

รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง
เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

วิทยานิพนธ์
ของ
ปวีณา ปาทาน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาสาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

ธันวาคม 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง
เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

วิทยานิพนธ์
ของ
ปวีณา ปาทาน

พูน ปณ ลักโตะ ชีเว

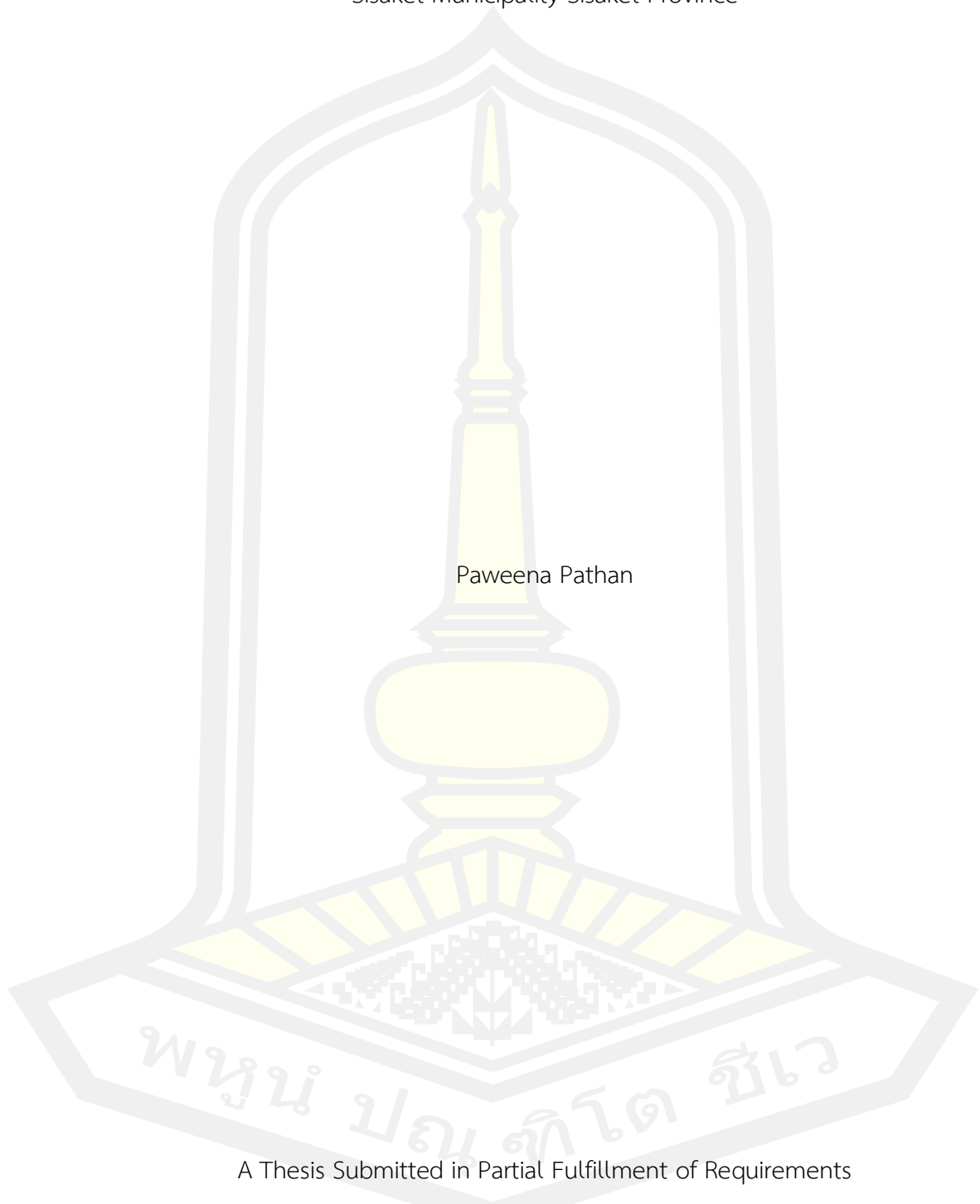
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

ธันวาคม 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Solid waste management model by participation of Nong Muang community
Sisaket Municipality Sisaket Province

Paweena Pathan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Public Health (Public Health)

December 2021

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางสาวปวีณา ปาทาน แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รศ.ดร. ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รศ. ดร. วรพจน์ พรหมสัตยพรต)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผศ. ดร. สุณิรัตน์ ยิ่งยืน)

.....กรรมการ

(รศ. ดร. สงครามชัย ลีทองดีสกุล)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. เทอดศักดิ์ พรหมอารักษ์)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....

(รศ. ดร. สุภัทนา กลางคาร)

คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์

.....

(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ		
ผู้วิจัย	ปวีณา ปาทาน		
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. วรพจน์ พรหมสัตยพรต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุณิรัตน์ ยั่งยืน		
ปริญญา	สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2564

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ทำการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดการมูลฝอยชุมชน คือ เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วง เครือข่ายการจัดการมูลฝอยในชุมชน และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการศึกษา พบว่า ด้านความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 92.31 ทักษะคติเกี่ยวกับมูลฝอยอยู่ในระดับดี ร้อยละ 89.74 พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับดี ร้อยละ 97.44 และการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชนหนองม่วงอยู่ในระดับปานกลาง ($x = 2.28$) เนื่องจากประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณมูลฝอยในหลายมิติ ตั้งแต่ขั้นเริ่มการค้นหาค้นหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน การวางแผนแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน การดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน จึงก่อให้เกิดโครงการหนองม่วงร่วมใจ สู้สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่ขึ้น โดยสามารถลดปริมาณมูลฝอย มีการนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้น สร้างรายได้ในครัวเรือน นำไปสู่การจัดการมูลฝอยอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การจัดการมูลฝอยในชุมชน

TITLE	Solid waste management model by participation of Nong Muang community Sisaket Municipality Sisaket Province		
AUTHOR	Paweena Pathan		
ADVISORS	Associate Professor Vorapoj Promasatayaprot , Ph.D. Assistant Professor Suneerat Yaugyuen , Ph.D.		
DEGREE	Master of Public Health	MAJOR	Public Health
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2021

ABSTRACT

This action research The objective of this study was to study the solid waste management model of Nong Muang community, Muang District, Sisaket Province. The study was conducted in the target groups involved in community solid waste management, namely 39 hosts or host representatives living in Nong Muang community, 6 people and 15 staff responsible for environmental management collecting both quantitative data and qualitative The tools were created and the data were analyzed using descriptive statistics such as mean, percentage, standard deviation. and qualitatively analyzed the data by content analysis.

The results showed that the knowledge about solid waste was at a high level (92.31 percent), attitudes about solid waste were at a good level (89.74 percent), household waste management behaviors were at a good level (97.44 percent), and participation in management was at a high level. The solid waste of Nong Muang community was at a moderate level ($\bar{x} = 2.28$). Because people still lack participation in reducing the amount of waste in many dimensions. From the initiation stage to finding problems and causes of solid waste management problems in the community Planning to Solve Solid Waste Management Problems in the Community Community solid waste management operations Thus causing the Nong Muang Ruam Jai project.

towards a better community environment by reducing the amount of waste There is more use of the waste. household income This leads to sustainable waste management in Nong Muang community.

Keyword : participation, Community solid waste management

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.วรพจน์ พรหมสัตยพรต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.สุณิรัตน์ ยั่งยืน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็นแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และตรวจสอบความถูกต้องในการเขียนของผู้วิจัย ตลอดจนการให้ กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายบุญเยี่ยม สุวรรณไตรย์ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือจาก สาธารณสุข อำเภอนิคมน้ำอ้อม นางสาวกิตติวรรณ จัยสิน ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือจาก เทศบาลเมืองศรีสะเกษ และนางสาวนัยนา อรัมสัจจากุล ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือจาก เทศบาลเมืองศรีสะเกษที่ได้ กรุณาตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของเครื่องมือในการเก็บข้อมูลทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน รองศาสตราจารย์ ดร.สงครามชัย ลีทองดีสกุล และอาจารย์ ดร.เทอดศักดิ์ พรหมอารักษ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้แนวคิด ข้อเสนอแนะ และคำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ประธานชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และประชาชนในชุมชนหนองม่วง ที่ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย การให้ข้อมูล การอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลือในการดำเนินการวิจัยอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ได้อนุเคราะห์ทุน อุดหนุนในการวิจัย และคณาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือประสานงานให้งานวิจัยสำเร็จด้วยดีในการศึกษาตลอดหลักสูตร

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อรายณ์ ปาทาน คุณแม่จันทิมา พวงประยงค์ คุณโซพิยา ปาทาน ญาติ พี่น้อง หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ช่วยเหลือ และสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้แก่ผู้วิจัย คุณประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดามารดา ครูอาจารย์ ตลอดจน สถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดมา และขอมอบแด่ทุกท่านที่มีส่วน สำคัญต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

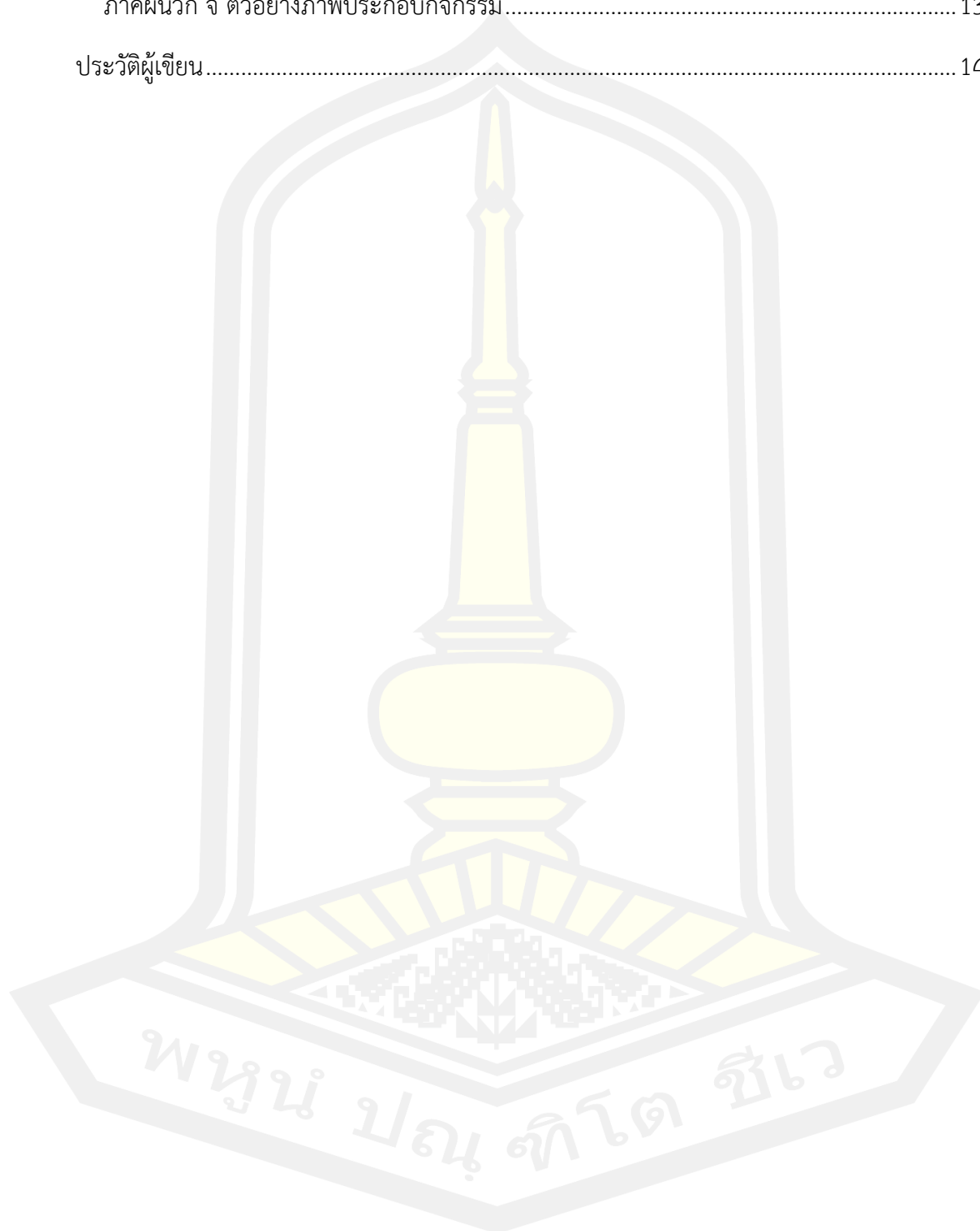
ปวีณา ปาทาน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ซ
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 นิยามคำศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 ปริทัศน์เอกสารข้อมูล	7
2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมูลฝอย	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการมูลฝอย	17
2.3 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)	29
2.4 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน	30
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น.....	39
2.6 การขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	43
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	54

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	55
3.1 รูปแบบการวิจัย	55
3.2 กลุ่มเป้าหมาย	57
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
3.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	63
3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย	64
3.6 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล	65
3.7 การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	70
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	70
3.9 จริยธรรมในการวิจัย.....	71
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	72
4.1 บริบทและสภาพปัญหาการจัดการมูลฝอยของประชาชนชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ	72
4.2 รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ	76
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	104
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	104
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	106
5.3 ข้อเสนอแนะ	109
บรรณานุกรม.....	111
ภาคผนวก.....	116
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	117
ภาคผนวก ข แบบทดสอบ	119
ภาคผนวก ค แผนปฏิบัติการ	131

ภาคผนวก ง ใบรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์	136
ภาคผนวก จ ตัวอย่างภาพประกอบกิจกรรม	138
ประวัติผู้เขียน	145

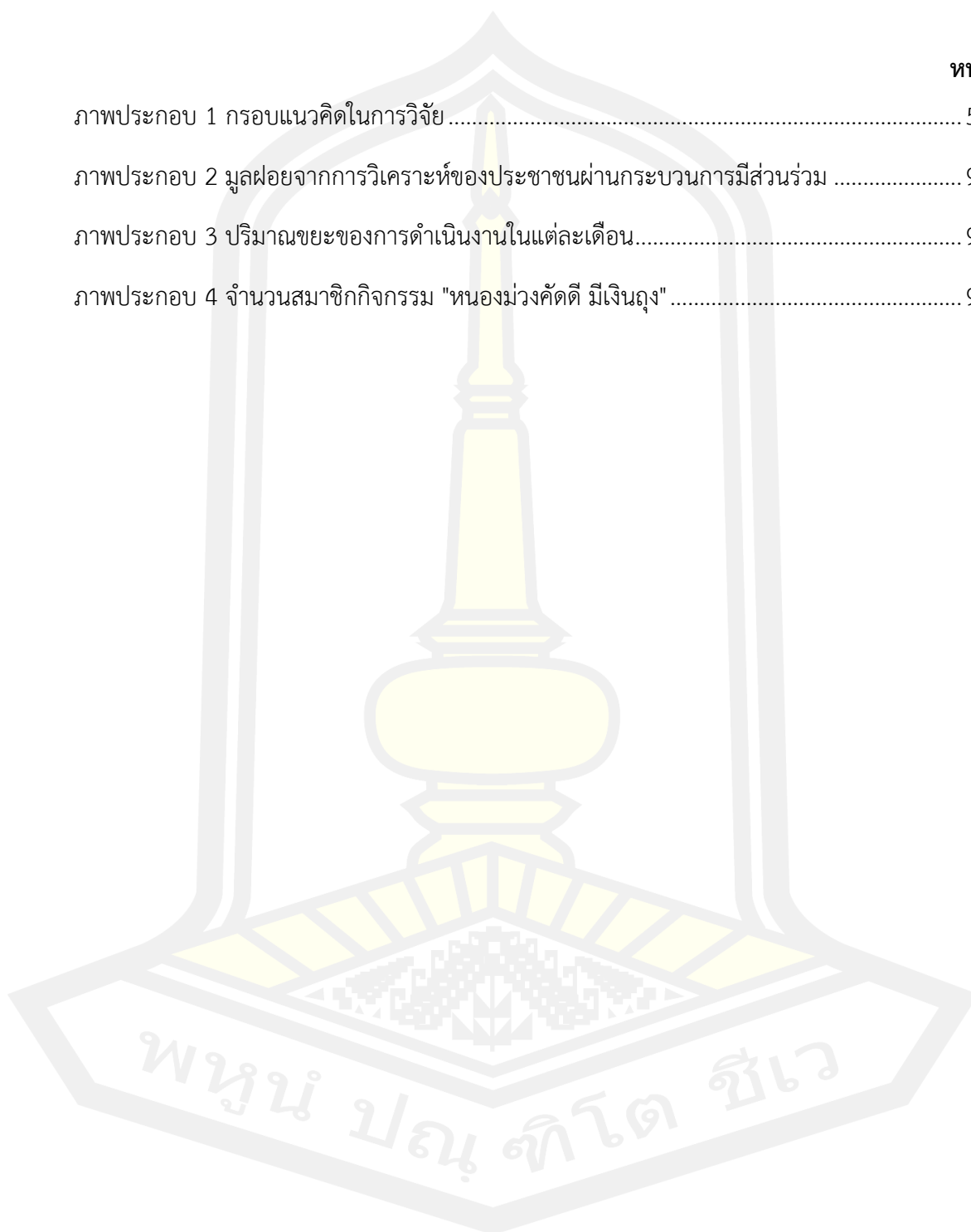

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ขนาดตัวอย่างของเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านในเขตชุมชนหนองม่วง	58
ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านชุมชนหนองม่วง	77
ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของการจัดการมูลฝอยของชุมชน	79
ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย จำแนกรายข้อ	81
ตารางที่ 5 จำนวน และร้อยละ คะแนนความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย	82
ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทักษะคติเกี่ยวกับมูลฝอย	82
ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละ คะแนนทักษะคติเกี่ยวกับมูลฝอย	83
ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน	84
ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละ คะแนนพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน	85
ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการมูลฝอย ...	85
ตารางที่ 11 การวิเคราะห์สาเหตุการเกิดมูลฝอยในชุมชนหนองม่วง	91
ตารางที่ 12 แผนการดำเนินงานโครงการ “หนองม่วงร่วมใจ สู้สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่” โดย กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย	94
ตารางที่ 13 รายละเอียดการประเมินผลโครงการ	97
ตารางที่ 14 ผลลัพธ์การดำเนินโครงการ	99
ตารางที่ 15 ปัญหา แนวทางแก้ไข และผลการดำเนินงานโครงการ	99

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	54
ภาพประกอบ 2 มูลฝอยจากการวิเคราะห์ของประชาชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม	92
ภาพประกอบ 3 ปริมาณขยะของการดำเนินงานในแต่ละเดือน	97
ภาพประกอบ 4 จำนวนสมาชิกกิจกรรม "หนองม่วงคัดดี มีเงินถุง"	97

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

นับตั้งแต่อดีตมาสู่ปัจจุบันปัญหามลพิษเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน และนับวันยังมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี มีการประดิษฐ์และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์มากขึ้น ทำให้ลักษณะการใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไปก่อให้เกิดปริมาณของเสียซึ่งเป็นจำนวนมากมีทั้งขยะจากภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร และภาคครัวเรือนเป็นสาเหตุให้มีจำนวนขยะเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองและชุมชนขนาดใหญ่ ลักษณะหรือองค์ประกอบของขยะเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญและลักษณะวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน ปัญหาจากของเสียซึ่งเป็นต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ ทัศนียภาพไม่สวยงาม และเป็นแหล่งพาหะนำโรค โดยเกิดจากการกองขยะบนพื้นหรือปล่อยปละละเลยทำให้มีมูลฝอยเหลือทิ้งค้างไว้ในชุมชน ทำให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์ของหนู แมลงสาบ และแมลงวัน ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อต่าง ๆ เช่น ดับอักเสบ เชื้อไทฟอยด์ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

สถานการณ์มูลฝอยชุมชนในประเทศไทย พบว่าปริมาณมูลฝอยชุมชนในปี พ.ศ. 2559 ประมาณ 74,136 ล้านตันต่อวัน พ.ศ. 2560 ประมาณ 74,986 ล้านตันต่อวัน และ พ.ศ. 2561 ประมาณ 76,520 ล้านตันต่อวัน สำหรับจังหวัดที่มีปริมาณมูลฝอยตกค้างสะสม สูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ปทุมธานี ศรีสะเกษ นครราชสีมา บุรีรัมย์ และสุรินทร์ (กรมควบคุมมลพิษ, 2561) ซึ่งมีปัจจัยหลักที่ส่งผลต่ออัตราการเกิดมูลฝอยชุมชนในปัจจุบัน คือ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของเมือง และสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไปเป็นชุมชนเมืองในหลายพื้นที่ พฤติกรรมการบริโภคของประชาชนทำให้ประชาชนมีการใช้จ่ายสินค้ามากขึ้น รวมถึงการเติบโตของการท่องเที่ยว และการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สะสมมานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายพื้นที่ ประสบปัญหาไม่สามารถจัดหาสถานที่กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้ปัญหาขยายตัวและรุนแรงยิ่งขึ้น เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยกฎหมายได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลดังพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 50 กำหนดว่า

ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้ “รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล”

จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีเนื้อที่ประมาณ 8,840 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยอำเภอ 22 อำเภอ มีประชากรราว 1.47 ล้านคน มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้มีการขยายตัวของแหล่งชุมชน ได้แก่ หมู่บ้านจัดสรร, ห้างสรรพสินค้า, โรงงาน และสถานบริการต่าง ๆ ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม คือปัญหามูลฝอยพบว่าปริมาณมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2559 ประมาณ 1,403 ตันต่อวัน พ.ศ.2560 ประมาณ 1,378 ตันต่อวัน และ พ.ศ. 2561 ประมาณ 1,358 ตันต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2561) ซึ่งจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกือบทุกแห่งประสบปัญหาที่มีปริมาณมูลฝอยเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บและการกำจัดสูงขึ้น จึงต้องมีการบริหารจัดการมูลฝอยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มูลฝอยหรือของเสียที่เกิดขึ้นถูกกำจัดหรือถูกทำลายได้หมดอย่างถูกวิธี เพื่อไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสุขภาพตามมา โดยการบริหารจัดการมูลฝอยอย่างเป็นระบบจะต้องเริ่มตั้งแต่แหล่งกำเนิดไปจนถึงการนำไปกำจัดและทำลาย

การกำจัดมูลฝอยให้ได้ผลดีและเกิดประโยชน์สูงสุดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดแยกวัสดุจากมูลฝอยก่อนที่จะนำไปกำจัดในขั้นสุดท้ายซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการกับมูลฝอยเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดด้วยทั้งยังเป็นการสร้างรายได้โดยการนำวัสดุที่แยกออกมานั้นไปจำหน่ายได้ด้วยซึ่งวิธีการคัดแยกมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือการคัดแยกจากแหล่งกำเนิดของมูลฝอยนั่นเอง เพราะทำได้ง่ายค่าใช้จ่ายน้อยเพียงให้แต่ละบ้านจัดภาชนะรองรับมูลฝอยแยกกันไว้แต่ละส่วน (ปริดา แยมเจริญ, 2538)

จากผลการสำรวจชุมชนหนองม่วงโดยเทศบาลเมืองศรีสะเกษ พบว่าชุมชนหนองม่วงมีจำนวนประชากร 308 คน จำนวนหลังคาเรือน 69 หลังคาเรือน เป็นชุมชนที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท และเป็นชุมชนที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้วยความเจริญที่เข้ามาประกอบกับพื้นที่ที่อยู่อาศัยมีอย่างจำกัด และมีการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว เกิดแหล่งสาธัญพืโภค ไม่ว่าจะเป็นตลาด หรือร้านขายของชำ ซึ่งเหล่านี้เป็นบ่อเกิดมูลฝอยทั้งสิ้น ปัจจุบันมีปริมาณมูลฝอยประมาณ 1.5 ตัน/วัน อัตราการผลิตมูลฝอยโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 4.9 กิโลกรัม/คน/วัน โดยมีมูลฝอยประเภทเศษอาหาร มูลฝอยประเภทกระดาษ มูลฝอยประเภทโลหะ มูลฝอยประเภทพลาสติก ขอนม เป็นต้น และจากการสัมภาษณ์ประชาชนถึงวิธีการทิ้งมูลฝอยในชุมชนพบว่าไม่มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง วิธีการกำจัดมูลฝอยประเภทเศษอาหารที่เหลือจากการบริโภคจะให้สัตว์เลี้ยงหรือนำไปทิ้งบริเวณพื้นที่ว่างรอบบ้าน หรือมีการทิ้งใส่ถุงพลาสติกมัดปากถุงแล้วทิ้งลงถังมูลฝอยรวมกับเศษกระดาษ ถุงพลาสติก กระป๋อง หรือของที่ใช้ไม่ได้แล้ว ถังขยะส่วนใหญ่จะใช้ถังเพียงใบเดียวไม่มีการใช้ถุงรองด้านในเพื่อรองรับมูลฝอย การทิ้งมูลฝอยจะทิ้งตามที่สาธารณะหรือพื้นที่ว่างของผู้อื่น

รวมไปถึงการเผามูลฝอยที่กลางแจ้ง ซึ่งมีทั้งมูลฝอยอินทรีย์ เช่น กิ่งไม้เศษใบไม้ หรือมูลฝอยที่เผาแล้ว ทำลายชั้นบรรยากาศเช่น โฟม กระจกพลาสติก และบางส่วนให้รถเก็บมูลฝอยของเทศบาลนำไปกำจัดแต่ที่ผ่านมาก็ยังพบปัญหาคือ ปริมาณมูลฝอยที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกวัน รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยที่ไม่ถูกวิธี เช่น การทิ้งในที่สาธารณะทำให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง และพาหะของโรค เนื่องจากเชื้อจุลินทรีย์ที่ปนเปื้อนมากับขยะมูลฝอยมีโอกาที่จะขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้นได้ เพราะขยะมูลฝอยมีทั้งความชื้นและสารอินทรีย์ที่จุลินทรีย์ใช้เป็นอาหาร ขยะพวกอินทรีย์สารที่ทิ้งค้างไว้ จะเกิดการเน่าเปื่อยกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงวัน นอกจากนั้นพวกขยะที่ปล่อยทิ้งไว้นาน ๆ จะเป็นที่อยู่อาศัยของหนู โดยหนูจะเข้ามาทำรังขยายพันธุ์ เพราะมีทั้งอาหารและที่หลบซ่อน ดังนั้นขยะที่ขาดการเก็บรวบรวม และการกำจัด จึงทำให้เกิดเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่สำคัญของเชื้อโรค แมลงวัน หนู แมลงสาบ ซึ่งเป็นพาหะนำโรคมารุคน เช่น ตับอักเสบบี เชื้อไทฟอยด์ เชื้อโรคเอดส์ ฯลฯ ก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพอนามัยและมลพิษต่อสภาพแวดล้อมอย่างมากมาย เช่น การปนเปื้อนของดิน การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ การปนเปื้อนของอากาศ และความสกปรกความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นผลมาจากประชาชนขาดความรับผิดชอบ ขาดระเบียบวินัยและขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน (เทศบาลเมืองศรีสะเกษ, 2561)

จากปัญหาของมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยตรง ทำให้เทศบาลเมืองศรีสะเกษและหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักในการจัดการมูลฝอยโดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการมูลฝอย และการปลูกฝังจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการมูลฝอย เพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอยซึ่งประชาชนในชุมชนมีอิทธิพลในการกระตุ้นจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเรื่องมูลฝอยในชุมชน โดยเริ่มจากการให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยอย่างเป็นระบบเพื่อรองรับปัญหามูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่การจัดการขยะมูลฝอยที่ครบวงจรมีต้นทุนสูงมาก ดังนั้นประชาชนในชุมชนจึงควรมีความตระหนักในการลดปริมาณมูลฝอยมากกว่าการพึ่งพาการกำจัดมูลฝอยชุมชนจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ทำอย่างไรที่จะรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเห็นการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหามูลฝอยชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตมาร่วมกันคิดหาวิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการมูลฝอยเพื่อเลือกแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเห็นคุณค่าและเกิดจิตสำนึกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และร่วมด้วยช่วยกันในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เหลือน้อยที่สุด ทั้งนี้ จะเป็นการช่วยให้พนักงานเก็บขนขยะสามารถนำไปยังสถานที่กำจัดได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

รวมถึงเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัด และยังเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกาทิ้งขยะมูลฝอยของประชาชนที่เหมาะสมอีกด้วย

1.2 คำถามการวิจัย

รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เพื่อลดปริมาณมูลฝอยเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ควรเป็นอย่างไร

1.3 ความมุ่งหมายของการวิจัย

1.3.1 ความมุ่งหมายทั่วไป

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

1.3.2 ความมุ่งหมายเฉพาะ

1.3.2.1 เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาในการจัดการมูลฝอยของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

1.3.2.2 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

1.3.2.3 เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

1.3.2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการจัดการมูลฝอยของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตไว้ ดังนี้

1.4.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย โดยเลือกตัวแทนแบบเจาะจง ได้แก่ 1) เครือข่ายการจัดการมูลฝอยในชุมชน ประกอบด้วย ประธานชุมชนหนองม่วง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ปลัดเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม นักวิชาการสุขาภิบาล ผู้ช่วยนักวิชาการสุขาภิบาล พนักงานเก็บขยะ และพนักงานคัดแยกขยะ 3) ประชาชนในชุมชนหนองม่วง รวมทั้งหมด 54 คน

1.4.2 พื้นที่ดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการคัดเลือกชุมชนที่จะศึกษาจากผลการสำรวจการจัดการมูลฝอย ปี 2561 โดยคัดเลือกจากชุมชนที่มีปัญหาการจัดการมูลฝอยมากที่สุด คือ ชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

1.4.3 ระยะเวลาในการดำเนินการ

ระยะเวลาในการดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน 2564 – เดือนสิงหาคม 2564

1.5 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1.5.1 เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้าน หมายถึง ประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ไม่น้อยกว่า 6 เดือน

1.5.2 ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งของที่เหลือใช้ จากการอุปโภคบริโภค อาจจะไม่ต้องการใช้ หรือ เสื่อมสภาพจากสถานที่ต่างๆ ทั้งบ้านเรือน สถานที่สาธารณะ โรงงานอุตสาหกรรม หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บ กวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ เช่น เศษอาหาร เศษกระดาษ เศษผ้า เศษวัตถุ เศษสินค้า ภาชนะใส่อาหาร ถัง รวมถึง ขากสัตว์ มูลสัตว์ และอาจทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพทางกายและจิตใจ เนื่องจากความสกปรก เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ทำให้เกิดมลพิษและทัศนียภาพที่สกปรก

1.5.3 การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การปฏิบัติที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ การรวบรวม การคัดแยกขยะ การเก็บขน และกำจัดมูลฝอยด้วยวิธีการที่ถูกหลักสุขาภิบาล เพื่อลดปริมาณมูลฝอย และสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่

1.5.4 ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ องค์วิชาในแต่ละสาขา รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ หรือกล่าวได้ว่าความรู้ได้มาจากการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงพฤติกรรม ผู้เรียน และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร แต่ต้องขึ้นอยู่กับระดับการเรียนรู้ว่าอยู่ในระดับใด

1.5.5 ทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย หมายถึง ความรู้สึกของเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านในชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ทั้งทิศทางบวก และทิศทางลบ ที่มีแนวโน้มให้เกิดพฤติกรรมเกี่ยวกับมูลฝอย ใน ด้านระบบการจัดการมูลฝอย คือ การป้องกันการเกิดมูลฝอย การนำผลิตภัณฑ์ใช้แล้วกลับมาใช้อีก การเก็บรวบรวม การขนส่ง การแปรรูป การกำจัดหรือทำลาย รวมถึงด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และด้านมาตรการการจัดการมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพ

1.5.6 พฤติกรรมการกำจัดมูลฝอย หมายถึง การปฏิบัติ หรือการกระทำของประชาชนในชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ที่แสดงออกเป็นกิจวัตรในการทำให้มูลฝอยหมดไปจากที่พักอาศัย โดยการเก็บรวบรวมมูลฝอย การแยก การทำลาย การทิ้งออกจากที่อยู่อาศัย การนำกลับมาใช้ใหม่ รวมถึงการแก้ปัญหามูลฝอยในที่อยู่อาศัย

1.5.7 การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมชุมชนเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการของตนเองหรือของชุมชน เช่น การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน การวางแผนแก้ไขปัญหามาตรฐานการจัดการ มูลฝอยในชุมชน การดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน การรับผลประโยชน์ และการติดตาม ประเมินผล

บทที่ 2

ปริทัศน์เอกสารข้อมูล

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวิจัยโดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับมูลฝอย
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการมูลฝอย
- 2.3 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)
- 2.4 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
- 2.6 การขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมูลฝอย

มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร แก้ว วัสดุสัตว์หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น ๆ การจัดการมูลฝอย หมายถึง หลักการในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการทิ้งมูลฝอย การเก็บกัก การรวบรวมมูลฝอย การขนถ่าย และการขนส่ง การแปรรูปเพื่อการใช้ประโยชน์จากมูลฝอย และการกำจัดมูลฝอย โดยจะคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดในทางสุขอนามัย ทัศนียภาพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการยอมรับทางสังคม ความจำเป็นในการกำจัดขยะมูลฝอย ขยะมูลฝอยนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการใช้แล้วจากบ้านเรือน สถานที่ประกอบการ รวมถึงสถานที่สาธารณะมีทั้งที่ไม่เน่าเปื่อยและเน่าเปื่อยได้ ซึ่งปริมาณของมูลฝอยก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากมนุษย์เป็นผู้ก่อขึ้นทั้งสิ้น และมูลฝอยนั้นก็จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับลักษณะของชุมชน ฤดูกาล และความสะดวกในการเก็บขนมูลฝอยซึ่งมูลฝอยเหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- เป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคต่าง ๆ
- เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงสาบ หนู เป็นต้น
- เกิดกลิ่นเหม็นและสภาพน่ารังเกียจ
- เกิดเป็นเหตุรำคาญแก่บริเวณใกล้เคียง

- เกิดอุบัติเหตุได้ เช่น กระจกติดไฟได้ง่าย

จากผลกระทบดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำจัดมูลฝอยให้หมดไป ถ้าไม่มีการดำเนินการจัดการที่ถูกต้อง ก็จะก่อให้เกิดผลกระทบที่กล่าวมาข้างต้นอย่างแน่นอน

2.1.1 แหล่งกำเนิดมูลฝอย

การจำแนกประเภทของมูลฝอยมีการจำแนกหลายลักษณะพิจารณาจากองค์ประกอบหรือแหล่งกำเนิดของมูลฝอย ในที่นี้จะอาศัยการจำแนกประเภทโดยใช้แหล่งกำเนิดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ 3 ประเภท คือ (กรมควบคุมมลพิษ, 2560)

1) มูลฝอยชุมชน ได้แก่ มูลฝอยจากสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้

- (1) ที่พักอาศัย
- (2) ย่านธุรกิจการค้า
- (3) ตลาดสด
- (4) สถานที่ราชการหรือสถาบันทางการศึกษา
- (5) โรงพยาบาล

ลักษณะของมูลฝอยอาจขึ้นอยู่กับกิจกรรมต่างๆ ตามประเภทของแหล่งกำเนิด เช่น มูลฝอยจากที่พักอาศัย ตลาดสด ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย เศษอาหาร พืช ผัก ส่วนมูลฝอยจากสถานที่ ราชการหรือโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเศษวัสดุเหลือใช้จากสำนักงาน เช่น กระจกพลาสติก มูลฝอย จากโรงพยาบาล เช่น เนื้อเยื่อ ชิ้นส่วนอวัยวะต่างๆ เป็นต้น

2) มูลฝอยจากการเกษตรกรรม เช่น จากฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และจากการเพาะปลูก ซึ่ง ส่วนใหญ่เป็นสารอินทรีย์ที่พร้อมจะเน่า ย่อยสลายส่งกลิ่นเหม็นรบกวน เช่น เศษพืช ผัก มูลสัตว์ เป็นต้น ในเขตเกษตรกรรมบางแห่งมีการใช้สารเคมีและวัตถุมีพิษต่างๆ ซึ่งเสี่ยงต่อการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม

3) มูลฝอยอุตสาหกรรม ได้แก่ มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ทั้งจากกระบวนการผลิต หรือปนเปื้อนมากับวัตถุดิบ ลักษณะมูลฝอยแบ่งเป็นมูลฝอยทั่วไป จากกิจวัตรประจำวันหรือ บ้านพักคนงาน และของเสียอันตรายซึ่งเกิดจากกระบวนการผลิต เช่น คราบน้ำมัน สารละลายใช้แล้ว รวมทั้งวัตถุดิบต่างๆ

2.1.2 ปริมาณของมูลฝอย

องค์ประกอบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณมูลฝอย ปริมาณมูลฝอยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง และสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอผู้มีส่วนหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยจำเป็นต้องบันทึก ปริมาณมูลฝอยไว้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการกำจัดการเก็บขน วางแผนการปรับปรุงการปฏิบัติงาน หรือการจัดการงบประมาณ ตลอดจนการวางแผนการจัดการในอนาคต องค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อ การเปลี่ยนแปลงปริมาณของมูลฝอยมีดังนี้

1) ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น (Geographical Location) หมายถึง สถานที่ ต่างกัน ทำให้มูลฝอยที่เกิดขึ้นต่างกัน เช่น สถานที่ตั้งริมทะเล มักพบเศษปลา เศษเปลือกหอย ได้มากกว่า มูลฝอยชนิดอื่นๆ หรือสถานที่มีภูมิประเทศเป็นป่า และที่ราบสูงจะพบมูลฝอยเป็นเปลือกผลไม้ เป็นต้น

2) ความหนาแน่นของประชาชน (Population Density) บริเวณที่มีผู้อาศัยหนาแน่นจะมีปริมาณมูลฝอยมากกว่าบริเวณที่มีผู้อยู่อาศัยน้อย

3) ฤดูกาล (Season) ฤดูกาลมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณมูลฝอยมาก เช่น ฤดูกาล ที่มีผลไม้ ปริมาณมูลฝอยจำพวกเปลือกและผลไม้มาก เพราะเหลือจากการบริโภคของประชาชน และยัง หากราคาผลไม้ในปีนั้น ๆ มีราคาถูกลง จะทำให้มีเปลือกผลไม้และเศษผลไม้เหลือทิ้งในปีนั้นๆ มากขึ้น

4) อุปนิสัยของประชาชนในชุมชน (Habit of People in Community) อุปนิสัยของ ประชาชนในชุมชนที่มีอุปนิสัยรักความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยจะมีปริมาณมูลฝอยในการเก็บขน มากกว่าประชาชนที่มีอุปนิสัยไม่รักความเป็นระเบียบ ซึ่งจะทำให้มูลฝอยกระจัดกระจายไม่รวบรวมนำไปทิ้ง เป็นทาง ปริมาณมูลฝอยในการเก็บขนจึงน้อย แต่จะพบตามถนน แม่น้ำลำคลองที่สาธารณะ

5) สถานะเศรษฐกิจ (Economic Status) ชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีกำลังซื้อ สินค้าสูงกว่าชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ซึ่งทำให้มีปริมาณมูลฝอยมากกว่า

6) การบริการเก็บรวบรวมและกำจัดมูลฝอย (Collection Services and Disposal Methods) องค์ประกอบนี้มีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณมูลฝอย หากการบริการเก็บขนมูลฝอยไม่สม่ำเสมอ ประชาชนก็ไม่กล้านำมูลฝอยออกมาทิ้ง ปริมาณมูลฝอยก็น้อยลง

7) กฎหมายข้อบังคับและความร่วมมือของประชาชน การบังคับใช้กฎหมายและความร่วมมือ ของประชาชน มีส่วนทำให้ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นลดลง

2.1.3 ลักษณะคุณสมบัติของมูลฝอย

ได้แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือตามลักษณะของส่วนประกอบของขยะมูลฝอย มีประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่

(1) ส่วนประกอบแต่ละอย่างของมูลฝอย (Individual Components of Solid wastes) โดยธรรมชาติแล้วมูลฝอยทั่ว ๆ ไป ไม่มีความเป็นเนื้อเดียวกันจะมีส่วนประกอบต่าง ๆ มากมาย หลายชนิด คละเคล้าปะปนกันอยู่ จึงเป็นการวิเคราะห์หาองค์ประกอบที่แท้จริงได้ยากมาก ส่วนประกอบ ของมูลฝอยที่สำคัญที่พอจะแยกให้เห็นได้ชัดเจนด้วยสายตา ได้แก่ เศษอาหาร เศษกระดาษ กระดาษแข็ง พลาสติก เศษผ้า เศษหนัง เศษโลหะ เศษแก้ว เศษกระป๋อง ฟันละออง ขี้เถ้า

เศษใบไม้ใบหญ้า ฯลฯ ซึ่งเปอร์เซ็นต์หรือสัดส่วนที่ส่วนประกอบเหล่านี้จะมีในมูลฝอยมาก น้อยเท่าใด นั้น มีปัจจัยหลายประการ เช่น แหล่งของการเกิดมูลฝอย ฤดูกาล สภาพทางเศรษฐกิจ ฯลฯ

(2) ความหนาแน่นของมูลฝอย (Density of Solid Wastes) ความหนาแน่นของ มูลฝอยได้ถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับประเมินมวลและปริมาณของน้ำหนักทั้งหมดในมูลฝอย ทำให้สามารถใช้ประเมินความยุบตัวของมูลฝอยได้ เมื่อเกิดการอัดตัวทั้งในขณะที่ยังถูกเก็บ รวบรวม หรือในขณะขนส่งหรือเมื่อจะทำการกำจัดด้วยวิธีต่างๆ เช่น การกลับฝัง ฯลฯ ในการหาความ หนาแน่น ของมูลฝอย ยังไม่มีวิธีที่ถือว่าเป็นสากลที่จะนำมาใช้เพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกัน

2) ลักษณะทางเคมี ได้แก่

(1) ค่าความชื้น (Moisture of Solid Wastes) ปริมาณของแฉะรวม คือ ปริมาณ มูลฝอยแห้งที่เหลือจากการนำน้ำออกไปปริมาณสารที่เผาไหม้ได้ ปริมาณขี้เถ้า ค่าความร้อน ประมาณ ความร้อนที่ได้จากการเผามูลฝอย ซึ่งนำไปใช้ประโยชน์ในการเลือกวิธีการกำจัดองค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ ปริมาณสารไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โปตัสเซียม คาร์บอน ไฮโดรเจน ออกซิเจน และคลอรีน สาร ที่มีพิษ เป็นโลหะที่มีความหนาแน่นเกินกว่า 5 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร เช่น พรอท ตะกั่ว เป็นต้น สารพิษ เหล่านี้เมื่อสะสมอยู่ในร่างกายจนถึงระดับหนึ่งก็จะแสดงอาการออกมาให้เห็น

(2) เถ้า (Ash) หมายถึง เศษมูลฝอยที่เหลือจากการเผาไหม้อย่างสมบูรณ์ไม่ไหม้ ต่อไปอีก ประกอบด้วย สารอินทรีย์ที่ไม่เป็นอันตรายอันเป็นองค์ประกอบของสารเดิมก่อนเผาไฟ

2.1.4 การจัดการมูลฝอย

จะเพิ่มมากขึ้นทุกๆ ปี อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายด้าน เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม และ จำนวนประชากร ดังนั้น การจัดการมูลฝอยจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ จากทุกฝ่าย ทุกระดับ ตั้งแต่ ครัวเรือน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด และระดับ ประเทศ แต่ในสภาพความเป็นจริง เป็นภาระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องทำการเก็บขนและ นำไปกำจัดให้หมดไป และวิธีการกำจัดส่วนใหญ่นำไปกำจัดใช้วิธีเทกองบนพื้นที่ว่างหรือในกลุ่มปล่อย ให้ย่อยสลายตาม ธรรมชาติหรือเผาทิ้ง ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้องและไม่ถูกหลักวิชาการ จึงก่อให้เกิดปัญหา มลภาวะ สิ่งแวดล้อมตามมาและปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ คือ การขาดแคลน ที่ดินที่ใช้เป็นพื้นที่กำจัดมูลฝอยมูลฝอยในขั้นสุดท้าย

1) ความจำเป็นของการจัดการมูลฝอย

มูลฝอย (Waste Impact) ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องจัดการมูลฝอยอย่างระบบถูกต้อง กรมควบคุมมลพิษ ได้กล่าวถึง อันตราย หรือผลกระทบจากมูลฝอย ดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2550)

(1) ทำให้เกิดมลพิษ (Pollution) ต่อสิ่งแวดล้อม การปนเปื้อนต่อดินเกิดจากการ นำ มูลฝอยมากองทิ้งหรือขุดหลุม โดยไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้สารเคมีและน้ำชะล้างมูลฝอย

ปนเปื้อน ในดิน ทำให้สภาพดินเสียส่งผลกระทบต่อเกษตร การเกิดมลพิษต่ออากาศ เกิดจากการเผามูลฝอย ในที่กลางแจ้งหรือในเตาเผาที่ไม่ได้มาตรฐาน ก่อให้เกิดควันและสารมลพิษในอากาศ ทำให้คุณภาพอากาศ เสื่อมโทรม การปนเปื้อนต่อน้ำและแหล่งน้ำ ผลกระทบโดยตรงเกิดจากการทิ้งมูลฝอยลงสู่แหล่งน้ำทำให้ แหล่งน้ำสกปรกและกระทบต่อการใช้จากแหล่งน้ำนั้น เช่น การนำน้ำไปทำประปาไปใช้อุปโภค การท่องเที่ยว ทางน้ำ ผลกระทบทางอ้อมเกิดจากการนำมูลฝอยทิ้งหรือฝังในดินที่ใกล้แหล่งน้ำ หรือน้ำผิวดินและน้ำบาดาล ทำให้น้ำไหลจากมูลฝอยไหลลงสู่แหล่งน้ำ

(2) เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคและแมลงพาหะนำโรค (Breeding Places) ในมูลฝอยอาจจะมีเชื้อทำให้เกิดโรคบางชนิดปะปนมาด้วย ซึ่งเชื้อโรคต่างๆ เหล่านี้อาศัยมูลฝอยเหล่านั้น เป็นแหล่งกระจายของเชื้อโรค ทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน มูลฝอยที่ถูกปล่อยปละละเลย ไม่กำจัดให้ถูกต้องจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงพาหะนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงสาบ และหนู

(3) การเสี่ยงต่อสุขภาพ (Health Risk) ชุมชนที่ขาดการกำจัดมูลฝอยที่ถูกต้องตาม หลักสุขาภิบาล จะทำให้ประชาชนในชุมชนเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่างๆ จากพิษของสารเคมี และสัตว์นำ โรคต่างๆ

(4) การสูญเสียทางเศรษฐกิจ (Economic Loss) การกำจัดมูลฝอยมูลฝอย ที่ไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบทำให้สูญเสียทางเศรษฐกิจด้านอื่นๆ เช่น การทิ้งมูลฝอยลงแม่น้ำลำคลอง ทำให้แหล่งน้ำเน่าเสีย สัตว์น้ำที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ไม่อาจจะอยู่อาศัยต่อไปได้ ทำให้เกิดความสูญเสีย ทางเศรษฐกิจ

(5) ทำให้ชุมชนขาดความสวยงาม (Aesthetics) การเก็บรวบรวม และกำจัดมูลฝอย ที่ดีและถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล จะช่วยให้ชุมชนนั้นเกิดความสวยงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย แสดงถึงความเจริญทางวัฒนธรรมอันดีของชุมชนนั้น ๆ

(6) เหตุรำคาญ (Public Nuisances) มูลฝอยก่อให้เกิดเหตุรำคาญแก่ประชาชนที่พบมาก ได้แก่ กลิ่นเหม็น ซึ่งเกิดจากการเน่าเปื่อยหรือการสลายตัวของมูลฝอยที่เป็นมูลฝอยเปียก

(7) อาจทำให้เกิดเพลิงไหม้ได้ เนื่องมาจากการเผามูลฝอยมูลฝอย หรือก๊าซที่เกิดจากการหมักของมูลฝอย

2) ขั้นตอนการจัดการมูลฝอยแบบครบวงจร

ขั้นตอนการจัดการมูลฝอยแบบครบวงจรได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวทาง ในการจัดการไว้ หลายรูปแบบ ดังนี้

(1) การป้องกันการเกิดมูลฝอย (Prevention) คือ พยายามให้เกิดมูลฝอยน้อยที่สุด และเป็นมูลฝอยที่สามารถกำจัดได้ไม่ยากนัก โดยการไม่ผลิตวัสดุภัณฑ์ที่ยากแก่การกำจัด ซึ่งจะเหลือทิ้ง เป็นมูลฝอยต่อไป

(2) การลดปริมาณมูลฝอย (Reduction) อาจทำได้โดยการเปลี่ยนแปลงส่วนผสมหรือองค์ประกอบวัตถุดิบที่ไม่ก่อให้เกิดสิ่งเหลือทิ้ง และปรับเปลี่ยนออกแบบอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ โดยทำให้เกิดสิ่งเหลือทิ้งน้อยที่สุด

(3) การนำผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วกลับมาใช้อีก (Reuse) เป็นการนำวัสดุที่ใช้แล้ว เช่น กระดาษ ไม้ พลาสติกที่ใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์ในลักษณะอื่นๆ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการแปรสภาพ ที่ต้องใช้พลังงานใดๆ

(4) การแปรสภาพมูลฝอยเพื่อหมุนเวียนมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Recyclable) เป็นการนำวัสดุเหลือทิ้งมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยต้องผ่านกระบวนการแปรสภาพที่ต้องใช้พลังงานเข้าช่วย เช่น นำพลาสติก แก้ว และโลหะให้ผ่านกระบวนการหลอมใหม่ หรือนำกระดาษเก่ามาปรับสภาพให้เป็นกระดาษ ที่มีคุณภาพที่ดีขึ้น

(5) การกำจัด (Disposal) ในที่นี้หมายถึง การนำมูลฝอยไปฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล ซึ่งเป็นการทำให้มูลฝอยทั้งหมดถูกฝังไว้ในหลุมฝังกลบ ไม่ว่าจะเป็นมูลฝอยสด มูลฝอยที่เหลือจากการหมัก เพื่อทำปุ๋ย และเถ้าจากการเผา จึงถือว่าเป็นการกำจัดขั้นสุดท้าย

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (2560) ได้กล่าวถึงขั้นตอนวิธีการดำเนินงานในการจัดการมูลฝอย ออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การเก็บรวบรวม (Storage and collection) การขนส่ง (Transportation) การแปรสภาพ (Processing) การกำจัด หรือทำลาย (Disposal) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การเก็บรวบรวม (Storage and collection) เริ่มตั้งแต่การเก็บมูลฝอยใส่ไว้ในภาชนะ ไปจนถึงการรวบรวมมูลฝอยจากแหล่งต่างๆ แล้วนำไปใส่ในยานพาหนะ เพื่อที่จะขนถ่ายต่อไปยังแหล่ง กำจัด หรือทำประโยชน์อื่นๆ แล้วแต่กรณี การเก็บรวบรวมมูลฝอยเป็นงานอันดับแรกที่สำคัญของการจัดการมูลฝอย ซึ่งอาจจะเพื่อการเก็บขนหรือเพื่อการกำจัดก็ตาม ควรจะได้รับการจัดระบบที่ถูกต้อง และเหมาะสม กับลักษณะของมูลฝอยด้วย งานเก็บรวบรวมมูลฝอยนี้เป็นงานที่กระทำโดยประชาชนก่อนจะส่งให้บริการ ของรัฐมาเก็บขนและนำไปกำจัดในขั้นต่อไป ซึ่งถ้าประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจต่อระบบการทำงาน ของหน่วยงานของรัฐได้ถูกต้อง เป็นการลดภาระอันหนักที่รัฐกำลังประสบอยู่เกี่ยวกับการเก็บขนและ การกำจัด การเก็บรวบรวมมูลฝอย อาจแบ่งได้ออกเป็น 3 ระบบ คือ

(1) ระบบถังมูลฝอยใบเดียว (One-can system) มูลฝอยที่เกิดขึ้นทุกชนิดรวม ใส่ลงในถังมูลฝอยเพียงใบเดียว ดังนั้น มูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดจึงเป็น “มูลฝอยผสม” (Mixed refuse) ซึ่งเหมาะสมที่จะนำไปใช้กำจัดด้วยวิธี ที่เรียกว่า การกลบฝังดิน อย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary landfill) ถ้าใช้กับวิธีอื่น ๆ มีความสิ้นเปลืองและไม่คุ้มค่าเท่าที่ควร

(1.1) ข้อดีในการใช้ถังใบเดียว

(1.1.1) ประหยัดเงินเพราะใช้ถังใบเดียวไม่เปลืองเงินซื้อถังหลายใบ

(1.1.2) ประหยัดเวลา ประชาชนไม่ต้องเสียเวลาแยกประเภทมูลฝอยเพื่อจะใส่ลงในภาชนะต่างกันใส่รถขนใช้เวลาสั้น

(1.1.3) สะดวกต่อประชาชนและพนักงานเก็บขน

(1.2) ข้อเสียในการใช้ระบบถังเดียว

(1.2.1) ภาชนะที่ใช้เก็บรวบรวมผู้ร่อนเร็ว เนื่องจากมีทั้งมูลฝอยเปียกและมูลฝอยแห้งอยู่รวมกัน ทำให้ภาชนะได้รับความเป็นกรดเป็นด่างของมูลฝอยสูง ภาชนะที่ใส่ก็ตองมี ความจุมาก ถ้าจะใช้วัสดุที่ทนกรดก็ต้องมีขนาดใหญ่ และราคาแพงแต่ส่วนใหญ่จะใช้ภาชนะที่มีราคาต่ำ ทนต่อสภาพกรดต่างได้น้อย ทำให้ผู้ร่อนเร็ว จึงต้องเปลี่ยนภาชนะบ่อย

(1.2.2) รถเก็บขนเกิดการผู้ร่อนเร็ว เมื่อมีมูลฝอยทั้งเปียกและแห้งอยู่รวมกันพนักงานก็ไม่สามารถแบ่งมูลฝอยเปียกใส่ไว้ในที่ที่ต้องใช้วัสดุทนกรดทนด่าง จึงต้องใส่รวมกันทำให้ ตัวถังรถ ซึ่งเป็นชอกเป็นมุมผู้ร่อนเร็วมักกว่าปกติ

(1.2.3) ไม่ปลอดภัยแก่พนักงานเก็บขน เพราะในระบบถังเดียวของประชาชนอาจจะทิ้งมูลฝอยชนิดที่มีคมต่าง ๆ เช่น ใบมีดโกน เกิดอันตรายแก่พนักงานเก็บขนเป็นอย่างมากเพราะเขาเหล่านั้นใช้มือบ้างเท้าบ้างอัดมูลฝอยในรถ เพื่อให้เก็บขนมูลฝอยในแต่ละเที่ยวได้ในปริมาณ มากที่สุด ซึ่งได้เคยเกิดอันตรายแก่พนักงานเก็บขนมามากแล้ว

(2) ถังมูลฝอยสองถัง (Two-can system) โดยกำหนดให้ถังมูลฝอยใบหนึ่งเก็บมูลฝอยจำพวกเศษอาหาร (Garbage) เท่านั้น ซึ่งต้องนำไปกำจัดทุกวันไม่ยอมปล่อยให้ทิ้งค้างไว้ให้เกิด เติร์ราคาญและมีอันตรายขึ้นได้ ส่วนอีกใบหนึ่งนั้นใช้เก็บมูลฝอยอื่น ๆ ซึ่งมักเป็นพวกมูลฝอยแห้ง (rubbish) เป็นส่วนใหญ่ มูลฝอยในถังมูลฝอยใบที่สองนี้ อาจจะเก็บไว้ได้นานกว่าถังแรก จึงไม่จำเป็นต้องเก็บสัปดาห์ ละ 1-2 ครั้ง ทำให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเก็บมูลฝอยลงได้มาก และสามารถแยกกำจัด ได้ด้วยวิธีที่ เหมาะสมกว่านี้อีกด้วย เช่น การเผาด้วยเตาเผา (Incineration) ประเทศไทยใช้ระบบเก็บรวบรวมมูลฝอย แบบถังเดียวมาตั้งแต่เริ่ม และไม่เคยปรับปรุงที่ให้มีคุณภาพเป็นระบบ 2 ถังเลย แต่มีวิวัฒนาการ เกี่ยวกับภาชนะที่เก็บรวบรวมมูลฝอยจากเชิง ตะกร้า มาเป็นถังเหล็กหรือสังกะสี ในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา ซึ่งก็ได้มีการรณรงค์และทำจำหน่ายโดยหน่วยงานของรัฐเป็นพัก ไม่ต่อเนื่องกัน ขณะนี้ประชาชนก็กลับไปใช้ภาชนะแบบเชิงตะกร้า กันอีก ทำให้มูลฝอยเปียกที่ใส่ลงภาชนะนี้ไหลเลอะออกมา น่าเหม็นเป็นที่ชื่นชอบแก่สัตว์จำพวกสุนัข หนู และแมลงสาบมาก

(2.1) ข้อดีของการใช้ระบบ 2 ถึง

(2.1.1) สามารถแยกมูลฝอยประเภทที่เป็นปัญหา ออกจากมูลฝอยประเภท ที่อื่น ๆ เช่น แยกมูลฝอยจำพวกเศษอาหาร ซึ่งเกิดจากการเน่าเหม็นออกไว้ต่างหาก ภาชนะหรือถังที่ใช้ใส่เศษอาหารก็สามารถใช้วัสดุที่มีคุณภาพดีและขนาดก็ไม่ต้องใหญ่โตมากทำให้ภาชนะนี้มีราคาไม่ สูงนัก ส่วนมูลฝอยประเภทอื่น ๆ ก็อาจใส่ไว้ในถังอีกใบรวมกันทั้งหมด

(2.1.2) สามารถแยกมูลฝอยออกตามวิธีการกำจัดได้ กล่าวคือ ถ้าการทำลายมูลฝอยของรัฐใช้วิธีเผา ก็เก็บรวบรวมมูลฝอยที่สามารถเผาได้ไว้ในถังใบหนึ่ง ส่วนอีกใบหนึ่งก็ใส่มูลฝอยที่ไม่สามารถจะเผาได้ เช่น จำพวกเศษอิฐ เศษโลหะกระป๋อง เป็นต้น

(2.1.3) ประหยัดค่าใช้จ่าย ถ้าหากมีการแยกมูลฝอยจำพวกที่เน่าเหม็น และสามารถแปรสภาพเป็นกรดเป็นด่างได้ไว้ในถังใบหนึ่งแล้ว ถังอีกใบหนึ่งก็อาจจะไม่ต้องใช้วัสดุที่ทนต่อความเป็นกรดต่างมากนัก ซึ่งก็มีราคาถูกกว่าหรือจะใช้ถังพลาสติก ที่มีฝาปิดขนาดก็ไม่ต้องใหญ่ มาก และจะใช้ได้ทนนานไม่ต้องเปลี่ยนบ่อย ๆ

(2.1.4) ป้องกันสัตว์คุ้ยเขี่ยได้มากกว่าระบบถังเดียว เพราะมูลฝอยจำพวกเศษอาหารสามารถแยกเก็บรวบรวมไว้อย่างมิดชิด จึงไม่ส่งกลิ่นรบกวนหรือส่งกลิ่นยั่วสัตว์ต่างๆ เช่น สุนัข หนู แมลงสาบ ทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น

(2.1.5) ในขณะที่มีการเก็บขนไม่พอเพียงแก่ปริมาณมูลฝอยที่รอการเก็บขนอาจจะเลือกเก็บมูลฝอยประเภทเศษอาหารซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเน่าเหม็นก่อน และจะสามารถเก็บได้ ทั้งหมดทุกวัน ส่วนมูลฝอยประเภทอื่นอาจจะ 2-3 วัน เก็บครั้งก็ได้

(2.2) ข้อเสียในการใช้ระบบ 2 ถึง

(2.2.1) เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ประชาชนต้องจัดหาถังใส่มูลฝอย 2 ถัง เพื่อแยกใส่มูลฝอยให้เหมาะสมกับการเพิ่มค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนในระยะแรก และถ้ามีการแยกมูลฝอยประเภทเศษอาหารไว้ถังใบหนึ่งแล้ว ถังนี้ก็ต้องมีลักษณะที่ทนต่อสภาพความเป็นกรด เป็นด่างได้พอสมควร และจะต้องมีฝาปิดมิดชิด เพื่อป้องกันกลิ่นที่เกิดจากการเน่าเหม็นของเศษอาหารไม่ให้ กระจาย ออกมาภายนอกด้วย

(2.2.2) เพิ่มภาระให้แก่ประชาชน ในการที่ต้องเสียเวลาแยกประเภท มูลฝอย ซึ่งอาจแยกประเภทตามวิธีการกำจัดหรือจะแยกประเภทตามวิธีการเก็บขนก็ได้

(2.2.3) เพิ่มภาระและเวลาแก่พนักงานในการเก็บขน เพราะจะต้องมี ภาชนะที่ใช้เก็บขนแยกตามประเภทของมูลฝอยเหมือนกับของประชาชน มิฉะนั้นก็จะไม่เกิดประโยชน์ ในการแยกประเภทของมูลฝอย

(2.2.4) ต้องดัดแปลงรถเก็บขน เพราะรถที่มีใช้อยู่เดิมเหมาะแก่การใช้ ระบบรวมต้องนำมาดัดแปลงให้สามารถแบ่งประเภทของมูลฝอยได้

2) การขนส่ง (Transportation) เป็นการเก็บรวบรวมมูลฝอยจากชุมชนใส่ในยานพาหนะ แล้วขนส่งไปยังสถานที่กำจัด หรือทำประโยชน์อย่างอื่น การขนส่ง หรือการเก็บขนมูลฝอยเป็นการนำ มูลฝอยมาไว้หน้าบ้าน หรือการที่พนักงานทำความสะอาดนำมารวมไว้ เพื่อนำไปกำจัดต่อไป วิธีการขนส่ง หรือลำเลียงเพื่อนำไปกำจัด คือ

(2.1) การใช้แรงงานคน เป็นวิธีใช้ตามชนบทที่ไม่มีหน่วยงานทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการมูลฝอย โดยมากเป็นหน้าที่ของบุคคลในหมู่บ้าน

(2.2) การใช้รถมูลฝอย เหมาะสำหรับชุมชนเมือง ที่มีคนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ลักษณะการขนส่งลำเลียงของชุมชนเมืองมีความยุ่งยากกว่าชนบท

การบริการเก็บขนมูลฝอยสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1) Curbside collection คือ การเก็บขนมูลฝอยที่ผู้รถเก็บขนสิ่งเก็บขนมูลฝอยจากภาชนะรองรับมูลฝอย ซึ่งตั้งอยู่ตามริมถนน

2) Alley collection คือ การเก็บขนมูลฝอยจากภาชนะรองรับมูลฝอยที่ตั้งอยู่บริเวณปากซอย ส่วนใหญ่ใช้กับบ้านในซอยแคบๆ ที่รถเก็บขนได้ไม่สะดวก

3) Set-out and set-back collection คือ การเก็บขนมูลฝอยที่ใช้พนักงาน 2 ชุด โดยชุดแรกเข้าไปเก็บขนมูลฝอยจากบ้านเรือนแล้วนำมาให้พนักงานอีกชุดหนึ่งที่ประจำอยู่บน รถเก็บขนมูลฝอย จากนั้นรอนำเอาภาชนะรองรับมูลฝอยเปล่าไปตั้งคืนไว้ที่เดิม

4) Set-out collection คือ การเก็บขนมูลฝอยที่เหมือนกับ Set-out and set-back collection แต่ต่างกันตรงที่เจ้าของบ้านนำเอาภาชนะรองรับมูลฝอยกลับคืนไปเอง

5) Back yard collection คือ การเก็บขนมูลฝอยที่พนักงานจอดรถเก็บขนมูลฝอยไว้เป็นจุดแล้วนำเอาอุปกรณ์เก็บขนของพนักงานเช่นรถเข็นไปเก็บขนมูลฝอยจากภาชนะรองรับมูลฝอยในบริเวณบ้านของประชาชนแล้วนำมูลฝอยมาใส่รถเก็บขนมูลฝอยที่จอดอยู่

ทั้งนี้ การพิจารณาเลือกใช้รูปแบบการบริการเก็บขนมูลฝอย ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และทรัพยากรที่มีอยู่

3) การแปรรูป (Processing) เป็นวิธีการที่จะทำให้มูลฝอยสะดวกแก่การเก็บขน หรือนำไปใช้ทำประโยชน์อย่างอื่น การแปรรูปนี้ อาจทำได้โดยการบดอัดเป็นก้อนคัดแยกเอาส่วนที่ใช้ประโยชน์ได้ออกไปใช้ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม การแปรรูปหรือแปรรูปมูลฝอยสำหรับมูลฝอยอินทรีย์สามารถนำมาแปรรูป ได้ดังนี้ คือ

(3.1) การนำมูลฝอยอินทรีย์มาหมักทำปุ๋ยเป็นการย่อยสลายอินทรีย์สารโดยกระบวนการทางชีววิทยาของจุลินทรีย์ เป็นตัวการย่อยสลายให้แปรรูปเป็นแร่ธาตุที่มีลักษณะค่อนข้างคงรูป มีสีดำ ค่อนข้างแข็ง และสามารถใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของดิน ขบวนการหมักทำปุ๋ย

สามารถแบ่งเป็น 2 ขบวนการ คือ ขบวนการหมักแบบใช้ออกซิเจน (Aerobic decomposition) ซึ่งเป็นการสร้างสภาวะ ที่จุลินทรีย์ ชนิดที่ดำรงชีพโดยใช้ออกซิเจนย่อยสลายอาหารแล้วเกิดการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และ กลายสภาพเป็นแร่ธาตุเป็นขบวนการที่ไม่ เกิดก๊าซกลิ่นเหม็น ส่วนอีก ขบวนการเป็นขบวนการหมักแบบ ไม่ใช้ออกซิเจน (Anaerobic decomposition) เป็นการสร้าง สภาวะให้เกิดจุลินทรีย์ ชนิดที่ดำรงชีพโดยใช้ ออกซิเจน เป็นตัวช่วยย่อยสลายอาหาร และแปรสภาพ กลายเป็นแร่ธาตุขบวนการนี้มักจะเกิดก๊าซที่มีกลิ่นเหม็น เช่น ก๊าซไข่เน่า (Hydrogen Sulfide: H₂S) แต่ขบวนการนี้จะมีผลดีที่เกิดก๊าซมีเทน (Methane Gas) ซึ่งเป็นก๊าซที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็น เชื้อเพลิง

(3.2) การนำมูลฝอยปรับปรุงพื้นที่ โดยนำมูลฝอยมากำจัดโดยวิธีฝังกลบอย่างถูกหลักวิชาการ (Sanitary Landfill) จะได้พื้นที่สำหรับใช้ปลูกพืช สร้างสวนสาธารณะ สนามกีฬา เป็นต้น

4) การกำจัดหรือทำลาย (Disposal) เป็นวิธีการกำจัดมูลฝอยขั้นสุดท้าย เพื่อให้มูล ฝอย เหล่านั้นไม่ก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อันมีผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของ มนุษย์ต่อไปการกำจัดมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะและก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ใน ปัจจุบันที่ยอมรับมีอยู่ 3 วิธี คือ

(4.1) ระบบการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary landfill) วิธีกำจัดมูล ฝอย โดยการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล เป็นการนำมูลฝอยมาเทกองในพื้นที่ที่จัดเตรียมไว้ มีการ ป้องกัน ควบคุมน้ำชะล้างมูลฝอยไม่ให้ไหลซึมลงสู่หน้าดิน โดยใช้เครื่องจักรกล หนักเกลี่ยและบดอัด มูลฝอยเป็นชั้นๆ สลับด้วยชั้นดินกลบทับเพื่อป้องกันปัญหากลิ่น แมลง และน้ำฝนชะล้าง วัสดุกลบทับ ประกอบด้วย ดินกลบรายวันชั้นกลางและชั้นสุดท้าย นอกจากนั้นยังมีการติดตั้งท่อระบายก๊าซ อันเกิด จากการย่อย สลายมูลฝอย โดยจุลินทรีย์ชนิดไร้อากาศ การฝังกลบที่ใช้กันทั่วไป 2 รูปแบบ คือ แบบ กลบบนพื้นที่ (Area method) กับแบบขุดร่อง (Trench method) การเลือกใช้วิธีกำจัดแบบใดขึ้นอยู่กับ ขนาดและ พื้นที่ที่จัดหาได้ และลักษณะกายภาพ

(4.2) วิธีหมักทำปุ๋ย (Composting) การผลิตปุ๋ยหมักเป็นกระบวนการทาง ชีววิทยา ของจุลินทรีย์ในการย่อยสลายสารอินทรีย์ โดยเฉพาะจุลินทรีย์ประเภทต้องการออกซิเจน ภายใต้สภาวะที่เหมาะสมด้านความชื้น อุณหภูมิรวมทั้งอัตราส่วนระหว่างคาร์บอนกับไนโตรเจน ภายหลังการหมัก จะได้ผลผลิตเป็นก้อนเล็ก ๆ สีนํ้าตาล สามารถนำไปใช้เป็นสารปรับปรุงคุณภาพดิน ได้ รูปแบบและวิธี หมักที่เหมาะสมนำไปใช้งาน คือ แบบกองบนพื้น (windrow system) กับระบบ เติมอากาศแบบกอง ลงพื้น (Aerated static pile)

(4.3) การเผาในเตา (Incineration) การกำจัดมูลฝอยโดยใช้เตาเผา เป็นวิธี กำจัด มูลฝอยที่มีประสิทธิภาพดีมากวิธีหนึ่ง สามารถลดปริมาณมูลฝอยได้ประมาณร้อยละ 80 - 90 อาศัย ลักษณะของมูลฝอย ซึ่งสามารถติดไฟได้ภายในเตาเผา โดยมีอากาศหรือเชื้อเพลิงเสริมภายใต้

อุณหภูมิ และแรงดันที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับรูปแบบและขนาดของเตาเผามูลฝอยแต่ละประเภท ผลที่ได้จากปฏิกิริยา เผาไหม้จะเกิดก๊าซชนิดต่างๆ ไอ น้ำ ฝุ่นและขี้เถ้าขึ้นอยู่กับอุณหภูมิเผาไหม้ขั้นสุดท้ายภายในเตาโดยทั่วไป จะอยู่ในระหว่าง 850 - 1,200 องศาเซลเซียส

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า มูลฝอย หมายถึง สิ่งของที่เหลือใช้ จากการอุปโภค บริโภค อาจจะไม่ต้องการใช้ หรือเสื่อมสภาพจากสถานที่ต่างๆ ทั้งบ้านเรือน สถานที่สาธารณะ โรงงาน อุตสาหกรรม หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ เช่น เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ภาชนะใส่อาหาร ภาชนะใส่อาหาร ภาชนะบรรจุอาหาร รวมถึง มูลสัตว์ ซากสัตว์ และอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพทางกาย จิตใจของมนุษย์ และก่อเกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม การปนเปื้อนต่อดินเกิดจากการนำ มูลฝอยมากองทิ้งหรือขุดหลุม โดยไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้สารเคมีและน้ำชะล้างมูลฝอยปนเปื้อนในดิน ทำให้สภาพดินเสียส่งผลกระทบต่อเกษตร การเกิดมลพิษต่ออากาศ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคและแมลงพาหะนำโรค ชุมชนที่ขาดการกำจัดมูลฝอยที่ถูกต้องตาม หลักสุขาภิบาล จะทำให้ประชาชนในชุมชนเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่างๆ จากพิษของสารเคมี และสัตว์นำ โรคต่างๆ ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องจัดการมูลฝอยอย่างระบบถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการมูลฝอย

แนวทางในการแก้ไขปัญหามูลฝอย ได้มีผู้ศึกษาแนวคิดการจัดการมูลฝอยของนานาประเทศ และของประเทศไทย ไว้ด้วยกันหลายวิธี ดังนี้

2.2.1 กรณีศึกษาการจัดการมูลฝอยของต่างประเทศ

ปัญหาเรื่องมูลฝอยไม่ได้เป็นปัญหาเล็กๆ ในระดับพื้นที่เท่านั้น เพราะเมื่อรวมกันหลายพื้นที่ก็จะเป็นปัญหาระดับประเทศที่ต้องเร่งวางแผนรับมืออย่างเร่งด่วน (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์, 2543) ได้รวบรวมการดำเนินงานจัดการมูลฝอยในแต่ละประเทศไว้ ดังนี้

(1) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน รัฐกำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จำหน่ายต้องเรียกคืนบรรจุภัณฑ์ รัฐกำหนดเครื่องหมายประทับบนสินค้า เพื่อแสดงว่าบรรจุภัณฑ์จะถูกนำไปรีไซเคิล รวมทั้งกำหนดบรรจุภัณฑ์ 6 กลุ่ม เพื่อรีไซเคิล ได้แก่ แก้ว กระจก โลหะ พลาสติก กระดาษ อลูมิเนียม บรรจุภัณฑ์ เคลือบ กำหนดให้ประชาชนคัดแยก 3 กลุ่ม ได้แก่ กระดาษ แก้ว วัสดุน้ำหนักเบา (อลูมิเนียม, พลาสติก, โฟม) จัดระบบการคัดแยก จัดเก็บและรวบรวม

(2) แคนาดา เน้นการลดมูลฝอยบรรจุภัณฑ์ที่ไม่จำเป็น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยนำเสนอข้อมูลและกิจกรรมต่างๆ ให้กับผู้บริโภค ดังนี้ 1) ใช้บรรจุภัณฑ์รวมห่อใหญ่ (Family pack) 2) ใช้สินค้าชนิดเติม (Refilled products) 3) มีระบบนำภาชนะไปบรรจุสินค้าด้วยตัวเอง (Reuse)

(3) ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดนโยบายการลดปริมาณมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด จากกิจกรรมการผลิต เช่น วางแผนการผลิตและเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบในการผลิต ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดมลพิษน้อยที่สุด ซ่อมแซมได้และนำกลับมาใช้ใหม่ได้

(4) มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกาศเป้าหมาย “แคลิฟอร์เนีย มูลฝอยเป็นศูนย์” โดยให้ทุกคนร่วมมือกันด้วยการปฏิบัติการ reduce, reuse และ recycle ในชีวิตประจำวัน

(4.1) เน้นให้ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า

(4.2) การออกแบบผลิตภัณฑ์ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและศักยภาพในการนำกลับมาใช้ใหม่เสมอเพื่อเป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องนำไปฝังกลบ

(4.3) มีเป้าหมายในการส่งเสริมการพัฒนาตลาดการประมูลสินค้ารีไซเคิล

(4.4) การเพิ่มช่องทางการซื้อขายในคลังสินค้ารีไซเคิล

(4.5) ดำเนินการวิจัยเทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

(4.6) มีศูนย์เก็บรวบรวมมูลฝอยพิษหรือมูลฝอยอันตราย

(4.7) จัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อเป็นศูนย์ประสานการใช้มูลฝอยก่อสร้างไว้บริการ

(5) ประเทศสิงคโปร์ Waste Management Department สิงคโปร์ มีกำหนดเป้าหมายไว้ว่าอีก 10 ปี ในอนาคตสิงคโปร์จะต้องเป็นเมืองที่ปราศจากมูลฝอย โดยดำเนินการ ดังนี้

(5.1) ขอความร่วมมือจากภาคประชาชน ในการจัดเก็บ และคัดแยกมูลฝอย ณรงค์ให้ใช้วัสดุรีไซเคิล

(5.2) ขอความร่วมมือจากภาคเอกชนผลิตวัสดุที่รีไซเคิลได้ทั้งหมด

(5.3) ประชาชนทุกคนก็ต้องทิ้งมูลฝอยให้เป็นเวลา เพราะจะมีการจัดเก็บมูลฝอย 2 อาทิตย์ ต่อ 1 ครั้ง โดยต้องจ่ายค่าธรรมเนียมเดือนละ 150 บาท สำหรับผู้อยู่แฟลต ส่วนผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองจะต้องเสียเกือบ 400 บาทต่อเดือน ขณะที่บริษัท โรงงานต่างๆ จะต้องเสียเป็นรายวัน โดยคิดเป็นลิตร เป็นการปลูกฝังวินัยให้ทุกฝ่ายตระหนักในการทิ้งมูลฝอยได้เป็นอย่างดีและจะเป็นการลดปริมาณมูลฝอยอีกด้วย

(6) มหานครโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ออกกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ เพื่อลดปริมาณมูลฝอย ต่อไปนี้

(6.1) กฎหมายส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการลดการนำกลับไปใช้ซ้ำและการนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่

(6.2) กฎหมายว่าด้วยการซื้อผลิตภัณฑ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

(6.3) กฎหมายว่าด้วยภาชนะบรรจุและหีบห่อบรรจุภัณฑ์

(6.4) กฎหมายว่าด้วยการนำอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนที่ใช้แล้วมาใหม่

(6.5) กฎหมายการจัดการเศษอาหารที่เหลือกลับมาใช้

(6.6) กฎหมายเกี่ยวกับการนำวัสดุก่อสร้างมาใช้ใหม่

(6.7) กฎหมายว่าด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

(6.8) กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมริเริ่มให้เป็นสังคมที่มีการนำมูลฝอยกลับ มาใช้ใหม่จัดเก็บมูลฝอยแยกประเภท ตามเวลานัดหมาย คัดแยกวัสดุรีไซเคิลกลับมาใช้ประโยชน์หมู่แหล่ง กำเนิด

(7) ประเทศเนเธอร์แลนด์ ออกระเบียบข้อบังคับจัดเก็บค่าธรรมเนียมการคัดแยกประเภทมูลฝอยจากครัวเรือนที่ไม่คัดแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง เพื่อให้ชุมชนปฏิบัติการคัดแยกประเภทมูลฝอยหากไม่ต้องการจ่ายค่าธรรมเนียมดังกล่าว

(8) ประเทศไต้หวัน ออกกฎหมายสนับสนุนการรีไซเคิลโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เสียภาษีให้รัฐ เพราะถือว่าเป็นภาระของสังคม และผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้รับผิดชอบ เปลี่ยนพฤติกรรม ของผู้บริโภคให้เน้นการนำมูลฝอยที่ยังใช้ได้กลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องกำจัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

(9) ประเทศบราซิล ตั้งจุด Drop-off ในห้างสรรพสินค้าเพื่อรองรับวัสดุรีไซเคิลที่ประชาชนนำมาบริจาค ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเภทของวัสดุรีไซเคิลในสถาบันการศึกษา สหกรณ์ อาจมาจากชาลั่ง ประชาชน เป็นต้นโดยจะรับวัสดุรีไซเคิลจากโรงเรียน บริษัทเอกชนและบ้านเรือน จัดตั้งองค์กรเอกชน ที่ไม่แสวงหาผลกำไร สนับสนุนระบบการจัดการมูลฝอยแบบผสมผสาน ยกระดับการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการมูลฝอย

(10) ประเทศออสเตรเลียเมืองซิดนีย์ (City of Sydney) ได้ประกาศใช้แผนการพัฒนา ซิดนีย์อย่างยั่งยืน 2030: อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/ร่วมมือ/เชื่อมต่อ (Sustainable Sydney, 2030: Green/ Global/Connected) เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2551 กิจกรรม/โครงการต่างๆ ถูกกำหนดขึ้น เพื่อให้ผล การพัฒนาเป็นไปตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี 2030 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอย ได้แก่ การให้ความรู้เรื่องมูลฝอย และการบังคับใช้กฎหมาย กลยุทธ์ในการจัดการมูลฝอย โครงการลดปริมาณมูลฝอยและนำกลับมาใช้ประโยชน์ เป็นต้น เป็นปัจจัยย่อยที่ช่วยเสริมความยั่งยืนของซิดนีย์ใน ปี 2030 ให้เป็นจริง

2.2.2 การจัดการมูลฝอยในประเทศไทย

ปริมาณมูลฝอยของประเทศไทยยังคงสูงขึ้น โดยในปี 2561 มีปริมาณมูลฝอยเกิดขึ้น ทั่วประเทศประมาณ 76,520 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก ปี 2560 ประมาณ 1,534 ล้านตัน หรือร้อยละ 1.81 และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณมูลฝอยเมื่อ 10 ปี ที่ผ่านมาในปี 2551 มีมูลฝอยเกิดขึ้นทั่วประเทศ 40,064 ล้านตัน โดยในเขตกรุงเทพมหานคร มีปริมาณ มูลฝอยที่เก็บขนได้ประมาณวันละ 8,780 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 21 ในขณะที่ในเขตเทศบาลและ เมืองพัทยามีมูลฝอย 14,915 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 36 และในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีมูลฝอย 17,369 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 43

ของปริมาณมูลฝอยทั่วประเทศ มีการนำมูลฝอยชุมชนกลับมาใช้ ประโยชน์ใหม่ประมาณ 3.45 ล้านตันหรือคิดเป็นร้อยละ 23 ของปริมาณที่เกิดขึ้น ซึ่งมีปริมาณค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น เนื่องจากการรณรงค์ให้กับประชาชน ชุมชนและผู้ประกอบการ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อการจัดการมูลฝอยไม่เพียงพอ และไม่ต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจ ในการลดและคัดแยกมูลฝอยในชุมชนและสถานประกอบการ ซึ่งมูลฝอยประมาณร้อยละ 34 ถูกนำไปฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ร้อยละ 1 นำไปกำจัดโดยการเผา และที่เหลือยังคงใช้วิธีการกำจัดที่ไม่ ถูกต้อง เช่น การเทกองบนพื้น การเผากลางแจ้ง เป็นต้น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550)

(1) สถานการณ์การจัดการมูลฝอยในประเทศไทย

ประเทศไทยมีอัตราการรีไซเคิลค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น กล่าวคือ อัตราการรีไซเคิลของประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 23 ในขณะที่ฮ่องกงมีอัตราการรีไซเคิลร้อยละ 36 สิงคโปร์มีอัตราการรีไซเคิลร้อยละ 39 และเกาหลีใต้มีอัตราการรีไซเคิลร้อยละ 45 ในประเทศจีน มีการรับซื้อ ขวดน้ำอัดลม และขวดน้ำมันพืช ชนิดใสที่เรียกว่าขวดเพท หรือ PET (พีอีที) เพื่อไปผลิตเป็นเส้นใยก่อนนำไปผลิตเป็นเสื้อผ้า

(2) นโยบายการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย

เพื่อให้การจัดการมูลฝอย สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง โดยสนองตอบต่อเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 -2554) คือการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการดำรงคุณภาพชีวิตที่ดีและไม่เป็นภัยคุกคามต่อระบบนิเวศ โดยเพิ่มประสิทธิภาพของกลไกการจัดการมูลฝอยชุมชน มูลฝอยอิเล็กทรอนิกส์ของเสียอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ ด้วยการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้เกิดการลดและคัดแยกมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด สนับสนุนส่งเสริมการสร้างธุรกิจเอกชนจากมูลฝอยรีไซเคิล พัฒนาระบบรวบรวมคัดแยก และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งออกกฎหมายให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อซากผลิตภัณฑ์ของตนเองและ นำมาตรการทางภาษีมาใช้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) และเป็น แนวทางสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 มีเป้าหมาย ดังนี้

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการรวมกลุ่มพื้นที่เพื่อดำเนินการจัดการมูลฝอยไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด ในปี 2553

2.2 กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน ร้อยละ 10 ของกลุ่มพื้นที่ที่มีความสำคัญเร่งด่วนมีการจัดตั้งศูนย์จัดการมูลฝอยรวมแบบครบวงจรในปี 2553

2.3 มูลฝอยได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกสุขลักษณะไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 2553 และไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 2563

2.4 ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกสุขลักษณะไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 2553 และไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 2563

2.5 มูลฝอยติดเชื้อได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกสุขลักษณะไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 2563

2.6 ปริมาณความสกปรกกรรมของน้ำเสียจากชุมชนเมืองจะลดลงก่อนระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 2553 และร้อยละ 50 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในปี 2563

2.7 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมในการแก้ไขปัญหามูลฝอยและน้ำเสียไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ในปี 2553 และไม่น้อยกว่าร้อยละ 100 ในปี 2563 มาใช้ประโยชน์

(3) มาตรการที่จะเสริมให้สามารถนำแนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

3.1 สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยใช้ร่วมกันหลายชุมชน

3.2 ส่งเสริมการลงทุนร่วมจากภาคเอกชนในการกำจัดมูลฝอยและนำมูลฝอย

3.3 สนับสนุนภาคเอกชนดำเนินการจัดการมูลฝอยการติดตามตรวจสอบ

3.4 ใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายอย่างยุติธรรมและเสมอภาค

3.5 ปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกัอัตราค่าธรรมเนียม ค่าบริการเก็บขนส่งและกำจัดให้สอดคล้องกับค่าดำเนินการ

3.6 ปลุกฝังทัศนคติที่ถูกต้องแก่เยาวชน โดยให้การศึกษาและรณรงค์ให้เกิดความร่วมมือปฏิบัติ รวมทั้งให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

3.7 ฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน

3.8 สนับสนุนการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการมูลฝอยอย่างมีระบบ

(4) นโยบายและแผนส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550) ได้กำหนดเป้าหมายดำเนินการด้านการจัดการมูลฝอยไว้ ดังนี้

4.1 ลดอัตราการเกิดมูลฝอยชุมชนโดยเฉลี่ยให้ไม่เกิน 1 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน

4.2 ให้มีการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นและ

4.3 ให้ทุกจังหวัดมีแผนหลักและแผนการจัดการมูลฝอยและมีระบบกำจัดมูลฝอยที่ถูกลักษณะ ซึ่งกำหนดแนวทางดำเนินการไว้ 4 แนวทาง ดังนี้

4.3.1 ด้านการจัดการ

- 1) ใช้หลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” ทั้งกับประชาชนและหน่วยงาน ของรัฐที่เป็นผู้ผลิตมูลฝอยดำเนินการจัดการมูลฝอยให้เหมาะสม
- 2) ให้มีการจัดการมูลฝอยระดับจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนจัดการ คุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบครบวงจร
- 3) สนับสนุนให้เอกชนดำเนินการบริการด้านการจัดการมูลฝอย ทั้งในรูปแบบของการว่าจ้าง การร่วมลงทุน หรือการให้สัมปทานรับจ้างควบคุมระบบกำจัดมูลฝอย
- 4) กำหนดองค์กร และหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแลการจัดการ มูลฝอยของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีประสิทธิภาพ
- 5) ให้จังหวัดจัดเตรียมที่ดินที่เหมาะสมสำหรับใช้กำจัดมูลฝอยระยะยาว รวมทั้งการกำหนดพื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อการกำจัดมูลฝอยในผังเมืองด้วย
- 6) ให้นำระบบที่ผู้ผลิตต้องรับซื้อซากหรือบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วจาก ผู้บริโภค เพื่อนำไปกำจัดหรือหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งกำหนดประเภทผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ที่ผู้ผลิตต้องนำกลับคืนเพื่อลดปริมาณมูลฝอย
- 7) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินสภาพปัญหา และการจัดการมูลฝอย ของชุมชน และกำเนิดต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาระบบข้อมูลการจัดการมูลฝอยให้เป็นมาตรฐาน เดียวกัน และทันสมัยตลอดเวลา รวมทั้งให้มีศูนย์ประสานข้อมูลการนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์

4.3.2 ด้านการลงทุน

- 1) ให้มีการลงทุนก่อสร้างสถานที่กำจัดมูลฝอยที่ถูกต้องลักษณะและ จัดหาเครื่องจักรกลที่เหมาะสม โดยรัฐร่วมทุนกับภาคเอกชนหรือรัฐสนับสนุนงบประมาณทั้งหมด หรือสมทบบางส่วนให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ
- 2) ส่งเสริมการลงทุนและให้สิ่งจูงใจแก่ภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจหรือ องค์กรสาธารณะประโยชน์ที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย รวมทั้งการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์
- 3) จัดตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยส่วนกลางที่สามารถใช้ร่วมกันได้ระหว่างชุมชนหลายแห่งที่อยู่ใกล้เคียงกัน
- 4) ปรับปรุงและ พัฒนาสถานที่กำจัดมูลฝอยเดิมที่ไม่ถูกต้องลักษณะในพื้นที่ชุมชนทั่วประเทศ ตามลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น

4.3.3 ด้านกฎหมาย

- 1) ปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับอัตรา ค่าธรรมเนียมการจัดการมูลฝอย และอัตราค่าธรรมเนียมการลดและใช้ประโยชน์จากมูลฝอย

2) กำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากสถานที่กำจัดมูลฝอย และกำหนด เป็น แหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการระบายของเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3) กำหนดระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อ สร้าง กลไกการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เพื่อใช้ประโยชน์จากมูลฝอยและลดปริมาณมูลฝอย และมูลฝอยที่เกิดจากการก่อสร้าง

4) กำหนดให้มีระบบติดตามตรวจสอบบันทึกภาวะมลพิษจากแหล่ง กำเนิด มลพิษ โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการตรวจสอบมากขึ้น และให้ประชาชนมีส่วนร่วม ใน ระบบการติดตามตรวจสอบ

4.3.4 ด้านการสนับสนุน

1) สนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อ นำมาใช้แก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอย

2) ให้มีการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาการและการ บริหารจัดการ แก่เจ้าหน้าที่ของภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอย

2.2.3 แนวทางปฏิบัติของประชาชนในการแก้ไขปัญหามูลฝอย

การที่จะแก้ไขปัญหามูลฝอยตกค้างได้นั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนใน ชุมชนเพื่อที่จะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาตามแนวทางดังต่อไปนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2560)

1. แต่ละครัวเรือนต้องมีถังมูลฝอยประจำบ้านอย่างเพียงพอ และทิ้งมูลฝอยลงถัง มูลฝอย เท่านั้นเพื่อสะดวกในการเก็บขนไปกำจัด

2. ไม่ทิ้งมูลฝอยลงบนถนน ตรอก ซอย ทางเดินเท้า ตลอดจนที่สาธารณะต่างๆ เพราะจะทำให้สกปรกรกรุงรัง ไม่สวยงามและแหล่งแพร่เชื้อโรคต่าง ๆ

3. ไม่ทิ้งมูลฝอยลงในแม่น้ำลำคลองตลอดจนแหล่งน้ำต่าง ๆ เพราะจะเป็นเหตุให้เกิด การอุดตัน ต้นเขิน เกิดน้ำท่วมขังทำให้เกิดน้ำเสียส่งผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์และสัตว์น้ำอื่น ๆ

4. ไม่เผามูลฝอยโดยไม่จำเป็น เพราะอาจเป็นการแพร่เชื้อโรคไปในอากาศและอาจ ก่อให้เกิดอัคคีภัยได้

5. ควรมีการแยกมูลฝอยก่อนนำไปทิ้งลงในถังมูลฝอย โดยใช้ระบบถัง 2 ใบ สำหรับ เก็บมูลฝอยแยกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ มูลฝอยเปียกที่เน่าเปื่อยง่ายจำเป็นต้องเก็บทุกวัน เช่นเศษ อาหาร เศษผักผลไม้ และถังอีกใบเก็บมูลฝอยแห้งอื่น ๆ เช่น เศษกระดาษ เศษผ้า พลาสติก เพื่อความ สะดวก ในการที่เทศบาลจะได้นำไปกำจัดได้รวดเร็ว สะดวกและเหมาะสม

6. พยายามนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ ซึ่งหมายถึง การแยกมูลฝอยเพื่อนำ กลับมา ใช้ใหม่ ซึ่งเป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องการกำจัด และสามารถใช้มูลฝอย เป็นทรัพยากร

ทดแทน ทรัพยากรธรรมชาติได้ ตัวอย่างเช่น เศษพืช สามารถหมักปุ๋ยสำหรับบำรุงดินใช้ในการเกษตร
เศษอาหาร นำมาใช้เลี้ยงสัตว์ ถ้าจากเตาเผา สามารถใช้ผสมทำอิฐในการก่อสร้างได้

7. ควรแยกมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้จำพวกกระดาษ
หนังสือพิมพ์ ขวด พลาสติก เหล็ก โลหะออกจากมูลฝอยอื่น ๆ เพื่อลดปริมาณมูลฝอยลดค่าใช้จ่ายใน
การเก็บขนและ สามารถเพิ่มรายได้

8. มูลฝอยประเภทแก้วแตก ขวดแก้ว ควรห่อด้วยกระดาษหนาๆ ให้มัดชิดเขียนด้วย
ข้อความว่า “อันตรายของแตก” เพื่อความปลอดภัยของพนักงานเก็บขน

9. อย่าซื้อสินค้าเพราะราคาถูกดี แต่ให้ซื้อเพราะมีความจำเป็นต้องใช้จริงๆ เพื่อลด
ปริมาณมูลฝอย

10. หลีกเลี่ยงการใช้พลาสติกและโฟม เพราะเป็นวัสดุที่ย่อยสลายยากถ้าเผาไหม้เกิด
มลภาวะทางอากาศ ถ้าฝังกลบเกิดมลภาวะทางดิน ควรใช้วัสดุย่อยสลายง่ายตามธรรมชาติ เช่น
กระดาษ ใบตอง

2.2.4 แนวทางการจัดการมูลฝอย

อย่างครบวงจรเน้นรูปแบบของการวางแผนจัดการมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่าง ๆ ให้น้อยที่สุดสามารถนำมูล
ฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำและแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ (resuase & recycle) รวมถึงการ
กำจัดที่ได้ผลพลอยได้ เช่น ปุ๋ยหมัก หรือพลังงาน โดยสรุปวิธีการดำเนินการตามแนวทางมีดังนี้ คือ

1. การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย รมรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิต
ขยะมูลฝอยในแต่ละวัน ได้แก่

2. ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์โดยการใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน
น้ำยาทำความสะอาดและถ่านไฟฉายชนิดชาร์ตใหม่ เป็นต้น

3. เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพมีหีบบรรจุภัณฑ์น้อย อายุการใช้งานยาวนานและตัว
สินค้าไม่เป็นมลพิษ

4. ลดการใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น โฟมบรรจุอาหาร และถุงพลาสติก

5. จัดระบบการรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่แปรรูปเพื่อใช้ใหม่

6. รมรณรงค์ให้ประชาชนแยกของเสีย นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น กระดาษ
พลาสติกและโลหะ นำไปใช้ซ้ำ หรือนำไปขาย/ รีไซเคิล ขยะมูลฝอย เศษอาหารนำมาหมักทำปุ๋ยในรูป
ปุ๋ยน้ำ หรือปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในชุมชน

7. จัดระบบที่เอื้อต่อการทำขยะรีไซเคิล

- จัดภาชนะ (ถุง/ ถัง) แยกประเภทขยะมูลฝอยที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน
- จัดระบบบริการเก็บโดย

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง โดยการจัดเก็บแบ่งเวลาการเก็บเช่น หากแยกเป็นถุง 4 ถุง ขยะย่อยสลายได้ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตรายและขยะทั่วไป ให้จัดเก็บขยะย่อยสลายและขยะทั่วไปทุกวัน ส่วนขยะรีไซเคิลและขยะอันตราย อาจจัดเก็บสัปดาห์ละครั้งหรือตามความเหมาะสม

- จัดกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพรับซื้อของเก่าให้ช่วยเก็บขยะรีไซเคิลในรูปของการรับซื้อ โดยการแบ่งพื้นที่ในการจัดเก็บและกำหนดเวลาให้เหมาะสม

- ประสานงานกับร้านค้าที่รับซื้อของเก่าที่มีอยู่ในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียงในการรับซื้อขยะรีไซเคิล

- จัดระบบตามแหล่งการเกิดขยะขนาดใหญ่ เช่น ตลาด โรงเรียน สถานที่ราชการ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น

8. จัดกลุ่มอาสาสมัครหรือชมรมหรือนักเรียนให้มีกิจกรรม/โครงการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ เช่น

8.1 โครงการขยะรีไซเคิลแลกสิ่งของ เช่น ต้นไม้ ไข่

8.2 โครงการทำปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยอเอ็ม ขยะหอม ปุ๋ยหมัก

8.3 โครงการตลาดนัดขยะรีไซเคิล

8.4 โครงการธนาคารวัสดุเหลือใช้

8.5 โครงการร้านค้าสินค้ารีไซเคิล

จัดตั้งศูนย์รีไซเคิล

หากพื้นที่ปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นในแต่ละวันเป็นปริมาณมาก ๆ อาจจะมีการจัดตั้งศูนย์คัดแยกมูลฝอยซึ่งสามารถจะรองรับจากชุมชนใกล้เคียงหรือรับซื้อจากประชาชนโดยตรงซึ่งอาจจะให้เอกชนลงทุนหรืออาจให้สัมปทานเอกชนก็ได้

การขนส่ง

1. ระยะทางไม่ไกลให้รถขนส่งขยะมูลฝอยไปยังสถานที่กำจัดโดยตรง

2. ระยะทางไกลและมีปริมาณขยะมูลฝอยลงสู่รถบรรทุกขนาดใหญ่เราอาจดำเนินการกิจกรรมการคัดแยกและใช้ประโยชน์ขยะชุมชน เป็นกิจกรรมพื้นฐานที่ควรดำเนินการเพราะเข้าถึงชุมชนได้ง่ายและตลอดเวลา ซึ่งสามารถดำเนินการรวมไปถึงขยะอันตรายบางประเภทได้ด้วย ดังกิจกรรมต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550)

กิจกรรมผ้าป่ารีไซเคิล

กิจกรรมผ้าป่ารีไซเคิลเป็นกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือระหว่างชุมชน ราชการและสถาบันทางศาสนาในชุมชน เนื่องจากการดำรงชีวิตของคนไทยผูกพันกับพิธีกรรมทางศาสนาและให้ความสำคัญกับสถาบันทางศาสนา ในแง่ของการเป็นศูนย์กลางในการพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดการ

เรียนรู้ต่าง ๆ การจัดกิจกรรมนี้จะเป็นการชักชวนให้ชุมชนคัดแยก และรวบรวมวัสดุรีไซเคิลนำมาเป็นปัจจัยในการทอดผ้าป่าแทนการใช้เงิน หรือสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน จากนั้นประสานให้ร้านรับซื้อของเก่าเข้ามารับซื้อคำนวณมูลค่าเป็นจำนวนเงิน เพื่อถวายให้วัด ซึ่งการจัดกิจกรรมนี้สามารถดำเนินงานได้ตลอดปี และสามารถหมุนเวียนกิจกรรมในวัดที่อยู่ใกล้เคียงชุมชนนอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สมาชิกทุกวัยสามารถร่วมกันดำเนินการได้

กิจกรรมขยะแลกไข่

กิจกรรมขยะแลกไข่จะใช้หลักการเปรียบเทียบมูลค่าของวัสดุรีไซเคิลกับราคาของไข่ที่ใช้ในกิจกรรม ซึ่งราคานี้จะขึ้นลงตามราคาตลาด ในการดำเนินงานต้องมีการประชาสัมพันธ์และการชี้แจงราคาวัสดุให้ร้านรับซื้อของเก่า หักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ คือ ค่าไข่ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ซึ่งชุมชนสามารถใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป หรือตั้งเป็นกองทุนเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

กิจกรรมตั้งศูนย์วัสดุรีไซเคิล

การจัดตั้งศูนย์วัสดุรีไซเคิลของชุมชนเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่เกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในชุมชน รวมทั้งชุมชนอื่นที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ศูนย์วัสดุรีไซเคิลนี้มีลักษณะเป็นธุรกิจของชุมชนที่บริหารและดำเนินการโดยชุมชน หรือองค์การพัฒนาเอกชน (Non Government-Organization : NGO) แต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยคณะกรรมการของชุมชน หรือคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลโครงการโดยเฉพาะ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมและรับซื้อวัสดุรีไซเคิลจากชุมชนและชุมชนใกล้เคียง รวมทั้งการรวบรวมขยะอันตรายที่เกิดจากบ้านเรือนเพื่อการกำจัดที่ถูกต้องเหมาะสม

กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล

กิจกรรมธนาคารขยะมูลฝอยมีเป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน และเสริมสร้างจิตสำนึกในการคัดแยกขยะมูลฝอย รวมทั้งสร้างนิสัยการออมทรัพย์ ลักษณะของกิจกรรม เริ่มจากการรับสมัครสมาชิก แล้วนำวัสดุรีไซเคิลมาชั่งน้ำหนักและคำนวณเป็นจำนวนเงิน บันทึกลงสมุดคู่ฝากโดยใช้ราคาที่ได้ประสารกับร้านรับซื้อของเก่า เป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคา รายได้ของกิจกรรมมาจากผลต่างของราคาที่คุณะทำงานกำหนดกับราคาที่สามารถขายให้กับร้านรับซื้อ ซึ่งต้องมีการหักค่าใช้จ่ายอื่น

การหมักปุ๋ยอินทรีย์

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้เกิดปัญหาการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยจำนวนมาก ซึ่งการกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะมีค่าใช้จ่ายสูงตามมาด้วย ดังนั้น การลดปัญหาซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่

หรือการหมักเพื่อทำปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น ขยะมูลฝอยประเภทผัก ผลไม้ เศษใบไม้และเศษอาหาร ซึ่งเป็นขยะมูลฝอยที่สามารถย่อยสลายได้ และนับวันจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นนอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาที่ยุ่งยากในการกำจัด ดังนั้นการทำปุ๋ยหมักจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอย และปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีของเกษตรกร เป็นการส่งเสริมการทำเกษตรแบบธรรมชาติกิจกรรมการผลิตเชื้อเพลิงชีวเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงพลังงานเนื่องจากประเทศไทยกำลังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนทุกระดับ รัฐบาลได้มีนโยบายในการช่วยเหลือประชาชน โดยเฉพาะผู้ประกอบการ และรับจ้างแรงงานต่าง ๆ โดยมอบหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลเช่นมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกันในการหามาตรการบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในครั้งนี้ ซึ่งศูนย์ปฏิบัติการวิศวกรรมพลังงานและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำโครงการแปรรูปวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นเชื้อเพลิงพลังงานและลดต้นทุนการผลิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากวัสดุทางการเกษตรในท้องถิ่นเป็นเชื้อเพลิงพลังงานทดแทนการใช้ฟืน ถ่านไม้ หรือก๊าซ ซึ่งมีราคาแพง และเป็นทรัพยากรที่นับวันจะหมดไปอย่างรวดเร็ว การใช้วัสดุเหลือใช้จากการเกษตร เช่น เศษพืช กิ่งไม้ ใบไม้ชนิดต่าง ๆ เศษวัสดุทางการเกษตร เช่น ชังข้าวโพดหลังจากการกะเทาะ ชานอ้อย และกลบ เป็นต้น มาทำเป็นเชื้อเพลิงพลังงานทดแทนการใช้ถ่านไม้หรือก๊าซจะทำให้ประชาชนท้องถิ่นลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงาน และหากมีการใช้เชื้อเพลิงพลังงานทดแทนนี้อย่างกว้างขวาง จะทำให้เกิดอาชีพรับจ้างในการผลิตเชื้อเพลิงจากวัสดุเกษตรนี้ได้อีกด้วย

ระบบกำจัด

เนื่องจากขยะมูลฝอยใช้ประโยชน์ใหม่ได้จึงควรจัดการเพื่อกำจัดทำลายให้น้อยที่สุด ควรเลือกระบบกำจัดแบบผสมผสานเนื่องจากปัญหาขาดแคลนพื้นที่ จึงควรพิจารณาปรับปรุงพื้นที่กำจัดมูลฝอยที่มีอยู่เดิม และพัฒนาให้เป็นศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จัดระบบคัดแยกขยะมูลฝอย

2. ระบบกำจัดผสมผสานหลาย ๆ ระบบในพื้นที่เดียวกัน ได้แก่ หมักทำปุ๋ย ผึ่งกลบและวิธีอื่น ๆ เป็นต้น

การคัดแยก เก็บรวบรวม และขนส่งขยะมูลฝอย

ในการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรจำเป็นต้องจัดให้มีระบบการคัดแยกขยะมูลฝอยประเภทต่าง ๆ ตามแต่ลักษณะองค์ประกอบโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่แหล่งกำเนิด โดยจัดวางภาชนะให้เหมาะสม ตลอดจนวางระบบการเก็บรวบรวมมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับระบบการคัดแยกขยะมูลฝอย พร้อมทั้งพิจารณาควรจำเป็นของสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยระบบขนส่งขยะมูลฝอยไปกำจัดต่อไป(การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน, ออนไลน์, 2549

2.2.5 หลักเกณฑ์มาตรฐานภาชนะรองรับขยะมูลฝอย

1. ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย

1.1 ถึงขยะ

เพื่อให้การจัดเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดการปนเปื้อนของขยะมูลฝอยที่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่จะต้องมีการตั้งจุดรวบรวมขยะมูลฝอย (station) และให้มีการแบ่งแยกประเภทของถังรองรับขยะมูลฝอยตามสีต่าง ๆ โดยมีถุงบรรจุภายในถังเพื่อสะดวกและไม่ตกหล่น หรือแพร่กระจาย ดังนี้

1.1.1 สีเขียว รองรับขยะมูลฝอยที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น ผัก ผลไม้ เศษอาหารใบไม้

1.1.2 สีเหลือง รองรับขยะมูลฝอยที่สามารถนำมารีไซเคิลหรือขายได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ

1.1.3 สีเทาฟ้าสีส้ม รองรับขยะมูลฝอยที่มีอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อม เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ ขวดยา ถ่านไฟฉาย กระป๋องสีสเปรย์ กระป๋องยาฆ่าแมลง ภาชนะบรรจุสารอันตรายต่างๆ

1.1.4 สีฟ้า รองรับขยะมูลฝอยย่อยสลายไม่ได้ไม่เป็นพิษและไม่คุ้มค่าการรีไซเคิล เช่น พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่สำเร็จรูป ถุงพลาสติก โฟม และฟอยล์ ที่เปื้อนอาหารนอกจากนี้ยังมีถุงพลาสติกสำหรับรองรับขยะมูลฝอยในแต่ละถัง โดยมีคูปองสีเดียวกับถังที่รองรับมูลฝอยตามประเภทดังกล่าวข้างต้นในกรณีที่สถานที่ที่มีพื้นที่จำกัดในการจัดวางภาชนะรองรับขยะมูลฝอยและมีจำนวนคนที่ค่อนข้างมากในบริเวณพื้นที่นั้น เช่น ศูนย์การประชุม สนามบิน ควรมีถังที่สามารถรองรับขยะมูลฝอยได้ทั้ง 4 ประเภทในถังเดียวกัน โดยแบ่งพื้นที่ของถังขยะมูลฝอยออกเป็น 4 ช่อง และตัวถังรองรับขยะมูลฝอยทำด้วยสแตนเลส มีฝาปิดแยกเป็น 4 สี ในแต่ละช่องตามประเภทของขยะมูลฝอยที่รองรับ ดังนี้

ฝาสีเขียว รองรับขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว

ฝาสีเหลือง รองรับขยะที่สามารถนำมารีไซเคิลหรือขายได้

ฝาสีส้ม รองรับขยะมูลฝอยที่มีอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม

ฝาสีฟ้า รองรับขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายไม่ได้ ไม่เป็นพิษและไม่คุ้มค่าการรีไซเคิล

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาเรื่องมูลฝอยไม่ได้เป็นปัญหาเล็กๆ ในระดับพื้นที่เท่านั้น เพราะเมื่อรวมกัน หลายพื้นที่ก็จะเป็นปัญหาระดับประเทศที่ต้องเร่งวางแผนรับมืออย่างเร่งด่วน สถานการณ์การจัดการมูลฝอยในประเทศไทย ประเทศไทยมีอัตราการรีไซเคิลค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น เพื่อให้การจัดการมูลฝอย สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง โดยสนองตอบต่อเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ จึงเกิดนโยบายการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มี

การรวมกลุ่มพื้นที่เพื่อดำเนินการจัดการมูลฝอยไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด ดังนั้น มูลฝอยได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกสุขลักษณะของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกสุขลักษณะ มีการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยใช้ร่วมกันหลายชุมชน ส่งเสริมการลงทุนร่วมจากภาคเอกชนในการกำจัดมูลฝอยและนำมูลฝอยปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับอัตราค่าธรรมเนียม ค่าบริการเก็บขนส่งและกำจัดให้สอดคล้องกับค่าดำเนินการ และปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องแก่เยาวชน โดยให้การศึกษาและรณรงค์ให้เกิดความร่วมมือปฏิบัติ รวมทั้งให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2.3 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ผู้กำเนิดและคิดค้น Action Research คือ Kurt Lewin เริ่มใช้ในปี ค.ศ. 1952 แล้วได้รับการพัฒนาโดยนักวิชาการอื่นๆ เช่น Kolb ในปี 1984 และ Carr and Kemmis ในปี 1986 และทั้งสองคนนี้ได้จำแนกการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็นสามระดับด้วยกัน ดังนี้ (วิโรจน์ สารัตนะ, 2556)

1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) ผู้วิจัยทำตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ที่นำแนวคิด นำแผนงานหรือนำโครงการที่ตนเองคิดหรือจัดทำขึ้นไปให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติ

2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบอิสระ (Emancipatory Action Research) ผู้วิจัยไม่นำเอาแนวคิด แผนงาน หรือโครงการของตนไปให้ปฏิบัติตามแบบแรก แต่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ผู้กระตุ้น ตั้งประเด็น กำกับให้มีการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล

3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวิจัยกับผู้ร่วมวิจัย ในลักษณะเป็นความร่วมมือกัน ที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกันในการร่วมคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล

สตรีเฟน เคมมิส และโรบิน แมกเทกการ์ต (Kemmis & McTaggart, 1988) ได้ร่วมกันกำหนดนิยามของการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า “เป็นรูปแบบของการรวบรวมคำถามที่เกิดจากการสะท้อนกลับ จากผลการปฏิบัติงานของตนเอง โดยผู้มีส่วนร่วมในสถานการณ์ของสังคม เพื่อทำการปรับปรุงหลักการและความถูกต้องทางสังคมหรือการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานและสถานการณ์ที่เป็นอยู่”

วิโรจน์ สารัตนะ (2556) ได้กล่าวว่า “Action Research อิงกับปรัชญาของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (Critical Social Theory) และทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม (Theories of Postmodernism) ที่เพื่อเกี่ยวกับประสบการณ์ที่มีอยู่จริงของมนุษย์ และการตั้งศักยภาพของมนุษย์ออกมาใช้ การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและความเป็นประชาธิปไตยในการกระทำ และการส่งผลต่อการ

เปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในทางบวกก็มีอำนาจในการตัดสินใจถึงสิ่งที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลง การเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ก่อนกับสารสนเทศที่ได้รับใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ การตั้งคำถามและการแสวงหาคำตอบอย่างเป็นระบบ ตลอดจนใช้วิธีการพรรณนาถึงสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น และทำความเข้าใจผลของการใช้ตัวสอดแทรกทางการศึกษา”

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2550) ได้สรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง “การรวบรวมและหรือการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยใช้ขั้นตอนกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุป อันนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานในขอบข่ายที่รับผิดชอบ โดยดำเนินการซ้ำหลาย ๆ ครั้ง จนกระทั่งผลการปฏิบัติงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์”

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีหลักการในการทำโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นการวางแผน ขั้นการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ขั้นการสังเกตและขั้นประเมินผล แล้วสุดท้ายสะท้อนผลของการทำวิจัยว่าสำเร็จหรือไม่ อาจต้องทำมากกว่า 1 รอบถึงจะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่หรือแนวคิดรูปแบบใหม่เกิดขึ้น แล้วสรุปผลออกพร้อมหาแนวทางแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาดหรือไม่ประสบผลสำเร็จ และในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยประยุกต์ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart คือ หลักการทำ PAR's P-A-O-R ดำเนินงานเป็น 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการวางแผน (Planing) ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action) ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการสังเกต (Observation) และขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการสะท้อนสะท้อนผล (Reflection) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

ผู้วิจัยทำการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 54 คน ได้แก่ เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วง จำนวน 39 คน เครือข่ายการจัดการมูลฝอยในชุมชนจำนวน 6 คน และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จำนวน 9 คน

2.4 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาและให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

เบอร์นาร์ด (Bernard, 2000) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การแสดงออกถึงปฏิสัมพันธ์ ทางสังคมต่อสถานะร่วมสถานการณ์ของกลุ่ม

รีตเดอร์ (Reeder, 1998) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ด้านสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

คีธ (Keith, 2011) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำ การบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

เออร์วิน (Erwin, 1976) ได้ให้แนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชน ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา เอิร์นสไตน์ (Arnstein, 1969) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นความหมาย ที่สมบูรณ์ของคำว่า “พลังประชาชน” แสดงให้เห็นพลังความสามารถของประชาชนแยกจากการเมือง และกระบวนการทางเศรษฐกิจ ในอนาคต “การมีส่วนร่วมของประชาชน” จะรวมเป็นสิ่งเดียวกันเป็น กลยุทธ์ที่จะตัดสินใจ ใช้ข้อมูลข่าวสาร วางนโยบาย และเป้าหมาย การจัดสรรทรัพยากรการจัดทำแผน ปฏิบัติ รับผิดชอบร่วมกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือความหมายสั้นๆ คือ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” เป็นสิ่งที่สำคัญในการปฏิรูปสังคม ที่สามารถรับผลประโยชน์จากความมั่งคั่งของสังคมร่วมกันยูนิเซฟ (WHO and UNICEF, 1978) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการ เกี่ยวกับการกระทำและเกี่ยวข้องกับมวลชนในระดับต่างๆ

1. ในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม และการจัดสรรทรัพยากร
2. ในการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและต่อโครงการยาตาฟ (1979 อ้างใน พันธุ์ศักดิ์ เกตุวัฒนา และคณะ, 2543: 18) ได้จำแนกการมีส่วนร่วม ของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ
 1. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)
 2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการและแผนงาน (Implementation)
 3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการควบคุมและประเมินผลโครงการและการพัฒนา (Evaluation)
 4. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของการพัฒนา (Benefits)

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) ได้สรุปความหมายโดยรวมของการมีส่วนร่วมและให้ความหมายดังนี้ การมีส่วนร่วมหมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกิจการใดๆ ที่มีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง

ประสาร แสงเพชร (2548) ได้สรุปความหมายการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่บุคคลได้นำสติปัญญา และอารมณ์เข้าไปเกี่ยวข้องภายในกลุ่ม เพื่อสนับสนุนส่งเสริมและร่วมรับผิดชอบในงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยคำนิยามดังกล่าวเน้นประเด็นสำคัญ คือ การเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมช่วย และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่เป็นการดำเนินงานในกิจกรรมที่รับผิดชอบอันเกิดจากทางด้าน จิตใจ และอารมณ์ของบุคคลที่จะตัดสินใจกระทำด้วยความสมัครใจ

โดยการให้ความร่วมมือ และการเข้าร่วม กลุ่มในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการ พร้อมทั้งร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนาด้วย

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ได้แบ่งชนิด (Kinds) ของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่ม ตัดสินใจดำเนินการ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน ด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ ทางสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2530) กล่าวถึงขั้นตอน ของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดคือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการ ของชุมชน
2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไข เพื่อลดปัญหาและสนองความต้องการ ของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ปัญหา และ ความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้จากทักษะที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของการมีส่วนร่วมนั้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเป็นหลัก โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสามารถที่จะดำเนินการพัฒนาต่อไปด้วยตนเอง โดยกล่าวถึงการมีส่วนร่วมใน ลักษณะต่างๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประชุม การแสดงความคิดเห็น การร่วมประสานงาน การร่วม รับผิดชอบโครงการ การร่วมชักชวนเพื่อนบ้าน การร่วมเสียสละอุปกรณ์ แรงงาน ทรัพย์สิน และการร่วม ติดตามประเมินผลโครงการ เป็นต้น

2.4.1 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ชูชาติ พวงสมจิตร (2540) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในการมีส่วนร่วม โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการหาประโยชน์ให้โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุแรงงาน หรือโดยการ บริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือ จากภายนอก เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการว่าการดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ การ ประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบ ยอดของโครงการทั้งหมด

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546) ได้สรุปกระบวนการมีส่วนร่วม มี 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกัน เรียนรู้ สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการ ทำงาน และ ร่วมกันค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็น เพื่อการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน และทรัพยากรที่จะต้องใช้
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือ
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคล และสังคม
5. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่เกิดขึ้นได้ทันหนอกจากนี้

อภิญา กังสนารักษ์ (2544) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ภายใน ชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วม ช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงาน บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือ ประเมินผล รวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

กล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วม หมายถึงการที่บุคคลในองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และรับผลประโยชน์ทุกขั้นตอนที่เกิดขึ้น ขั้นตอนการมีส่วนร่วมสรุปเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

2.4.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น

จรัส สุวรรณมาลา(2559) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญของกระบวนการทางการเมืองและกระบวนการในการจัดการต่อปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารงานของสังคมยุคใหม่ ที่เน้นปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ การมีส่วนร่วม ของประชาชนโดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง (Demand) และการสนับสนุน (Support) เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสำคัญและวิธีการบริหารจัดการสังคมและชุมชนร่วมกัน การที่จะทำให้องค์กรและระบบการเมือง อยู่ในดุลยภาพได้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร จัดการและการนำเสนอข้อมูล ตลอดจนการตรวจสอบระบบของสังคม ซึ่งถ้าหากระบวนการเมืองปราศจาก สิ่งเหล่านี้แล้วก็จะดำรงอยู่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

เสนห์ จามริก และคณะ (2558) กล่าวว่า ในกรณีของไทย การมีส่วนร่วมของประชาชน ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เป็นต้นมา และรัฐได้ให้การมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการของรัฐ โดยในเบื้องต้นคำจำกัดความในเรื่องการมีส่วนร่วม ของประชาชนมีจำนวนมาก ทั้งในแง่ทางการปกครองที่เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การมี ส่วนร่วมของชาวชนบท เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย และยังเป็นการปูพื้นฐานที่มั่นคง สำหรับวิวัฒนาการของการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่จะสัมพันธ์ กับเรื่องที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง อาทิการสร้างแหล่งเก็บกักน้ำ การศึกษา การสาธารณสุข ซึ่งเป็นเรื่องที่ สัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation) เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญ เป็นอย่างมากต่อการบริหารงานในภาคสาธารณะตามระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานของ รัฐระดับชาติ หรือการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่น เนื่องจากปัจจัยในการวัดความสำเร็จของการดำเนินงาน ว่ามีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลเพียงใดนั้น เรื่องของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน นับได้ว่าเป็น ตัวแปรที่สำคัญที่จะทำให้ภารกิจดังกล่าวสามารถบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนเป็นประการสำคัญ ในการลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นต่อสังคม และชุมชน ทั้งนี้พึงระลึกอยู่เสมอว่า การบริหารงาน ของภาครัฐไม่ว่าจะเป็นในระดับของส่วนกลางหรือท้องถิ่นก็ตามที่ เป็นการบริหารที่อยู่บนพื้นฐานของ ความเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบในระดับกว้างต่อประชาชนในสังคมและชุมชน ทั้งจากผลของการบังคับ ใช้กฎหมาย การดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะที่กำหนดไว้ ทั้งนี้หากประชาชนได้มีโอกาสในการเข้า มามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลหรือสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการอื่นใดก็ตาม ที่ทำให้ประชาชน ส่วนใหญ่ไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นผู้ถูกปกครองอยู่เพียงฝ่ายเดียว มีวิธีและช่องทางให้ประชาชนสามารถที่จะ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางความเป็นไปของการบริหารได้จะเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้าง ความชอบธรรมของการดำเนินการใดๆ และลดอุปสรรคในเรื่องของแรงต้าน ตลอดจนความขัดแย้งที่จะ เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายได้

อรรถัย กักผล (2552) กล่าวว่า ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation) เป็นแนวคิดที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของการที่ประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐาน ของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิดมีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็ม ใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้น ๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่าง ครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด กล่าวคือ

1. เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็น ส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่

2. ร่วมคิดด้วยกันว่า อะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไร และจะจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาเป้าหมายอย่างไร และควรที่จะจัดการปัญหาใดก่อนหลัง

3. ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไร จะแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใด จะจัดทางงบประมาณมาจากที่ใดและใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา

4. ร่วมดำเนินงาน ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลัง ความรู้ ความสามารถของตนเอง การจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร การจัดสรรและควบคุมทางการเงินรวมทั้ง การบริการด้านต่าง ๆ การค้นหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาของชุมชนเพื่อ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และการปฏิบัติและดำเนินการนโยบายแผนงาน/โครงการ ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

5. การติดตามประเมินผล หมายถึง ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด การตรวจสอบถึงปัญหา อุปสรรค และการหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อ ให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ตรวจสอบติดตามหรือสังเกตการณ์การใช้ จ่ายงบประมาณในการจัดซื้อจัด/จ้าง ให้เป็นไปตามหลักความคุ้มค่า ตามการประเมินผลนี้อาจเป็น การประเมินผลย่อย การตรวจติดตามถึงผลงานที่ได้ทำ หรือปฏิบัติไปแล้วเพื่อหาข้อสรุป

6. ร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน การนำกิจกรรมต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ การเสนอแผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามความเหมาะสมของชุมชนหรือตามสภาพพื้นที่ การร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงิน วัสดุ สิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขสบายความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการและผู้รู้ได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ แตกต่างกันในรายละเอียด แต่ในสาระสำคัญแล้วมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอดังนี้

จันทรานี สงวนนาม (2545) ให้ความหมายว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจและการปฏิบัติงานตลอดจนการประเมินผล

สมยศ นาวิการ (2545) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ชื่นชอบบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหารที่สำคัญ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่

การบริหารให้เข้ากับผู้ใต้บังคับบัญชาและต้องการให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กรไม่ใช่เพียงแต่สัมผัสปัญหาหรือแสดงความห่วงใย

วันชัย โกลละสุต (2559) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึงการที่บุคคล ในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ร่วมกันเพื่อจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้นๆ จะอยู่ในขั้นตอนใด ๆ ก็ตาม โดยขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ข้อจำกัดขององค์กรในแต่ละกระบวนการของการดำเนินการบริหารเป็นเกณฑ์

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคล ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ทั้งทางด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผนการปฏิบัติงานตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานในองค์กร

2.4.3 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

วันชัย วัฒนศัพท์ (2557) กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการ ที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและมีความต่อเนื่อง ซึ่งข้อดีของการมีส่วนร่วม คือ ก่อให้เกิดการผลิต นโยบายและการบริการสาธารณะ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเป็นการเสริมสร้าง พัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะให้สูงขึ้น ทั้งนี้ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนสามารถแยกพิจารณาเป็นข้อ ๆ ได้ ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับประชาชนและการให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยทำให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของนโยบายและโครงการนั้น ๆ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ แนววิธีการที่เคยใช้มาในอดีต ซึ่งเป็นการทำให้การตัดสินใจการดำเนินการต่าง ๆ มีความรอบคอบมากขึ้น

2. ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา โดยทั่วไปกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างเต็มรูปแบบมักจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ต้น สามารถที่จะลดความล่าช้า และลดค่าใช้จ่าย ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกันของคนหลายฝ่าย อาจจะดูว่าสิ้นเปลืองและเสียเวลามากกว่าที่จะสามารถ ตัดสินใจได้ แต่เมื่อตัดสินใจได้แล้ว และนำไปสู่การปฏิบัติอาจจะเป็นวิธีที่ประหยัดกว่าด้วยซ้ำ การตัดสินใจ อย่างใดอย่างหนึ่งอย่างรวดเร็วโดยที่ไม่ได้ทำการตกลงระหว่างกลุ่มหรือขอความเห็นชอบจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง อาจนำความขัดแย้งมาสู่เมื่อนำการตัดสินใจดังกล่าวมาทำการปฏิบัติได้

3. การสร้างฉันทามติ เป็นการลดความขัดแย้งทางการเมืองและก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ

4. เพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ เป็นการสร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้ ความขัดแย้งในโครงการอาจนำไปสู่การเป็นปฏิปักษ์อันยากที่จะแก้ไขกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นในการเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาสามารถที่จะลดความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่ยาวิเศษมันไม่อาจลดหรือกำจัดความขัดแย้ง ในทุกกรณีได้

6. ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม โดยทั่วไปแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็น วิธีการที่นำไปสู่ความชอบธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อการตัดสินใจก่อให้เกิดความขัดแย้ง จำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการตัดสินใจซึ่งมีความโปร่งใสและน่าเชื่อถือต่อประชาชน และประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมนอกจากนี้โครงการที่ได้รับการยอมรับหรือเข้าร่วมจากประชาชนยังก่อให้เกิดโครงการนั้นได้รับการเชื่อถือ และการดำเนินการก็คือความชอบธรรมตามไปด้วย

7. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ ให้แก่ประชาชนในชุมชนถือเป็น การให้การศึกษาแก่ชุมชนในอีกมิติหนึ่ง เป็นการเรียนรู้ในกระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีในการฝึกฝน ผู้นำท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง

8. ช่วยให้ประชาชนสนใจในประเด็นสาธารณะมากขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และเป็นการช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่บุคคล ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งทางด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผนการปฏิบัติงานตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานในองค์การ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการ ที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและมีความต่อเนื่อง ซึ่งข้อดีของการมีส่วนร่วม คือ ก่อให้เกิดการผลิต นโยบายและการบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเป็นการเสริมสร้าง พัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะให้สูงขึ้น ทั้งนี้ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนสามารถเพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจ ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ ช่วยให้ประชาชนสนใจในประเด็นสาธารณะมากขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และเป็นการช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

การสร้างประชาธิปไตยหรือการพัฒนาการเมืองที่มั่นคงจะต้องเริ่มจากการสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นก่อน จากนั้นจึงขยายไปถึงระดับประเทศ ดังนั้น การปกครองท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาประชาธิปไตยระดับชาติ เพราะจะทำให้เกิดการพัฒนาการเมืองในวงกว้าง ซึ่งในที่สุดแล้ว จะนำไปสู่ความเข้าใจการเมืองระดับชาติโดยง่าย ผู้เขียนได้รวบรวมเนื้อหา ที่มีความเกี่ยวข้องกับการปกครอง ท้องถิ่นไว้ ดังนี้

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้นได้มีผู้ให้ความหมายหรือคำนิยามไว้มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่ แล้วคำนิยามเหล่านั้นต่างมีหลักการที่สำคัญคล้ายคลึงกัน จะมีต่างกันบ้างก็คือสำนวนและรายละเอียด ปลีกย่อย ซึ่งสามารถพิจารณาได้ ดังนี้

วิลเลียม วี. ฮอลโลเวย์ (William V. Holloway, 1959 อ้างถึงใน โกวิท พวงงาม, 2556) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลัก ที่กำหนดไว้ มีอำนาจ การปกครองตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

เดเนียล วิท (Daniel Wit, 1967 อ้างใน โกวิท พวงงาม, 2556) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อ เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหาร ท้องถิ่นตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อม เป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็น ต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่ง ของรัฐบาลกลาง มีอำนาจในการตัดสินใจ และบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

แฮร์ริส จี. มอนตากู (Harris G. Mongtagu, 1984 อ้างถึงใน โกวิท พวงงาม, 2556) นิยาม ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครอง ซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระ พร้อมความรับผิดชอบ ซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการ ส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุด ของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด อุทัย หิรัญโต (2523 อ้างใน โกวิท พวงงาม, 2546) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินกิจกรรม บางอย่าง โดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัด เป็นองค์การ มีเจ้าหน้าที่ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระใน การบริหารงาน แต่รัฐบาล

ต้องควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุม ของรัฐหาได้ไม่เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

โกวิท พวงงาม (2556) ได้รวบรวมนิยามต่าง ๆ และประมวลได้เป็นหลักการปกครองท้องถิ่น โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกัน ในด้านความเจริญ จำนวนประชากร หรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทย จัดเป็น กรุงเทพมหานคร เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลและเมืองพัทยา

2. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม ความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น จะกลายสภาพเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนั้นมีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไป ตามลักษณะความเจริญและความสามารถของประชาชน ในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครอง ท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

3. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการปกครอง ตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของ องค์การปกครองท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่ และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับสุขาภิบาล เป็นต้น

3.2 สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

4. เมืองครที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่ง เป็นสองฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลจะมี คณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร และสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือในแบบมหานคร คือ กรุงเทพมหานคร จะมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหารสภากรุงเทพมหานครจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติเป็นต้น

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวความคิดที่ว่าประชาชนใน ท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรู้ปัญหาและวิธีการแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็น ต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงาน เพื่อให้สมเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชนและอยู่ภายใต้ การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจในระบบกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย

2.5.1 องค์ประกอบการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2523 อ้างใน โกวิทย์ พวงงาม, 2556) กล่าวว่า ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1. สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่อง การปกครอง ท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครอง ท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2. พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับ ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และ ความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่ และระดับของหน่วย การปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับ ขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนัก กิจการสังคม (Bureau of Social Affair) ได้ให้ความเห็นว่า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการ และบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้อง พิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหาร รายได้ และบุคลากร เป็นต้น

3. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมือง และการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4. องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติ ตามนโยบายนั้น ๆ

5. การเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่น นั้น ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6. อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายใน ขอบเขต ของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชา ของหน่วยงาน ทางราชการ

7.งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขต ที่กฎหมาย ให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อ ประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยรวม โดยการมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วย การปกครองท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ได้หมายความว่าเมื่อมีอิสระเต็มที่ทีเดียว คงหมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินการ เท่านั้น เพราะมิฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตย รัฐจึงต้องสงวนอำนาจในการควบคุมดูแลอยู่

ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2556) กล่าวถึง ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังต่อไปนี้

1. การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นสถาบัน ฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิ และหน้าที่พลเมือง อันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย
2. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล
3. การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของตนเอง ต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาลงท้องถิ่นของตน
4. การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ
5. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารในอนาคต
6. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง

2.5.2 หน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2556) ได้กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่น ควรจะพิจารณาถึง กำลังเงิน กำลังงบประมาณ กำลังคน กำลังความสามารถของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และหน้าที่ความรับผิดชอบควรเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากเกินกว่าภาระหรือเป็นนโยบายซึ่งรัฐบาลต้องการความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศก็ไม่ควรมอบให้ท้องถิ่นดำเนินการ เช่น งานทะเบียนที่ดิน การศึกษาในระดับอุดมศึกษา การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ หน่วยการปกครองท้องถิ่นดำเนินการมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. เป็นงานที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และงานที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก ในชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ได้แก่ การจัดทำถนน สะพาน สวนหย่อม สวนสาธารณะ การกำจัดขยะ มูลฝอย เป็นต้น
2. เป็นงานที่เกี่ยวกับการป้องกันภัย รักษาความปลอดภัย
3. เป็นงานที่เกี่ยวกับสวัสดิการสังคม ด้านนี้มีความสำคัญต่อประชาชนในท้องถิ่นมาก เช่น การจัด ให้มีหน่วยบริการทางสาธารณสุข จัดให้มีสถานสงเคราะห์เด็กและคนชรา เป็นต้น

4. เป็นงานที่เกี่ยวกับการพาณิชย์ท้องถิ่นเป็นงานที่หากปล่อยให้ประชาชนดำเนินการเองอาจไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควรจะเป็น จัดให้มีโรงรับจำนำ การจัดตลาดและงานต่าง ๆ ที่มีรายได้ โดยสามารถ เรียกค่าบริการจากประชาชน

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ดำเนินการปกครองกันเอง โดยสภาท้องถิ่นที่สมาชิกมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่น มีงบประมาณเป็นของตนเอง มีอาณาเขตในการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจอิสระในการบริหาร งานภายใต้การควบคุมดูแลจากรัฐบาลกลางตามที่กฎหมายกำหนด

จากบทบาทหน้าที่ของเทศบาลจะเห็นว่าภารกิจของเทศบาลนั้นเกี่ยวข้องและมีความสำคัญกับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจทั้งด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนาทางด้านการเมือง ในเรื่องของการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นในระดับการพัฒนาทางการบริหารของประชาชน โดยให้ประชาชนเป็นผู้บริหารให้เกิดความก้าวหน้าของชุมชน การพัฒนาทางด้านสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกด้านอย่างแท้จริงโดยเฉพาะการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง ซึ่งชุมชนหนองม่วงอยู่ภายใต้การปกครองของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ยังไม่มีการจัดการเกี่ยวกับมูลฝอยที่ดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังไม่มี ความเข้าใจ และยังไม่มีความพร้อม ทั้งเรื่ององค์ความรู้ บุคลากรในท้องถิ่น และไม่มีงบประมาณทำให้การจัดการมูลฝอยโดยเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ยังไม่มีประสิทธิภาพและอาจก่อปัญหามลพิษต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมขึ้นได้ในอนาคต

2.6 การขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การแก้ไขปัญหาขยะของประเทศไทย ถือเป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาลได้มีมติเพื่อให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการแก้ไขปัญหาขยะของประเทศไทยตามลำดับ ดังนี้

1) มติคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อ 19 สิงหาคม 2557 อนุมัติให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินโครงการกำจัดขยะในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และให้กระทรวงมหาดไทยรับไปพิจารณาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนการจัดตั้งโรงกำจัดขยะมูลฝอยในภาพรวมของประเทศเพื่อให้มีโรงกำจัดขยะมูลฝอยเพียงพอที่จะรองรับปริมาณขยะของทุกจังหวัด

2) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษา เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2558 ลงมติว่ารับทราบผลความคืบหน้าการดำเนินการโครงการนำร่องเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการแก้ไข

ปัญหาขยะในภาพรวมของประเทศโดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นหน่วยงานสนับสนุนในการดำเนินการ

3) มติคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มีมติเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 เห็นชอบ Roadmap การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของประเทศ โดยเทคโนโลยีแบบผสมผสานเน้นการแปรรูปเป็นพลังงานหรือทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด มุ่งเน้นการส่งเสริมภาคเอกชนลงทุนหรือดำเนินงานระบบเก็บรวบรวมขนส่ง และกำจัดขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย

4) คณะรัฐมนตรีในคราวประชุม เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2558 ได้มีมติรับทราบแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกระทรวงมหาดไทย โดยมีแนวทางในการรวมกลุ่มพื้นที่ในการจัดการมูลฝอย(Clusters) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยปัจจุบันมีการรวมกลุ่มพื้นที่ในการจัดการมูลฝอย (Clusters) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 324 กลุ่ม เพื่อเลือกใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการกำจัดขยะของแต่ละกลุ่ม

ปัจจุบันสถานการณ์ขยะในประเทศไทยนั้น ถือว่าวิกฤตเนื่องด้วยเหตุผลสำคัญสองประการคือ ส่วนแรกการสร้างขยะที่ยังคงมากขึ้นทุกวัน กับส่วนสอง วิธีการกำจัดปัจจุบัน ไม่ได้ทำให้ขยะหมดไปมีแต่สะสมเพิ่มมากขึ้น

1) การสร้างขยะยังคงมากขึ้นทุกวัน พบว่ามีปริมาณขยะรวมกันทั้งประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี 2551 ที่ 23.93 ล้านตันต่อปีเพิ่มเป็น 27.06 ล้านตันในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 13 สูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรในช่วงเวลาเดียวกัน จากขยะ 27.06 ล้านตันต่อปี หรือ 74,130 ตันต่อวัน ซึ่งเฉลี่ยเป็นปริมาณขยะ 1.14 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน

2) วิธีการกำจัดปัจจุบัน ไม่ได้ทำให้ขยะหมดไปมีแต่สะสมเพิ่มมากขึ้นจากขยะ 27 ล้านตันต่อปี ยังตกค้างสะสมในชุมชนกว่าปีละ 5.67 ล้านตัน ส่วนที่เข้าระบบปีละ 15.76 ล้านตัน ส่วนใหญ่เกือบ 100 % กำจัดโดยการฝังกลบ มีบ่อฝังกลบอยู่ 2,810 แห่ง แต่มีเพียง 328 แห่งเท่านั้น ฝังกลบถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ส่วนที่เหลือกว่า 88 % ยังดำเนินการไม่ถูกต้องโดยมีข้อจำกัดทั้งในเรื่องพื้นที่ และงบประมาณในการจัดการ จึงเห็นภาพภูเขาของขยะอยู่ทั่วประเทศไทย การย่อยสลายก็ใช้เวลานาน พลาสติกใช้เวลา 450 - 500 ปี ส่วนกล่องโฟมไม่ย่อยสลายเลยเกิดปัญหามลพิษ ขยะปนเปื้อนออกสู่แหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคส่งกลิ่นเหม็น ก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก สร้างภาวะโลกร้อนชาวบ้านร้องเรียนปัญหาของขยะมานาน หากไม่เร่งดำเนินการแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ จะยิ่งหนักขึ้นต่อไป

วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่แก้ไขปัญหาขยะให้หมดไป

การจัดการขยะต้นทาง

1. ขอความร่วมมือส่วนราชการ (ส่วนกลาง) กรุงเทพมหานคร ส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย ในการส่งเสริม และสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการในปี พ.ศ. 2561 ดังนี้

1.1 รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ พนักงานราชการ และลูกจ้าง ดำเนินการลดปริมาณขยะและคัดแยกขยะ ตามหลักการ 3 ช: ใช้น้อย ใช้ซ้ำและนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ (3Rs : Reduce Reuse และ Recycle) เช่น การใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติก และการใช้ภาชนะหรืออุปกรณ์ที่สามารถใช้ซ้ำในชีวิตประจำวัน เช่น กระบอกน้ำตะกร้า และปิ่นโต เป็นต้น

1.2 จัดให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอย 4 ประเภท ได้แก่ ขยะมูลฝอยทั่วไป ขยะมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ ขยะมูลฝอยอินทรีย์หรือขยะเศษอาหารขยะ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน

2. แจ้งให้ส่วนราชการในระดับจังหวัดใช้กลไกความร่วมมือตามหลัก “ประชารัฐ” ผ่านคณะกรรมการจัดการสิ่งปฏิกูลมูลฝอยระดับจังหวัด เพื่อให้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 แจ้งให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเครือข่าย “อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก” เพื่อส่งเสริมการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย ร้อยละ 50 ของครัวเรือน ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้สมาชิกอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกจัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.2 จัดตั้ง “จุดรวมขยะอันตรายจากชุมชน” ทุกแห่ง จากจำนวนหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศจำนวน 85,416 แห่ง ทั่วประเทศ ซึ่งปัจจุบันพบว่า ครบทุกแห่งแล้ว

2.3 จัดตั้ง “ถังขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกครัวเรือน” ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดและให้ขยายผลการจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกไปยังครัวเรือนทั่วประเทศ โดยกำหนดเป็นเป้าหมายร้อยละ 80 ของครัวเรือนทั่วประเทศ ตามแนวนโยบายของนายกสมาคมแม่บ้านมหาดไทย

2.4 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปรับปรุงและพัฒนาตลาดที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และควบคุมผู้ประกอบการตลาดของเอกชนให้มีความสะอาดและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยได้มาตรฐานตามหลักสุขาภิบาลหรือสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) ออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในตลาดที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและตลาดเอกชนตามความเหมาะสมและบริบทของแต่ละพื้นที่

2) จัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท จำนวน 4 ประเภท

3) ลดปริมาณขยะมูลฝอย อาทิ การงดใช้กล่องโฟม การใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติก

4) คัดแยกขยะมูลฝอยในแต่ละประเภท เช่น ขยะเศษอาหาร ผัก ผลไม้ ออกจากขยะมูลฝอยทั่วไป และขยะมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่เพื่อนำไปจัดการให้ถูกต้อง

การจัดการขยะกลางทาง

1. กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งภาชนะรองรับมูลฝอยแบบแยกประเภทในสวนสาธารณะและสถานที่ท่องเที่ยวทุกแห่ง

2. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดวันและเวลาในการเก็บและขนขยะ

3. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหายนพาหนะให้เพียงพอและเหมาะสมกับปริมาณและ

ประเภทขยะการจัดการขยะปลายทาง

1. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าภาพโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบรวมกลุ่ม (Clusters) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 324 กลุ่ม วางแผนการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เช่น การพัฒนาระบบฝังกลบขยะที่ไม่ถูกต้องให้ถูกต้องตามหลักวิชาการหรือหลักสุขาภิบาล หรือการพัฒนาระบบฝังกลบขยะเป็นโรงงานผลิต RDF หรือโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าจากขยะ หรือโรงเตาเผาขยะที่มีระบบควบคุมมลพิษหรือโรงหมักทำปุ๋ยหรือก๊าซชีวภาพเพื่อลดปริมาณขยะ และลดต้นทุนค่าใช้จ่ายจากภาครัฐ

2. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบ่อฝังกลบขยะที่ไม่ถูกต้องดำเนินการปรับปรุงหรือแก้ไขปิดหรือบำบัด/ฟื้นฟู สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องให้ถูกต้องตามหลักวิชาการหรือให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2562

จากสถานการณ์และปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันประกอบด้วยหลายสาเหตุปัจจัยและจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขปัญหอย่างเร่งด่วน กระทรวงมหาดไทยหนึ่งในหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในด้านต่าง ๆ เช่น ขยะมูลฝอยไม่ได้รับการคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง การบริหารจัดการของหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบยังขาดประสิทธิภาพ และขยะมูลฝอยชุมชนไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ กระทรวงมหาดไทย จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ตามแนวทางพระราชรัฐ ประจำปี พ.ศ. 2562 ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชนให้เกิดความต่อเนื่อง และเป็นไปตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 -2564)

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปานกมล พิสิฐอรรถกุล และเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และ กระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ได้แก่ การขาดผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง สถานการณ์ ความขัดแย้งด้านการเมืองในชุมชน สภาพสังคมและข้อจำกัดของเทศบาลด้านบุคลากร งบประมาณและเวลา สำหรับปัจจัยที่สนับสนุน ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การดำเนินการเชิงรุก โดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม การได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอก และการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง

กัญญา จาอ้าย (2558) ได้ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน สันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การใช้เอไอซี (A-I-C) เป็นกระบวนการทำให้กลุ่มตัวอย่าง ผู้นำ ชาวบ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหากำหนด เป้าหมาย คิดค้น วิธีการแก้ปัญหา และการดำเนินการแก้ไขปัญหามูลฝอย และทำให้เกิดกิจกรรม โครงการที่ได้ดำเนินงาน ในชุมชน คือ 1) โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับขยะและการจัดการขยะ 2) โครงการจัดตั้งกองทุนขยะ 3) โครงการ หน้าบ้านน่ามอง จากการติดตามการดำเนินโครงการ พบว่า คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชาวบ้านได้ไป ทักตักศึกษาดูงานการจัดการขยะ ได้จัดตั้งกองทุนขยะ และได้เริ่มโครงการฝึกอบรมการทำขยะเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ เอ็นไซม์และ บำบัดของเสีย รวมทั้งได้ดำเนินโครงการหน้าบ้านน่ามอง ซึ่งสรุปว่าเทคนิคเอไอซี (A-I-C) ทำให้เกิด กระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการยอมรับ และรู้สึกรู้ว่าเป็น เจ้าของปัญหา อันนำไปสู่การแก้ไข ปัญหาาร่วมกัน

พรพิมล วิกัยพัฒน์ (2558) ศึกษา เรื่อง การจัดการขยะในครัวเรือนชุมชนข้างเคียน 3 จังหวัด เชียงใหม่ ผลจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ผลการศึกษา พบว่า จัดเก็บขยะในครัวเรือนเกินกว่าสามในห้า แม่บ้านเป็นผู้ทำหน้าที่เก็บใส่ถุงแล้วนำไปทิ้งนอก บ้านและขยะ ที่นำไปทิ้งเหล่านั้นจำนวนกว่าครึ่งไม่มีการคัดแยกขยะแต่อย่างใด ขณะเดียวกันเมื่อ สำนวจความคิดเห็น พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่งเห็นว่าขยะทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทุก คนควรร่วมรับผิดชอบ แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างยังคิดว่าหน่วยงานรัฐต้องเป็นหน่วยงานหลักในการ รับผิดชอบในการ จัดการ

สมควร กาฬรัตน์ (2558) ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในชุมชน เทศบาลเมืองนาสาร โดยใช้กระบวนการ AIC ผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษานำมาเป็นข้อมูล

พื้นฐาน การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลเมืองนาสาร โดยใช้ กระบวนการ AIC ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในชุมชนของ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติการตามกระบวนการ AIC จำนวน 32 คน สรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ได้วิเคราะห์สถานการณ์ แสดงความคิดเห็นที่จะจัดการกับขยะมูลฝอยในชุมชน ร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนา โดยการจัดทำเป็นแผนงานโครงการเพื่อพัฒนาชุมชน สำหรับผล ของการประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยการทดสอบความรู้ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และทดสอบเจตคติที่มีต่อกระบวนการจัดการ ขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมทั้งก่อน และหลังการประชุมปฏิบัติการ พบว่า หลังจากการประชุมปฏิบัติการ ผู้เข้าประชุมมีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะมูลฝอย และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการ ขยะมูลฝอยในชุมชนมากขึ้น ส่วนการทดสอบทักษะความสามารถในการปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน พบว่า ผู้เข้าประชุมมีทักษะและความสามารถในการปฏิบัติการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนในระดับปานกลางขึ้นไป

วรรณวิมล แพ้งประสิทธิ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดทำร่างแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า เรื่อง การขาดความร่วมมือ จากประชาชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกพื้นที่งบประมาณที่ใช้จัดการขยะค่อนข้างมาก และมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี ตลอดจนปัญหาการบริหารจัดการในองค์กร ที่ ภาระงานยังกระจุกอยู่ที่หน่วยงานเดียว และการจัดทำแผนงานโครงการยังคงเป็นกิจกรรมเดิมๆ หรือ เป็นกิจกรรมที่จัดครั้งขึ้นเป็นครั้งคราว ขาดความต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ ร่างแผน ปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลแม่ใจ โดยใช้เทคนิค A-I-C ทำให้ชาวบ้านและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบสถานการณ์ปัญหา มีการกำหนดวิสัยทัศน์การจัดการขยะ มูลฝอยร่วมกัน มีการคิดกิจกรรมและวิธีการจนกระทั่งได้ร่างแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยที่เป็น รูปธรรม และส่งมอบให้เทศบาลนำไปจัดทำแผนปฏิบัติการต่อไป

บัญชา สุวรรณสิทธิ์ (2558) พบว่า พฤติกรรมครัวเรือนมีจิตสำนึกในการจัดการมูลฝอย เช่น การเก็บรวบรวมมูลฝอยไว้ตามจุดที่เทศบาลกำหนด รวมทั้งวิธีการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 7Rs ของ กรมควบคุมมลพิษ ซึ่งหมายถึง การเลือกใช้สินค้าที่เหมาะสมหรือการดัดแปลง ซ่อมแซมให้นำกลับมา ใช้ ได้อีกครั้งหนึ่ง เป็นต้นในส่วนของการบริหารจัดการมูลฝอย ด้านการลงทุนเนื่องจากเทศบาลตำบล สันทรายหลวงเป็นส่วนราชการ มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาลในการรักษาความสะอาดของบ้านเมือง ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ต้องกระทำ โดยไม่คำนึงถึงผลกำไร/ขาดทุน แต่การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อหาแนวทาง แก้ไขปัญหาในส่วนของการลงทุนให้มีประสิทธิภาพ คุ่มค่า โดยการลงทุนในงบประมาณจัดการขยะมูลฝอย พบว่าเป็นการลงทุนที่เพิ่มขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะการจ้างเหมาเอกชนในการนำขยะไปกำจัด ดังนั้น การใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนภาคครัวเรือนให้

ความร่วมมือบริหารจัดการขยะมูลฝอยร่วม กับเทศบาล การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เป็นวิธีสร้างมวลชนสัมพันธ์ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ของชุมชนในครัวเรือน และสิ่งที่สำคัญ คือ การกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอย ในอนาคตต่อไป

หนึ่งฤทัย สังข์จีน (2558) ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการคัดแยกมูลฝอยตามโครงการขยะแห้งแลกไข่ ของเทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครยะลา จังหวัดยะลา จำนวน 400 ครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยตามโครงการขยะแห้งแลกไข่ ของเทศบาลนครยะลา ในด้านการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน กับด้านการประเมินผล มีส่วนร่วม ในระดับน้อย ส่วนด้านการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ด้านการดำเนินงาน และการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ส่วนผลการศึกษาการวิเคราะห์ความแตกต่าง ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามโครงการขยะแห้งแลกไข่ของเทศบาลนครยะลา ระหว่างกลุ่มที่เคยเข้าร่วมโครงการ กับกลุ่มที่ไม่เคย เข้าร่วมโครงการขยะแห้งแลกไข่ พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน เลย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการคัดแยกมูลฝอยตามโครงการขยะแห้งแลกไข่ของเทศบาลนคร ยะลา พบว่าประชาชนบางส่วนนั้นมีข้อจำกัดทางด้านเวลา ไม่มีเวลามาทำการคัดแยกมูลฝอย อีกทั้ง ไม่มีเวลาในการนำมูลฝอยมาร่วมแลกไข่ของทางเทศบาล นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ของทางเทศบาล ก็ไม่ทั่วถึงและไม่มีความต่อเนื่อง ตลอดจนประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการคัดแยกมูลฝอย

อัญชลี เฉลยรัตน์ (2558) ผลการศึกษา พบว่า กรอบแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย ประเด็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และการพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีลักษณะ/กิจกรรม แตกต่างกันตามความต้องการของประชาชน ในแต่ละประเด็นจะมีระยะเวลาดำเนินงานภายในปีงบประมาณ ซึ่งจะใช้งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก กรอบแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลวัดยม มีจำนวน 9 โครงการ คือ ก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ติดตั้งระบบประปา หมู่บ้าน ติดตั้งไฟฟ้าบริเวณทางเข้าหมู่บ้าน จัดตั้งร้านค้าชุมชน ส่งเสริมอาชีพ ฝึกอบรม จัดตั้งถังขยะ และปลูก ต้นไม้ปรับปรุงภูมิทัศน์

ณิรวรรณ ศรีแสง (2558) ผลการศึกษา พบว่า ผลเบื้องต้นจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ประชาชน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด และการปฏิบัติอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมในการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการมูลฝอย คือ 1) ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ความเชื่อถือศรัทธาต่อนายกเทศมนตรีและคณะมนตรี และความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ 2) ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกส่วน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ 1) ปัจจัย ด้านชุมชน ได้แก่ ความเป็นชุมชนเมือง ข้อจำกัดด้านเวลาของสมาชิกในชุมชน 2) ปัจจัยข้อจำกัดของ เทศบาล ได้แก่ การขาดการสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง การขาดการประชาสัมพันธ์ และข้อจำกัด ด้านเวลาของเทศบาลและภาวะหน้าที่ของบุคลากร ผลการทดสอบทางสถิติโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ แบบขั้นตอน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 และพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอย ได้แก่ ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล พฤติกรรมด้าน การจัดการมูลฝอย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และ ความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการมูลฝอย อธิบายการผันแปร ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล ได้ร้อยละ 57.9 ($R^2 = 0.579$)

จุฬารณย์ ตาแก้ว (2559) ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปริมาณขยะของชุมชนบ้านนางลาด ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง รวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชากรในชุมชนบ้านนางลาด ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จำนวน 323 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา การทดสอบ t-test และสถิติ F- test (one-way ANOVA) ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ไม่เคยติดตามข่าวสารเลย คิดเป็นร้อยละ 20.7 ส่วนที่เหลือ ติดตามข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ซึ่งแหล่งข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจหรือติดตามมากที่สุด คือ ข่าวสารจากทางเทศบาลเมืองพัทลุง เมื่อจำแนกความถี่การรับข่าวสารจากแหล่งสื่อต่างๆ ปรากฏว่า ร้อยละ 44.9 ติดตามข่าวสารจากทางเทศบาลเมืองพัทลุง เป็นลำดับแรก ร้อยละ 34.4 ติดตามจาก วิทยุกระจายเสียง เป็นลำดับที่สอง ร้อยละ 22.2 การกำจัดขยะมูลฝอยกลุ่มตัวอย่างนิยมทั้งหมด คือ เศษอาหารและเปลือกผลไม้ ร้อยละ 87.30 รองลงมา คือ โฟม ร้อยละ 75.8 และถุงพลาสติก ร้อยละ 69.3 การกำจัดขยะมูลฝอยแบบนำกลับมาใช้ใหม่ที่นิยม คือ ขยะประเภทถุงพลาสติก ร้อยละ 20.4 รองลงมา คือ หนังสือพิมพ์เก่า หรือกล่องกระดาษ ร้อยละ 17.3 ขยะที่นิยมแยกไว้ขายมากที่สุด คือ ขวด กระจก หรือภาชนะพลาสติกเหลือใช้ ร้อยละ 78.6 รองลงมา คือ เศษสิ่งโลหะ อลูมิเนียม แสตทนเลส และหนังสือพิมพ์เก่า หรือกล่องกระดาษ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปริมาณขยะของชุมชน ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.06 (S.D.= 0.45) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรม โครงการธนาคารขยะของชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2.15 (S.D.= 0.54) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการกำหนด ค่าเก็บขยะโครงการ ของชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.11 (S.D.= 0.51) และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการ ให้ความรู้เกี่ยวกับจัดการขยะด้วยวิธีต่างๆ ของชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.08 (S.D.= 0.46) ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะของชุมชน คือ การทิ้งขยะปะปนกันโดยไม่แยกประเภทขยะ มากที่สุด ร้อยละ 81.7 รองลงมา คือ ในชุมชนมีถังสำหรับทิ้งขยะแต่ไม่พอเพียง ร้อยละ 64.3 และขยะถูกทิ้งกระจายจัดกระจายไม่เป็นที่ทาง ร้อยละ 46.9 ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน คือ ไม่มีโอกาสเข้าไปร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา มากที่สุด ร้อยละ 71.9 รองลงมา คือ ไม่มีโอกาสเข้าไปร่วม คิดค้นปัญหา

ร่วมกับหน่วยงาน ร้อยละ 68.7 และไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมประเมินผลกิจกรรม ร้อยละ 67.8 และผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ ตำแหน่งทางสังคมในชุมชน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะของชุมชน แต่การจัดการขยะ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะของชุมชน

ศุภัศรมา ยี่สุนศรี (2559) ศึกษาวิจัย เรื่อง ผลของความรู้ และเจตคติ ที่มีต่อการจัดการมูลฝอย ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลฉลุงอำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาาระดับ ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลฉลุง; (2) ศึกษาาระดับเจตคติเกี่ยวกับมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลฉลุง; (3) ศึกษาาระดับการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลฉลุง; (4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลในด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางสังคม ระยะเวลาที่อยู่อาศัย และประเภทที่อยู่อาศัย กับการจัดการมูลฝอยของ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลฉลุง; (5) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยกับการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลฉลุง; (6) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติเกี่ยวกับมูลฝอย กับการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลฉลุงและ (7) ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหการจัดการ มูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลฉลุงกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ตำบลฉลุงอำเภอเมืองสตูลจังหวัดสตูล จำนวน 400 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งเป็นคำถามเชิงปริมาณ เกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และการจัดการมูลฝอยของประชาชน และเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไข ปัญหามูลฝอย วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น หาค่า ร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล กับการจัดการมูลฝอย ด้วยสถิติ Chi-Square วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย เจตคติเกี่ยวกับมูลฝอย กับการจัดการมูลฝอย ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยการตีความหมายในรูป ของการวิเคราะห์เนื้อหา และผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการติดตามข่าวสาร (ร้อยละ 91.50) โดยติดตามข่าวสารจากแหล่งข่าวสารโทรทัศน์มากที่สุด (ร้อยละ 60.66) เจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบล ฉลุง (ร้อยละ 57.92) โดยความถี่ของการติดตามข่าวสาร ที่มีความถี่มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน จากแหล่ง ติดตามข่าวสารโทรทัศน์ (ร้อยละ 25.68) ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ตำบลฉลุงอำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 76.50) เจตคติเกี่ยวกับมูลฝอย ของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลฉลุงอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 51.25) การจัดการ มูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลฉลุงอำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล อยู่ใน ระดับดี (ร้อยละ 38.50) ผลการทดสอบ พบว่า อายุ อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัย ประเภทที่อยู่อาศัย การ

ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับ มูลฝอย และเจตคติเกี่ยวกับมูลฝอย มีความสัมพันธ์กับระดับจัดการมูลฝอย แต่ตัวแปรข้อมูลส่วนบุคคล ในด้าน เพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพทางสังคม และความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับจัดการมูลฝอย ผลการสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการ มูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลฉลุงพบว่า ประชาชนประสบกับปัญหาดังรอบรั้งมูลฝอยชำรุด ปัญหามูลฝอย ตกค้างมีกลิ่นเหม็นเน่า และปัญหาบ่อทิ้งมูลฝอยของเทศบาลเต็ม โดยประชาชนเสนอแนะแนวทางแก้ไข ปัญหา ให้หน่วยงานและองค์กรทุกภาคส่วนมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ลดปริมาณมูลฝอย โดยการใช้มาตรการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การขายมูลฝอยรีไซเคิล การทำปุ๋ยหมัก การนำกลับมาใช้ใหม่ ปลุกฝัง จิตสำนึกให้แก่ประชาชนในพื้นที่ จนกลายเป็นนิสัยถาวร และควรมีการบริหารจัดการบ่อทิ้งมูลฝอยของ เทศบาลอย่างมีประสิทธิภาพโดยการเปิดประมูลให้เอกชนเข้ามาดำเนินการ ภายใต้การควบคุมกำกับ ของเทศบาล เพื่อให้เกิดรายได้ นำมาพัฒนาด้านการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลต่อไป

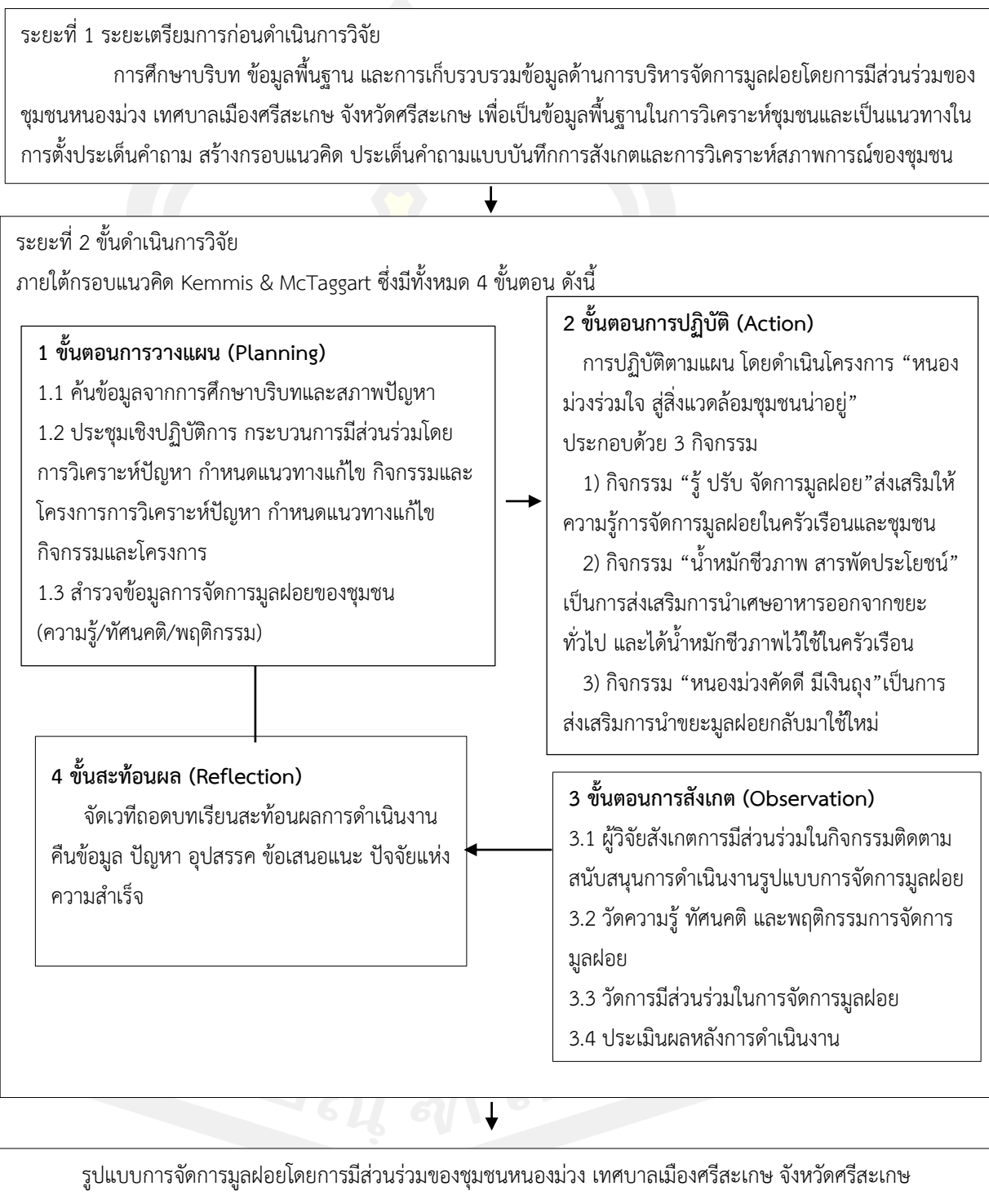
นฤมล กุศลชู (2559) ผลการศึกษา พบว่า ปริมาณการเกิดขยะในแต่ละครัวเรือน อยู่ในระดับ ปานกลาง (0.088 – 2.292 กิโลกรัม) ถึงร้อยละ 95 โดยแบ่งประเภทขยะเป็น ขยะทั่วไป ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย ส่วนวิธีการจัดการขยะ ผู้สูงอายุจะลดการเกิดขยะโดยการ ทำอาหารให้พอดีกับการรับประทาน การใช้ผ้าเช็ดหน้าแทนกระดาษทิชชู การเลือกซื้อสินค้าที่ลดการเกิดขยะ และ พบว่ามีการคัดแยกขยะก่อนนำไปกำจัด โดยการเผา การใส่หลุมขยะ การฝัง และการเทกองกับพื้น แต่ในส่วนของการนำขยะมาใช้ประโยชน์พบได้น้อยมาก ดังนั้น ในการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการหาแนวทางส่งเสริมการจัดการขยะ ผู้สูงอายุจึงต้องการนำขยะมาใช้ประโยชน์มากขึ้น จึงเกิดเป็น โครงการ “ธนาคารขยะร่วมใจ เพื่อผู้สูงวัยสุขภาพดี” ผลการดำเนินโครงการพบว่าปริมาณขยะที่นำมา เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น 37.5 กิโลกรัม/เดือน การคัดแยกขยะ ถูกต้อง ร้อยละ 91 มีสมาชิกให้ความสนใจ เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น 12 คน/เดือน โดยสมาชิกมีความพึงพอใจในกิจกรรมร้อยละ 85 จากการดำเนิน กิจกรรม ส่งผลให้ปริมาณขยะที่นำไปกำจัดลดลง และจากการสรุปบทเรียนกระบวนการมีส่วนร่วมของ ผู้สูงอายุ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ สุขภาพ การได้ประโยชน์จากการจัดการมูลฝอย 2) ปัจจัยภายนอกที่มีส่วนสนับสนุน ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม ผู้ให้การสนับสนุน และขั้นตอนการทำงาน

กาบแก้ว ปัญญาไทย (2560) ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีจิตสำนึก เกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับสูง ชุมชนสามารถคัดแยกขยะ การนำขยะไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับสูง พฤติกรรมการกำจัดขยะภายในครัวเรือนของชุมชน พบว่ามีการคัดแยกขยะ มีการทำขยะสมาชิกในครัวเรือน คัดแยกขยะก่อนทิ้ง ขยะเปียกจะบรรจุทิ้งลงถังเทศบาล ขยะแห้งบางส่วนนำไปกำจัดโดยการเผา ขยะ รีไซเคิลเก็บรวบรวมไว้เพื่อขาย บางส่วนนำกลับมาใช้ใหม่ พฤติกรรมการจัด

ขยะภายในครัวเรือนอย่าง ถูกต้องอยู่ในระดับสูง และความรู้ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับปัญหาขยะกับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะในด้านต่างๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จิตสำนึกของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการปัญหา ขยะอยู่ในระดับปานกลาง การศึกษา พบว่าเหตุผลสำคัญที่ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการขยะกับทาง เทศบาล เพื่อเป็นการทำให้ชุมชนสะอาดน่าอยู่ มีทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นการลดปัญหาสิ่งแวดล้อม และเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าปัญหาของมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยตรง ทำให้เทศบาลเมืองศรีสะเกษและหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักในการบริหารจัดการมูลฝอยโดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการมูลฝอย และการปลูกฝังจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการมูลฝอย เพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอยซึ่งประชาชนในชุมชนมีอิทธิพลในการกระตุ้นจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเรื่องมูลฝอยในชุมชน โดยเริ่มจากการให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยอย่างเป็นระบบเพื่อรองรับปัญหามูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่การจัดการขยะมูลฝอยที่ครบวงจรมีต้นทุนสูงมาก ดังนั้น ประชาชนในชุมชนจึงควรมีความตระหนักในการลดปริมาณมูลฝอยมากกว่าการพึ่งพาการกำจัดมูลฝอยชุมชนจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ทำอย่างไรที่จะรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเห็นการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหามูลฝอยชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตมาร่วมกันคิดหาวิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการมูลฝอยเพื่อเลือกแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเห็นคุณค่าและเกิดจิตสำนึกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และร่วมด้วยช่วยกันในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เหลือน้อยที่สุด ทั้งนี้จะเป็นการช่วยให้พนักงานเก็บขนขยะสามารถนำไปยังสถานที่กำจัดได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัด และยังเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทิ้งขยะมูลฝอยของประชาชนที่เหมาะสมอีกด้วย

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ในการศึกษาค้นครั้งนี้เป็นไปภายใต้กรอบการศึกษาวิจัยแบบวงจรการวิจัยปฏิบัติการรูปแบบ PAOR ตามแนวคิดของเคมมิส และแมคแท็กการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988) ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) และได้มีการกำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย
- 3.6 ขั้นตอนการดำเนินวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.7 การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย
- 3.9 จริยธรรมในการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีกระบวนการดำเนินการศึกษา 2 ระยะ คือ ระยะก่อนการวิจัย และระยะดำเนินการวิจัย โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัยในลักษณะวงรอบ ตามแนวคิดของเคมมิส และแมคแท็กการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988) ในรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อศึกษาบริบทสภาพปัญหา สถานการณ์การพัฒนา แนวทางการพัฒนา และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ รายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะก่อนการวิจัย

1) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เนื่องจากการวิจัยเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วม ของประชาชนต้องมีความเชื่อถือและให้ความร่วมมือในการวิจัยอย่างเต็มที่ จึงจะทำให้งานวิจัยประสบผลสำเร็จ โดยการเข้าไปพบปะพูดคุยกับประชาชนในหมู่บ้าน

2) การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือจาก เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบพื้นที่ เช่น นักวิชาการสาธารณสุข นักวิชาการสุขาภิบาล เจ้าหน้าที่ของเทศบาล

3) การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

3.1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชากร เศรษฐกิจสังคม สถานที่ตั้งของ หมู่บ้าน ทางด้านกายภาพ ส่วนมากจะได้จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

3.2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ด้านสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มแกนนำ ผู้นำชุมชน สมาชิกเทศบาล และอาสาสมัครสาธารณสุข ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย ความต้องการสนับสนุนหรือบริการต่างๆ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ในการจัดการมูลฝอย โดยการสอบถาม กลุ่มในกลุ่มแกนนำ ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุข

ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ

ซึ่งในระยะนี้ประกอบไปด้วยกระบวนการภายใต้แนวคิดของเคมมิส และแมคแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggart, 1988) มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planing) มีการประชุมชี้แจงคณะกรรมการดำเนินงาน วางแผนดำเนินงานแก้ไขปัญหา การจัดการมูลฝอย หลังจากได้วิธีในการแก้ไขปัญหาแล้ว ก็จะร่วมกันในการจัดทำแผนปฏิบัติการโดยประชุมกลุ่ม ในกลุ่มแกนนำ ผู้นำชุมชน สมาชิกสภาเทศบาล และอาสาสมัครสาธารณสุข ร่วมกัน กำหนดแผนปฏิบัติงาน โดยในแผนปฏิบัติงานจะประกอบด้วย กิจกรรม/โครงการ วิธีดำเนินการ ระยะเวลา และผู้รับผิดชอบ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Action) เป็นการกำหนดแนวทางในแผนงาน โครงการและมุ่งปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามขั้นตอนที่วางไว้ ในการปฏิบัติตามแผนนั้นทางผู้วิจัยจะมีหน้าที่ ในการสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการ ซึ่งในการดำเนินการจัดการมูลฝอย จะเป็นหน้าที่ของชุมชนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน (Observation) ประเมินความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมจัดการมูลฝอย โดยขณะการวิจัยมีการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนที่วางไว้มีการสังเกตการณ์ควบคู่ไปด้วย พร้อมกับบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสิ่งที่สังเกตคือ กระบวนการปฏิบัติการ (The action process) และผลของการปฏิบัติการ (The effects of action)

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลจากการปฏิบัติงาน (Reflection) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ การค้นหาปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรค

3.2 กลุ่มเป้าหมาย

3.2.1 กลุ่มเป้าหมายสำหรับการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการมูลฝอย ศึกษาข้อมูลทั่วไป ความรู้ในการจัดการมูลฝอย ทักษะในการจัดการมูลฝอย และพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอย โดยกลุ่มเป้าหมายคือ เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 39 คน ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกเข้า (Inclusion Criteria)

1. มีอายุระหว่าง 18 - 65 ปี
2. สามารถสื่อสารและอ่านภาษาไทยได้
3. ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

1. มีโรคประจำตัวที่แสดงอาการเจ็บป่วยรุนแรงเป็นอุปสรรคต่อการให้ข้อมูล เช่น ผู้พิการที่ไม่ได้ยินเสียง มองไม่เห็น ไม่สามารถสื่อสารได้
2. ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ครบตามแบบสัมภาษณ์

การคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรประมาณค่าสัดส่วนประชากร (อรุณ จิรวัฒน์กุล, 2558) กรณีทราบขนาดประชากร ดังนี้

$$n = \frac{x^2 Np(1-p)}{e^2(N-1) + x^2(1-p)}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อ N = ขนาดประชากร ($N = 69$ ครัวเรือน)

เมื่อ e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ ($e = 0.05$)

เมื่อ x^2 = ค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 1 และระดับความเชื่อมั่น 95% ($x^2 = 3.841$)

เมื่อ p = สัดส่วนของประชากรที่มีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับดีมาก (เขมิกา สมบัติโยธา, 2561) ($p = 0.62$)

แทนค่า

$$n = \frac{(3.841)(69)(0.62)(1-0.62)}{(0.05)^2(69-1)+(3.841)(1-0.62)}$$

$$n = \frac{62.4408}{1.6296}$$

$$n = 38.3166$$

ดังนั้น ขนาดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ 39 ครัวเรือน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยนำข้อมูลรายชื่อเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านในเขตชุมชนหนองม่วงทั้งหมดมาจัดทำเป็นกรอบการสุ่มตัวอย่าง (Stratified random sampling) จากนั้นก็กำหนดรหัสประจำตัวเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านแต่ละครัวเรือนเช่น 01 ไปจนถึงลำดับที่ 69 จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยใช้ตารางเลขสุ่ม ซึ่งการสุ่มจะใช้ตัวเลขสองหลักที่ตรงกับรหัสประจำตัวเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านสองตัวสุดท้าย เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่มีรหัสประจำตัวตรงกับเลขที่สุ่มได้ก็จะถูกเลือกเป็นกลุ่มเป้าหมายจนได้ขนาดตัวอย่างครบตามสัดส่วน

ตารางที่ 1 ขนาดตัวอย่างของเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านในเขตชุมชนหนองม่วง

ชุมชน	จำนวนครัวเรือน	ขนาดตัวอย่าง
หนองม่วง	69	39

3.2.2 กลุ่มเป้าหมายสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นกระบวนการสำคัญ ในการค้นหามาตรการและแนวทางในการจัดการมูลฝอย รวมทั้งสามารถเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยได้ จำนวน 15 คน ดังนี้

- 1) เครือข่ายการจัดการมูลฝอยในชุมชน จำนวน 6 คน ประกอบด้วย
 - ประธานชุมชนหนองม่วง จำนวน 1 คน
 - อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 5 คน

2) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จำนวน 9 คน ประกอบด้วย

- ปลัดเทศบาลเมืองศรีสะเกษ	จำนวน	1	คน
- ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	จำนวน	1	คน
- นักวิชาการสุขาภิบาล	จำนวน	1	คน
- ผู้ช่วยนักวิชาการสุขาภิบาล	จำนวน	1	คน
- พนักงานเก็บขยะ และพนักงานคัดแยกขยะ	จำนวน	5	คน

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria)

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานจัดการมูลฝอย
2. สามารถสื่อสารและอ่านภาษาไทยได้
3. ยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกระบวนการจัดการมูลฝอย

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

1. ไม่สามารถเข้าร่วมวิจัยได้ตลอดจนกระทั่งเสร็จสิ้นในการวิจัย เช่น ผู้ที่มีฐานะหรือมีความจำเป็นต้องเดินทางออกนอกพื้นที่ระหว่างการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 54 คน ได้แก่

- 1) เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วง จำนวน 39 คน
- 2) เครือข่ายการจัดการมูลฝอยในชุมชน จำนวน 6 คน

- ประธานชุมชนหนองม่วง	จำนวน	1	คน
- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	จำนวน	5	คน
- 3) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จำนวน 9 คน

- ผู้บริหารเทศบาลเมืองศรีสะเกษ	จำนวน	2	คน
- นักวิชาการสุขาภิบาล	จำนวน	1	คน
- ผู้ช่วยนักวิชาการสุขาภิบาล	จำนวน	1	คน
- พนักงานเก็บขยะ และพนักงานคัดแยกขยะ	จำนวน	5	คน

กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยเป็น 2 แบบ ได้แก่ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมในการศึกษาหาความรู้ ปรัชญา เพื่อขอคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ชนิด ได้แก่

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 6 ชุด ได้แก่

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ แหล่งที่มาของรายได้ และการมีโรคประจำตัว จำนวน 7 ข้อ

เครื่องมือชุดที่ 2 ข้อมูลการจัดการมูลฝอยของชุมชนลักษณะคำถามปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 6 ข้อ

เครื่องมือชุดที่ 3 แบบสอบถามทดสอบความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย เป็นคำถามแบบเลือกตอบถูกหรือผิด จำนวน 12 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
ตอบถูกใช่ ได้ 1 คะแนน	ตอบถูกใช่ ได้ 0 คะแนน
ตอบไม่ใช่ ได้ 0 คะแนน	ตอบไม่ใช่ ได้ 1 คะแนน

การแปรผลคะแนนความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอยโดยใช้เกณฑ์การแบ่งระดับคะแนนแบบอ้างอิงเกณฑ์ตามหลักการของบลูม (Bloom, 1971) โดยมีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 0 – 12 คะแนน ออกเป็น 3 ระดับ คือ

คะแนนร้อยละ 80 – 100 (ได้คะแนน มากกว่า 9 คะแนน) อยู่ในระดับสูง

คะแนนร้อยละ 60 – 79 (ได้คะแนน 7 – 9 คะแนน) อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60 (ได้คะแนนน้อยกว่า 7 คะแนน) อยู่ในระดับต่ำ

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของคะแนนด้านความรู้ก่อนและหลังการพัฒนาใช้สถิติ Paired t-test

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย เป็นคำถามที่ประยุกต์มาจากมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert Scale) จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ ยึดเนื้อหาของข้อความเป็นหลัก ถ้าข้อความใดมีลักษณะเป็นบวก คือ มีเนื้อความเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้คะแนนตรงกับที่ต้องการศึกษา ข้อความใดมีลักษณะเป็นลบ มีเนื้อความตรงข้ามกับวัตถุประสงค์ จะให้คะแนนกลับกัน (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549) ดังนี้

ทัศนคติ	ข้อความด้านบวก	ข้อความด้านลบ
เห็นด้วย	เท่ากับ 3 คะแนน	เท่ากับ 1 คะแนน

ไม่แน่ใจ	เท่ากับ 2 คะแนน	เท่ากับ 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	เท่ากับ 1 คะแนน	เท่ากับ 3 คะแนน

การแปลผล คิดจากการหาค่าอันตรภาคชั้น มีวิธีการคำนวณ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{3 - 1}{3} \\
 &= 0.66
 \end{aligned}$$

โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลการวัดระดับทัศนคติ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยช่วง 1.00 – 1.66	คือ ทัศนคติอยู่ในระดับพอใช้
คะแนนเฉลี่ยช่วง 1.67 – 2.33	คือ ทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยช่วง 2.34 – 3.00	คือ ทัศนคติอยู่ในระดับดี

เครื่องมือชุดที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน เป็นลักษณะแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 14 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ ดังนี้

การปฏิบัติ	ข้อคำถามด้านบวก	ข้อคำถามด้านลบ
ปฏิบัติทุกครั้ง	เท่ากับ 3 คะแนน	เท่ากับ 1 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	เท่ากับ 2 คะแนน	เท่ากับ 2 คะแนน
ไม่เคยปฏิบัติ	เท่ากับ 1 คะแนน	เท่ากับ 3 คะแนน

โดยนำมาแจกแจงความถี่ ร้อยละ แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 3 ระดับ การแบ่งอันตรภาคชั้น โดยนำคะแนนสูงสุดลบคะแนนต่ำสุดหารด้วยจำนวนระดับที่ต้องการแบ่ง (สุมัทนา กลางคาร และวรพจน์ พรหมสัตยพรต, 2553; Best, 1977) ดังนี้

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{3 - 1}{3} = \frac{0.66}{3}$$

การแปลผลคะแนน

การปฏิบัติตัวอยู่ในระดับดี	คะแนนมากกว่า	2.34 – 3.00
การปฏิบัติตัวอยู่ในระดับพอใช้	คะแนนระหว่าง	1.67 – 2.33
การปฏิบัติตัวอยู่ในระดับปรับปรุง	คะแนนน้อยกว่า	1.00 – 1.66

เครื่องมือชุดที่ 6 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วงด้านการจัดการมูลฝอย ลักษณะเป็นการให้คะแนนระดับการมีส่วนร่วมหรือความเหมาะสมในการปฏิบัติ แบบมาตราส่วนประเมินค่า มีระดับการวัด 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย หรือควรปรับปรุง มีเกณฑ์การมีให้คะแนน ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมมาก	เท่ากับ 3 คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	เท่ากับ 2 คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	เท่ากับ 1 คะแนน

$$\begin{aligned} \text{การแปลผล ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3 - 1}{3} = \frac{0.66}{3} \end{aligned}$$

โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลการวัดระดับการมีส่วนร่วม ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยช่วง 1.00 - 1.66 คือ ระดับการมีส่วนร่วมน้อย

คะแนนเฉลี่ยช่วง 1.67 - 2.33 คือ ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยช่วง 2.34 - 3.00 คือ ระดับการมีส่วนร่วมมาก

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

3.3.2.1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสนทนากลุ่ม บันทึกผู้เข้าร่วมกิจกรรม และบันทึกข้อมูลของผู้ร่วมสนทนาที่แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะตลอดกิจกรรม

3.3.2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตพร้อมกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ด้าน การจัดการมูลฝอยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3.3.2.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ใช้วิธีการสังเกตโดยตรง เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชน พฤติกรรมการทักทายของประชาชนในชุมชน การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม

3.3.2.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจัดประชุมเพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินงานการจัดการมูลฝอย และเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตระหนักในปัญหาและยังทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และความรู้สึกร่วมของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินการวิจัย โดยเนื้อหา ในการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับตัวแทนชุมชน วิเคราะห์สถานการณ์มูลฝอยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต สาเหตุของ ปัญหาในชุมชน ผลกระทบของปัญหามูลฝอย หน่วยงานที่เข้ามาดำเนินการจัดการมูลฝอย การสนับสนุน หรือบริการต่างๆ ในการจัดการมูลฝอย ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมูลฝอย แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางในการจัดการมูลฝอยในชุมชนให้ดีขึ้น

3.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอมือง จังหวัดศรีสะเกษ มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.4.1 ศึกษาเนื้อหาการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เอกสาร ตำรา วิชาการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.4.2 ศึกษาแนวทางการดำเนินงานข้อมูลการบริหารจัดการมูลฝอย

3.4.3 ศึกษาแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

3.4.4 นำเนื้อหา เอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎี รวมถึงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบในการกำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัยและการสร้างเครื่องมือ

3.4.5 นำเครื่องมือ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะแล้วนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

3.4.6 นำเครื่องมือที่ผ่านการแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาความถูกต้อง ความตรงเชิงเนื้อหา ภาษาและความชัดเจนของภาษา โดยพิจารณาเป็นรายข้อและตรวจสอบความถูกต้องระหว่างเนื้อหา

3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

3.5.1 ด้านความตรง (Validity)

การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยนำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีดังนี้

1. นายบุญเรือน สุวรรณไตรย์ ตำแหน่ง สาธารณสุขอำเภอนิคมคำสร้อย
2. นางสาวนัยนา อรัณจจากุล ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
3. นายวีรพล วิเศษสังข์ ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม คำตอบ กับเนื้อหาตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ IOC (Index of congruence) แบบทดสอบจึงมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ เหมาะสม ให้ 1 คะแนน ไม่แน่ใจ ให้ 0 คะแนน ไม่เหมาะสม ให้ -1 คะแนน นำมาคำนวณโดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ R = ผลทดสอบคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

n = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

โดยค่า IOC ได้มากกว่า 0.60 ถือว่ามีความเที่ยงตรง

3.5.2 การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

นำเครื่องมือที่แก้ไขถูกต้องตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทำการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ (Try out) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับลักษณะชุมชน คือ ชุมชนโนนหนามแท่ง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีขนาดและลักษณะใกล้เคียงกับชุมชนหนองม่วง เพื่อดูความชัดเจนของข้อคำถาม ความเข้าใจของภาษาที่ใช้ การเรียงลำดับ เวลาที่เหมาะสม ซึ่งมีคุณสมบัติความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามากที่สุด และนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้อง รวมทั้งพิจารณาใช้ภาษา ที่อ่านเข้าใจง่ายและมีความชัดเจนของภาษาเพื่อนำมาวิเคราะห์และคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมในการวิจัยในครั้งนี้

3.5.2.1 การทดสอบด้านความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย หาความเที่ยงโดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 (Kuder-Richardson 20 : KR 20) ได้เท่ากับ 0.79

3.5.3.2 การทดสอบทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย หาความเที่ยงโดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 (Kuder-Richardson 20 : KR 20) ได้เท่ากับ 0.74

3.5.3.3 การทดสอบพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน หาความเที่ยงโดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 (Kuder-Richardson 20 : KR 20) ได้เท่ากับ 0.85

3.5.3.4 การทดสอบทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย หาความเที่ยงโดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 (Kuder-Richardson 20 : KR 20) ได้เท่ากับ 0.78

3.6 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการดำเนินวิจัย ออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

3.6.1 ระยะเตรียมการก่อนดำเนินการวิจัย

3.6.1.1 ศึกษาค้นคว้า ความรู้จากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

3.6.1.2 ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อวางแผนการดำเนินการศึกษา

3.6.1.3 ประสานงานประธานชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองศรีสะเกษ ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม พนักงานเก็บขยะ และพนักงานคัดแยกขยะ นักวิชาการสาธารณสุข นักวิชาการสุขาภิบาล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยรวมทั้งขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัย

3.6.1.4 เตรียมทีมผู้ช่วยเป็นเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองศรีสะเกษ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ร่วมดำเนินการจัดการกิจกรรมการทดลองจำนวน 3 คน โดยผู้ศึกษาวิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ขั้นตอนและกระบวนการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมตลอดจนขั้นตอนการดำเนินการโดยร่วมเป็นวิทยากรประจำกลุ่ม จัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ตลอดระยะเวลาในการจัดอบรม

3.6.1.5 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการมูลฝอยตามบทบาทหน้าที่ สำรวจ วิเคราะห์ปัญหามูลฝอยชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ชุมชนและเป็นแนวทางในการตั้งประเด็นคำถาม สร้างกรอบแนวคิด ประเด็นคำถามแบบบันทึกการสังเกตและการวิเคราะห์สภาพการณ์ของชุมชน

3.6.1.7 สรุปและวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูลสภาพการณ์ของการบริหารจัดการมูลฝอยแก่ผู้ร่วมวิจัย จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการสนทนาแบบมีส่วนร่วม

3.6.2 ระยะดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.6.2.1 ขั้นตอนการวางแผน (Planing) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการภาคีเครือข่ายโดยกระบวนกรการมีส่วนร่วม โดยจัดการประชุมและปฏิบัติตามกระบวนกรการมีส่วนร่วม ใช้ระยะเวลา 2 วัน

1. ขั้นตอนการแสวงหาและสร้างความรู้ (Research) คือ ขั้นตอนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เปิดโอกาสให้ผู้ประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็นและรับฟัง การยอมรับความคิดเห็นและความรู้สึกของสมาชิก (วันที่ 1 ของการประชุม)

R-0 ความเป็นมาจากอดีตเพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาปัจจุบัน การทบทวนสถานการณ์ที่ผ่านมาจะช่วยให้สมาชิกมองเห็นภาพการบริหารจัดการมูลฝอยปัจจุบันและอนาคตชัดเจนขึ้น ซึ่งกิจกรรมนี้ถือเป็นกิจกรรมเริ่มต้นก่อนเข้าสู่แนวทางการปฏิบัติสู่วิสัยทัศน์ร่วม P-1

R-1.1 สภาพการณ์ปัจจุบัน (60 นาที)

(1) สมาชิกแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนข้อความลงบนกระดาษของตนเอง จากมุมมองของตนเองเกี่ยวกับการบริหารจัดการมูลฝอย

(2) สมาชิกแต่ละคนอธิบายข้อความของตนเพิ่มเติมสมาชิกคนอื่นตั้งใจฟัง สอบถาม เปิดโอกาสให้รับฟังรับรู้ จดจำ ข้อมูลอย่างเต็มที่ วิทยากรกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ภายในกลุ่ม

(3) ทุกคนนำข้อความของตนเองมารวมบนกระดาษใหญ่และช่วยกันสรุปเป็นข้อคิดเห็นโดยรวมของกลุ่ม เป็นการสร้างการมีส่วนร่วม วิทยากรกระตุ้นให้ทุกคนร่วมกันเขียนความคิดเห็น รับฟังและสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย

R-1.2 นำเสนอความเข้าใจสภาพปัจจุบัน (30 นาที)

ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ อภิปรายความหมายภาพรวมของกลุ่มด้านการบริหารจัดการมูลฝอย สมาชิกกลุ่มอื่นซักถามหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติม

R-2.1 เป้าหมายอนาคตที่ปรารถนา (60 นาที)

(1) สมาชิกทุกคนในกลุ่มเขียนข้อความถึงภาพชุมชน สภาพที่ตนเองอยากเห็นในอนาคตเกี่ยวกับการบริหารจัดการมูลฝอยในอนาคต

(2) สมาชิกทุกคนนำเสนอภาพอนาคตของตน วิทยากรกระตุ้นให้สมาชิกคิดและพูด เพื่ออธิบายสิ่งที่ตนเองวาด เปิดโอกาสให้สมาชิกคนอื่นซักถาม พูดคุย แลกเปลี่ยน กระตุ้นให้คนที่ไม่ค่อยพูดมีโอกาสได้นำเสนอ

(3) รวมภาพแต่ละคนเป็นภาพรวมของกลุ่มและตัวแทนกลุ่มนำเสนอภาพรวมของแต่ละกลุ่ม แต่ละกลุ่มตัวแทนนำเสนอแบบหมุนเวียนกัน สมาชิกร่วมรับฟัง สอบถาม วิทยากรกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

R-2.2 วิสัยทัศน์ร่วม

(1) นำภาพของทุกกลุ่มมาให้พิจารณาเลือกภาพใดภาพหนึ่งเพื่อต่อเติมเป็นภาพของตัวแทนในอนาคตในการบริหารจัดการมูลฝอย คัดเลือกอาสาสมัครช่วยกันเพิ่มเติมสมาชิกชวนบอกความต้องการเพิ่มเติม เพื่อให้สมาชิกทุกคนสร้างทิศทางสู่ออนาคตร่วมกัน รู้สึกเป็นเจ้าของความคิดร่วมกัน วิทยากรกระตุ้นให้แต่ละคนคิดในใจว่าถ้าจะให้จริงตามภาพจะทำอย่างไรบ้าง

2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วม (Participatory) คือ ขั้นตอนการหาวิธีการและเสนอทางเลือกในการปฏิบัติตามที่ได้ช่วยกันกำหนดวิสัยทัศน์สมาชิกช่วยกันหามาตรการวิธีการ และค้นหาเหตุผลเพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนา กำหนดการใช้ประสบการณ์ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มีอยู่มาช่วยกันกำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์หรืออุดมการณ์ร่วมกัน (วันที่ 2 ของการประชุม)

P-1 แนวทางการปฏิบัติสู่วิสัยทัศน์ร่วม (90 นาที)

(1) วิทยากรทบทวนวิสัยทัศน์ร่วมและให้โอกาสสมาชิกปรับปรุงเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ กระตุ้นให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

(2) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มย่อยเขียนแนวทางกิจกรรมลักษณะโครงการการบริหารจัดการมูลฝอยและนำเสนอแนวทางและรวมเป็นของกลุ่มตัวแทนกลุ่มนำเสนอเป็นภาพรวม

P-2 วิเคราะห์ จำแนกและจัดลำดับเพื่อพัฒนาสู่วิสัยทัศน์ร่วม

(1) พิจารณาแนวทาง กิจกรรมแต่ละข้อ โดยจัดลำดับความสำคัญที่เห็นว่าสำคัญและคำนึงถึงความสำเร็จในการปฏิบัติ

(2) ตัวแทนกลุ่มคัดเลือกกิจกรรมไว้เป็นประเภท

(3) พิจารณาเลือกโครงการที่สำคัญ 3 โครงการ

3. การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Action) คือ การยอมรับและทำงานร่วมกันโดยนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่มดำเนินการ ในแผนปฏิบัติการโดยละเอียด

(1) กิจกรรมที่สามารถทำได้เองสมาชิกตัดสินใจเลือกที่จำทำโดยลงชื่อในกระดานของแต่ละกิจกรรม

(2) กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับหน่วยงานอื่น ร่วมกันเสนอและมอบหมายให้บุคคลดำเนินการประสานติดตาม

A-2.1 ทำแผนปฏิบัติการ

โครงการ “หนองม่วงร่วมใจ สู้สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่” โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 “รู้ ปรับ จัดการมูลฝอย”

1. จัดอบรมให้ความรู้ให้กับตัวแทนสมาชิกครัวเรือน เพื่อเป็นแกนนำและเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการขยะ และคัดแยกขยะในครัวเรือนและชุมชน

2. กิจกรรมทำถังขยะอินทรีย์/ถังขยะเปียกครัวเรือน/ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องขยะ

3. การแจกเอกสารและสื่อที่เกี่ยวข้อง

เป้าหมาย

1. ลดปริมาณขยะมูลฝอยล้นถังขยะสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความสำเร็จต่อชุมชน

2. ประชาชนมีจิตสำนึก มีความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอย สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการคัดแยกขยะมูลฝอยและทิ้งขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง

ระยะเวลาดำเนินงาน พฤษภาคม - กรกฎาคม 2564

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรม “น้ำหมักชีวภาพ สารพัดประโยชน์”

1. จัดอบรมให้ความรู้ให้กับตัวแทนสมาชิกครัวเรือน เพื่อเป็นแกนนำและเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในการผลิตน้ำหมักชีวภาพ (EM)

2. กิจกรรมทำถังขยะอินทรีย์/ถังขยะเปียกครัวเรือน/ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องขยะ

3. การแจกเอกสารและสื่อที่เกี่ยวข้อง

เป้าหมาย

1. ยกเศษอาหารออกจากขยะทั่วไป

2. ลดปริมาณขยะ

ระยะเวลาดำเนินงาน พฤษภาคม - กรกฎาคม 2564

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรม “หนองม่วงคัดดี มีเงินถุง”

1. จัดตั้งคณะทำงานกิจกรรม “หนองม่วงคัดดี มีเงินถุง”

1.1 เจ้าหน้าที่รับขยะคัดแยกขยะ

1.2 เจ้าหน้าที่จดบันทึกและคิดเงิน

2. มอบหมายภารกิจให้เจ้าหน้าที่ในคณะทำงานปฏิบัติงานในเบื้องต้น ดังนี้

2.1 จัดหาสถานที่ที่ใช้เป็นจุดรับขยะก่อนที่พ่อค้าจะมารับซื้อ

2.2 จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เครื่องชั่ง

2.3 ประสานกับร้านค้าของเก่าในการรับซื้อและราคา (มารับซื้อวันเสาร์ที่ 3 ของเดือน)

เป้าหมาย

1. ลดปริมาณขยะมูลฝอยล้นถังขยะ
2. เพิ่มรายได้จากการขายขยะรีไซเคิล และนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้

ครัวเรือน

ระยะเวลาดำเนินงาน พฤษภาคม - กรกฎาคม 2564

A-2.2 เสนอแผนปฏิบัติการเสนอ

- นำเสนอรายละเอียดของกิจกรรม
- เสนอแผนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานขอรับการสนับสนุนหรือ

ส่งเสริมและเข้าร่วมกิจกรรมการบริหารจัดการมูลฝอย

3.6.2.2 ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนที่กำหนด (Action)

ดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ได้จากการมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการบริหารจัดการมูลฝอยโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

3.6.2.3 ขั้นตอนการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน (Observation)

ผู้วิจัยสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรม ติดตาม สนับสนุนการดำเนินงานรูปแบบการบริหารจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการดำเนินการรูปแบบการบริหารจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

3.6.2.4 ขั้นตอนการสะท้อนผลหลังจากการปฏิบัติงาน (Reflection)

จัดประชุมภาคีเครือข่ายเพื่อสรุปและถอดบทเรียนเพื่อประมวลผลการดำเนินงานที่ได้จากการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อปรับแผนหรือกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ วัดความรู้และการมีส่วนร่วมในการการบริหารจัดการมูลฝอยของชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลสะท้อนผลในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการมูลฝอย หลังการพัฒนา และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุปและค้นข้อมูลปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และปัจจัยแห่งความสำเร็จ

3.6.3 หลังดำเนินการวิจัย (Evaluation phase) ใช้เวลาดำเนินการ 2 สัปดาห์

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการมูลฝอย

3.6.4 ขั้นตอนดำเนินการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากแบบทดสอบ แบบบันทึกการสังเกต และแบบบันทึกการมีส่วนร่วม ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล

3.7 การจัดการทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 สร้างคู่มือลงรหัส (Data coding) และป้อนข้อมูลเชิงปริมาณ

3.7.2 ตรวจสอบความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ข้อมูล (Data checking and editing)

3.7.3 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวนความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.7.4 วิเคราะห์ข้อมูลความรู้ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรมและการมีส่วนร่วมโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.7.5 ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากการสังเกตการร่วมดำเนินการ กิจกรรมการประชุมกลุ่มสนทนา นำมารวบรวม ตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ตลอดระยะเวลาของการทำการวิจัย โดยพิจารณาจัดกลุ่มข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลมาจัดหมวดหมู่วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และพิจารณาเชิงเหตุผลพร้อมทั้งสรุปประเด็น

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.8.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ภายหลังจากได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงได้นำเอาข้อมูลมาเพื่อนำไปประมวลผลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในด้านข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการจัดการมูลฝอย ข้อมูลด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม และการมีส่วนร่วม

3.8.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานในแต่ละวัน ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกต หลังจากตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้ว จึงนำมาแยกออกเป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นปัญหา จากนั้นทำการตีความความจากข้อมูลที่ได้ตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นการวิเคราะห์ เนื้อหาของข้อมูล (Content analysis) ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล โดยวิเคราะห์และแปลผลร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์และเหตุผลในประเด็นที่ศึกษา

3.9 จริยธรรมในการวิจัย

ดำเนินการขออนุมัติจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ก่อนดำเนินการวิจัย โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยไม่มีการระบุชื่อในผลการศึกษา พร้อมทั้งก่อนการเข้าร่วมวิจัยผู้ศึกษาต้องอธิบายทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายและให้กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้โดยไม่มีผลกระทบต่อการรักษาใดๆ และได้รับการอนุมัติเอกสารรับรองโครงการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เลขที่การรับรอง 047-022/2564 รับรองเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2564

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในลักษณะเป็น วงรอบเน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน โดยการวิเคราะห์บริบทและปัญหา สถานการณ์การพัฒนา แนว ทางการพัฒนา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกกระบวนการ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) และเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ผลการวิจัยที่ได้ในครั้ง นี้จะนำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้

4.1 บริบทและสภาพปัญหาการจัดการมูลฝอยของประชาชนชุมชนหนองม่วง เทศบาล เมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

4.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่เขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

4.1.2 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนหนองม่วง

4.1.3 สภาพปัญหาการจัดการมูลฝอยของชุมชนหนองม่วง

4.2 รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมือง ศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

4.1 บริบทและสภาพปัญหาการจัดการมูลฝอยของประชาชนชุมชนหนองม่วง

เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

4.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่เขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า

4.1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

เทศบาลเมืองศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้รับการจัดตั้งเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2479 เดิมเป็นเทศบาลสุขันต์ จังหวัดสุขันต์ ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนเป็น เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อ พ.ศ.2481

เขตเทศบาลเดิม ครอบคลุมตำบลเมืองเหนือ และตำบลเมืองใต้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 ได้มีการขยายเขตเทศบาลจากเดิม 3.26 ตารางกิโลเมตร ออกไปครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของ ตำบลห้วยบ่ล้อง ตำบลโพธิ์ ตำบลโพธิ์น้ำ ตำบลหนองครก และตำบลชำ รวมเป็นพื้นที่ 36.66 ตาราง กิโลเมตร แบ่งเป็นพื้นที่พื้นดิน 35.84 ตารางกิโลเมตร พื้นที่พื้นน้ำ 0.816 ตารางกิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มอยู่ทางตอนเหนือและตอนกลางของ จังหวัด ส่วนทางตอนใต้จะเป็นที่ลาดชันและลูกคลื่นลอนตื้นสลับลาดชันพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดจะมี

ความลาดชัน จากทางตอนใต้ลงสู่แม่น้ำมูลทางตอนเหนือของจังหวัด สภาพดินร้อยละ 60 เป็นดินร่วนปนทรายที่มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีเพียงร้อยละ 4.5 ของพื้นที่จังหวัดเท่านั้น ที่มีระดับความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 35.5 เป็นดินภูเขาและเทือกเขาซึ่งทำการกสิกรรมได้ เพียงบางส่วน มียอดเขาสูงที่สุดของจังหวัด คือยอดเขาพนมตาเมื่อน ในเขตอำเภอขุนหาญ 673 เมตร และมีแนวชายแดนติดกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย รวม 127 กม.(อ.กันทรลักษ์ 76 กม. อ. ขุนหาญ 18 กม. และ อ.ภูสิงห์ 33 กม.)

ลักษณะภูมิอากาศ ตั้งอยู่บนเนินหลังเต่า มีลักษณะพื้นที่ลาดเอียงทางทิศใต้ไปทางทิศเหนือ ส่วนทางทิศตะวันออกและทางทิศตะวันตกจะลาดเอียงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ เทศบาลเมืองศรีสะเกษ มีลำน้ำธรรมชาติไหลผ่านรอบตัวเมืองโดยทิศเหนือและทิศตะวันตก มีห้วยสำราญไหลผ่านทิศใต้มีห้วยน้ำคำและทิศตะวันออกมีห้วยแฮดไหลผ่าน

ลักษณะของดิน สภาพดินร้อยละ 60 เป็นดินร่วนปนทรายที่มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำมีเพียงร้อยละ 4.5 ของพื้นที่จังหวัดเท่านั้น ที่มีระดับความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 35.5 เป็นดินภูเขาและเทือกเขาซึ่งทำการกสิกรรมได้เพียงบางส่วน

ด้านการเมือง/เขตการปกครอง เขตการปกครองมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลเมืองเหนือ ตำบลเมืองใต้ และมีพื้นที่บางส่วนในเขตตำบลโพธิ์ ตำบลหนองครก ตำบลหญ้าปล้อง ตำบลโพธิ์น้ำและตำบลชำ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลโพธิ์, ตำบลน้ำคำ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลหนองครก, ตำบลโพธิ์น้ำ, ตำบลชำ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลโพธิ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลหญ้าปล้อง

เทศบาลเมืองศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในตัวจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถไฟ 515 กิโลเมตร ทางรถยนต์ 600 กิโลเมตร อยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติอุบล 60 กิโลเมตร จังหวัดศรีสะเกษ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ได้แก่

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดยโสธร , จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ราชอาณาจักรกัมพูชา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดอุบลราชธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดสุรินทร์

ปัจจุบันเทศบาลเมืองศรีสะเกษ มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 41,680 คน จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 19,924 คน และเพศหญิง จำนวน 21,756 คน ซึ่งอาศัยอยู่ในหลังคาเรือนจำนวน 17,216 หลัง เป็นครอบครัวทั้งหมดจำนวน 17,253 ครอบครัว

กลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมในเขตเทศบาลคือกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ซึ่งพูดภาษาลาว จัดเป็นภาษาถิ่นไทยอีสานภาษาหลักที่พูดกันแพร่หลายในกลุ่มประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างไรก็ตามจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการเคลื่อนย้ายของประชากรจากต่างถิ่นมาตั้งถิ่นฐานในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายในพื้นที่เทศบาลแห่งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาลาวและภาษาไทยภาคกลาง (ซึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษาขร้า-ไท) และกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลภาษามอญ-เขมร ได้แก่ภาษาเขมรถิ่นไทย ภาษากูย

4.1.2 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนหนองม่วง ผลการศึกษาพบว่า

เมื่อประมาณ พ.ศ. 2440 นายโม้ และนางวันดี ภูมาพันธ์ สามีภรรยาได้อพยพครอบครัวจากบ้านกุดโง้งมา อยู่ที่นี่ ซึ่งปัจจุบันคือชุมชนหนองม่วง และมีบุตรธิดาด้วยกัน 9 คน จนกระทั่งนายพวง สมดอกแก้ว และนางดา ภูมาพันธ์ ซึ่งเป็นบุตรชายและบุตรสาวคนโตได้อพยพติดตามมาจับจองที่ทำกินบริเวณเดียวกัน เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของที่นานั้น ทำให้บุตรธิดาคนอื่นของนายโม้ และนางวันดี ภูมาพันธ์ ได้อพยพตามมา และได้ออกเรือนของตนทำให้บริเวณที่นานั้นกลายเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ต่อมานายคำ ภูทิพย์ ซึ่งเป็นบุตรชายของนายโม้ ได้เป็นพ่อจ๋า (ผู้ทำพิธีตามประเพณีโบราณ) ทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธา ให้ความเคารพนับถือ โดยเฉพาะด้านประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนั้นยังมีนายกิ่ง บุคตา ซึ่งเป็นบุตรชายคนที่ 3 ของนายโม้ และนางวันดี ภูมาพันธ์ ซึ่งได้อาศัยอยู่บริเวณที่นาบริเวณเดียวกัน โดยมีนายสาวท พันธุลี ซึ่งเป็นบุตรเขยของนางกิ่ง บุคตา ได้รับการมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองยาง ทำหน้าที่ดูแลชาวบ้านหนองม่วง ซึ่งในขนาดนั้นยังไม่มีมีการตั้งเป็นหมู่บ้านเนื่องจากมีจำนวนครัวเรือน 4-5 หลังเท่านั้น ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2544 จำนวนครัวเรือนของชาวบ้านมีมากขึ้น ประกอบกับหมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตเทศบาลจึงได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการให้เป็นชุมชน โดยใช้ชื่อว่าชุมชนหนองม่วง มีนายจาก คฤหาญ เป็นประธานชุมชน คนแรก ทำหน้าที่เรื่อยมาจนกระทั่ง พ.ศ. 2548 นายวงเดือน ศรีบุญทอง จึงได้รับเลือกตั้งเป็นประธานชุมชนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ชุมชนหนองม่วงเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีพื้นที่ 2.5 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ มีอาณาเขต ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ถนนศรีสะเกษ – กันทรลักษ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ เขตตำบลโพธิ์ข่า
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ถนนศรีสะเกษ – กันทรลักษ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ชุมชนหนองยาง

ปัจจุบันชุมชนหนองม่วง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 308 คน จำแนกเป็น เพศชาย จำนวน 168 คน และเพศหญิง จำนวน 140 คน ซึ่งอาศัยอยู่ในหลังคาเรือนจำนวน 69 หลัง

อาชีพส่วนใหญ่ในชุมชนได้แก่

- 1) รับจ้างทั่วไป
- 2) เกษตรกร
- 3) ค้าขาย
- 4) ข้าราชการ

ผู้มีความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ปราชญ์ชาวบ้าน)

- 1) นายสมหมาย ชมอินทร์ ผู้รู้เกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น
- 2) นายบุตดี ศรีเมือง ผู้รู้เกี่ยวกับการรักษาแบบโบราณดั้งเดิม
- 3) นายเฉลิมชัย บุตรดา ช่างก่อสร้างประจำชุมชน
- 4) นายบุญศรี ผลบุญ ช่างเจาะน้ำบาดาล

4.1.3 สภาพปัญหาการจัดการมูลฝอยของประชาชนชุมชนหนองม่วง

ชุมชนหนองม่วง เป็นชุมชนที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท และเป็นชุมชนที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้วยความเจริญที่เริ่มเข้ามาประกอบกับพื้นที่ที่อยู่อาศัยมีอย่างจำกัด และมีการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นสิ่งที่ตามมาเกิดแหล่งสาธารณูปโภคตามมา ด้วยไม่ว่าจะเป็นตลาดหรือร้านขายของชำ ซึ่งเหล่านี้เป็นบ่อเกิดมูลฝอยทั้งสิ้น ปัจจุบันมีปริมาณมูลฝอย ประมาณ 1.5 ตัน/วัน อัตราการผลิตมูลฝอย โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 4.87 กิโลกรัม/คน/วัน โดยมีมูลฝอยประเภท เศษอาหารมูลฝอยประเภทกระดาษ มูลฝอยประเภทโลหะ มูลฝอยประเภทพลาสติกของขนม คิดเป็น ร้อยละ 38.95, 20.28, 16.74 และ 5.57 ตามลำดับ (เทศบาลเมืองศรีสะเกษ, 2558) และจากการสัมภาษณ์ประชาชนถึงวิธีการทิ้งมูลฝอยในชุมชน พบว่าไม่มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง วิธีการกำจัดมูลฝอยประเภทเศษอาหารที่เหลือจากการการบริโภค จะให้สัตว์เลี้ยงหรือนำไปทิ้งบริเวณพื้นที่ว่างรอบบ้าน หรือมีการทิ้งใส่ถุงพลาสติกมัดปากถุงแล้วทิ้งลงถังมูลฝอยรวมกับเศษกระดาษ ถุงพลาสติก กระป๋องหรือ ขงที่ไม่ใช้แล้ว ถังขยะซึ่งเป็นของส่วนตัวส่วนใหญ่จะใช้ถังเพียงใบเดียว ไม่มีการใช้ถุงรองด้านในเพื่อรองรับ มูลฝอย การทิ้งมูลฝอยจะทิ้งตามที่สาธารณะหรือพื้นที่ว่างของผู้อื่น รวมไปถึงการเผามูลฝอยที่กลางแจ้ง ซึ่งมีทั้งมูลฝอยอินทรีย์ เช่น กิ่งไม้ เศษใบไม้หรือมูลฝอยที่เผาแล้วทำลายชั้นบรรยากาศ เช่น โฟม ถุงพลาสติก

4.2 รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยประยุกต์ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart คือ หลักการทำ PAR's P-A-O-R ดำเนินงานเป็น 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการวางแผน (Planing) ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action) ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการสังเกต (Observation) และขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการสะท้อนผล (Reflection)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณในกลุ่มเป้าหมาย เจ้าของบ้านหรือตัวแทนเจ้าของบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนหนองม่วง โดยใช้แบบสอบถามการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในกลุ่มเครือข่ายการจัดการมูลฝอยในชุมชน และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบสอบถามการดำเนินงานด้านการจัดการมูลฝอย เป็นคำถามปลายเปิด แบบบันทึกการประเมินติดตาม การจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เก็บข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการและแบบบันทึกสังเกตพฤติกรรมการณ์การถอดบทเรียน

การศึกษานี้ได้ทำการเก็บแบบสอบถามกับผู้ที่มีบทบาทในการจัดการมูลฝอยภายในครัวเรือนที่อาศัยในชุมชนหนองม่วงทั้งหมด 39 ชุด โดยผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอผลโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย เครื่องมือ 6 ชุด ดังนี้

เครื่องมือชุดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือชุดที่ 2 ข้อมูลการจัดการมูลฝอยของชุมชน

เครื่องมือชุดที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย

เครื่องมือชุดที่ 4 ทักษะเกี่ยวกับมูลฝอย

เครื่องมือชุดที่ 5 พฤติกรรมจัดการมูลฝอยในครัวเรือน

เครื่องมือชุดที่ 6 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการมูลฝอย

เครื่องมือชุดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานะสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพในชุมชนโดยการแจกแจงค่าความถี่ ร้อยละ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านชุมชนหนองม่วง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=39)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	18	46.15
หญิง	21	53.85
อายุ (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	7	17.95
31 – 40 ปี	16	41.03
41 – 50 ปี	9	23.08
51 – 60 ปี	5	12.82
มากกว่า 60 ปี	2	5.13
$\bar{x}$ = 39.33 ปี S.D. = 10.55 Min.= 20 ปี Max . = 62 ปี		
สถานะสมรส		
โสด	10	25.64
สมรส	26	66.67
หม้าย/หย่า/แยกกัน	3	7.69
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	11	28.21
มัธยมศึกษาตอนต้น	8	20.51
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวส./อนุปริญญา/ปวท.	9	23.08
ปริญญาตรี	2	5.13
สูงกว่าปริญญาตรี	8	20.51
อาชีพ		
เกษตรกร	1	2.56
รับจ้างทั่วไป	3	7.69
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	19	48.72
ทำงานโรงงาน/เอกชน	7	17.95
ค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว	2	5.13
ทำงานบ้าน/แม่บ้าน	5	12.82
ไม่มีงานทำ/ว่างงาน	2	5.13
	1	2.56

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านชุมชนหนองม่วง (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=39)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ไม่เกิน 5,000 บาท	9	23.08
5,001-10,000 บาท	14	35.90
10,001-15,000 บาท	7	17.95
15,001-20,000 บาท	3	07.69
มากกว่า 20,000	6	15.38
$\bar{x}$ = 11,387.18 บาท S.D. = 6,841.21 Min = 4,000 บาท Max = 30,000 บาท		

จากตารางที่ 2 พบว่า เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านชุมชนหนองม่วง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.85 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ร้อยละ 41.03 รองลงมาอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 23.03 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี ร้อยละ 17.95 มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี ร้อยละ 12.82 และมีอายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 5.13 ตามลำดับ มีสถานะสมรส ร้อยละ 66.67 รองลงมา สถานะโสด ร้อยละ 25.64 และสถานะหม้าย/หย่า/แยกกัน ร้อยละ 7.69 ตามลำดับ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบ การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 28.21 รองลงมาจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 23.08 จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและจบระดับปริญญาตรี ร้อยละ 20.51 จบระดับ ปวส./อนุปริญญา/ ปวท ร้อยละ 5.13 และจบระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 2.56 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 48.72 รองลงมาอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 17.95 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 12.82 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 7.69 อาชีพทำงานโรงงาน/เอกชนและอาชีพ ทำงานบ้าน/แม่บ้าน ร้อยละ 5.13 และไม่มีงานทำ/ว่างงาน ร้อยละ 2.56 ตามลำดับ มีรายได้เฉลี่ยต่อ เดือน 5,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 35.90 รองลงมารายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่เกิน 5,000 บาท ร้อยละ 23.08 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท ร้อยละ 17.95 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 15.38 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001- 20,000 บาท ร้อยละ 7.69 ตามลำดับ

เครื่องมือชุดที่ 2 ข้อมูลการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=39)	ร้อยละ
1. ท่านมีส่วนในการลดปริมาณขยะในครัวเรือนโดยการไม่สร้างขยะให้เพิ่มขึ้น		
ใช่	35	89.74
ไม่ใช่	4	10.26
2. ท่านมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งหรือไม่		
แยก	27	69.23
ไม่ได้แยก	12	33.33
3. วิธีการทิ้งขยะในครัวเรือนของท่าน		
ทิ้งรวมกันในถุงเดียว	20	51.28
แยกขยะที่ขายได้และขยะที่ขายไม่ได้	12	30.77
แยกถุงขยะตามแต่ละประเภทก่อนทิ้ง	7	17.95
4. ท่านมีการจัดการขยะในครัวเรือนโดยวิธีใด		
เผา	11	28.21
กองบนพื้นดิน	3	7.69
ฝังกลบ	5	12.82
ส่งต่อให้เทศบาล	20	51.28
5. ครัวเรือนของท่านทิ้งขยะประเภทใดมากที่สุด		
ผักผลไม้ และเศษอาหาร	13	33.33
กล่อง กระดาษ และหนังสือพิมพ์	6	15.38
ขวด กระจก และถุงพลาสติก	8	20.51
กล่องโฟม และวัสดุที่ทำมาจากโฟม	3	7.69
เศษไม้ กิ่งไม้ ใบไม้ และดอกไม้	4	10.26
วัสดุที่ชำรุดแล้ว เช่น โต๊ะ เก้าอี้ และตู้	2	10.26
ขวดแก้ว หลอดไฟ และกระจก	2	5.13
เศษเหล็ก โลหะ และกระป๋อง	1	2.56

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของการจัดการมูลฝอยของชุมชน (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=39)	ร้อยละ
6. ความรู้ที่ต้องการได้รับเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการขยะ		
วิธีการแยกขยะอย่างถูกวิธี	23	58.97
วิธีการลดปริมาณขยะ	8	20.51
วิธีการทำปุ๋ยหมัก	4	10.26
การนำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ใหม่	4	10.26

จากตารางที่ 3 การจัดการมูลฝอยของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ลดปริมาณขยะในครัวเรือนโดยการไม่สร้างขยะให้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 89.74 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ยังไม่ได้ดำเนินการลดปริมาณขยะในครัวเรือนของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 10.26 กลุ่มตัวอย่างได้มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 69.23 แต่ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่ยังไม่ได้คัดแยกขยะก่อนทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 33.33 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกวิธีทิ้งรวมกันในถุงเดียว คิดเป็นร้อยละ 51.28 รองลงมาคือ วิธีการแยกขยะที่ขายได้และขยะที่ขายไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 30.77 และวิธีแยกถุงขยะตามแต่ละประเภทก่อนทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 17.95 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกวิธีการจัดการขยะในครัวเรือนโดยวิธีการส่งต่อให้เทศบาล คิดเป็นร้อยละ 48.72 รองลงมาคือวิธีการเผา คิดเป็นร้อยละ 28.21 วิธีการฝังกลบ คิดเป็นร้อยละ 12.82 และวิธีการกองบนพื้นดิน คิดเป็นร้อยละ 7.69 ขยะที่ทิ้งจากครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นขยะประเภทผัก ผลไม้ และเศษอาหาร คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมา คือ ขยะประเภท ขวด กระป๋อง และถุงพลาสติก คิดเป็นร้อยละ 20.51 ส่วนขยะที่เหลือทิ้งน้อยที่สุด เศษเหล็ก โลหะ และกระป๋อง คิดเป็นร้อยละ 2.56 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการขยะ ด้านวิธีการแยกขยะอย่างถูกวิธี คิดเป็นร้อยละ 58.97 รองลงมา คือ ด้านวิธีการลดปริมาณขยะ คิดเป็นร้อยละ 20.51 และด้านที่ต้องการได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการขยะน้อยที่สุด คือ วิธีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ/น้ำหมักชีวภาพจากขยะเปียก คิดเป็นร้อยละ 10.26

เครื่องมือชุดที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย จำแนกรายข้อ

ลำดับ	ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย	ผู้ตอบถูก (n=39)	
		จำนวน	ร้อยละ
1	เขม่าควันที่เกิดจากการเผามูลฝอยกลางแจ้ง ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศได้	39	100.00
2	มูลฝอย หมายถึงสิ่งของต่างๆ ที่ไม่มีประโยชน์และไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์อะไรได้อีก	38	97.44
3	มูลฝอยสด หมายถึง มูลฝอยที่ย่อยสลายได้ง่าย เช่น เศษกระดาษ เศษอาหาร เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น	38	97.44
4	สุนัขและแมวที่ชอบหาอาหารกินตามกองมูลฝอย สามารถช่วยลดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคได้อีกทางหนึ่ง	38	97.44
5	การจัดมูลฝอยโดยการทำขยะหอม (ปุ๋ยหมักชีวภาพ) เป็นการนำเศษอาหารมาหมักโดยไม่ต้องผ่านการคัดแยกก่อน	38	97.44
6	การทิ้งมูลฝอยไม่ควรแยกมูลฝอยเปียกกับมูลฝอยแห้งออกจากกัน	38	97.44
7	มูลฝอยอันตรายหรือเป็นพิษ เช่น แบตเตอรี่รถยนต์ หลอด ไฟฟ้า ถ่านไฟฉาย กระป๋องยาฆ่าแมลง ควรกำจัดโดยวิธีการนำไปฝังดิน	37	94.87
8	มูลฝอยทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ชุมชนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค	36	92.31
9	มูลฝอยทุกประเภทสามารถนำมาเลี้ยงสัตว์ได้	36	92.31
10	มูลฝอยพวกกระดาษ พลาสติก เศษเหล็กแก้ว กระจก อลูมิเนียม เศษไม้ สามารถคัดแยกเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้อีก	34	87.18
11	การคัดแยกมูลฝอยควรเริ่มมาจากครอบครัวก่อน	34	87.18
12	ผู้รับผิดชอบการจัดการมูลฝอยในชุมชนหนองม่วง เท่านั้น ไม่ใช่หน้าที่ของชุมชนหรือครอบครัวแต่อย่างใด	33	84.62

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย พบว่าข้อคำถามที่เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วงตอบถูกมากที่สุด คือ เชมาคววันที่เกิดจากการเผามูลฝอยกลางแจ้ง ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศได้ ร้อยละ 100.0 รองลงมา สุนัขและแมวที่ชอบหาอาหารกินตามกองมูลฝอย สามารถช่วยลดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคได้อีกทางหนึ่ง การทิ้งมูลฝอยไม่ควรแยกมูลฝอยเปียกกับมูลฝอยแห้งออกจากกัน ร้อยละ 97.44 และข้อคำถามที่เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วงตอบถูกน้อยที่สุด คือ ผู้รับผิดชอบการจัดการมูลฝอยในชุมชนหนองม่วง เท่านั้น ไม่ใช่หน้าที่ของชุมชนหรือครอบครัวแต่อย่างใด ร้อยละ 84.62

ตารางที่ 5 จำนวน และร้อยละ คะแนนความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย

ระดับคะแนนความรู้	จำนวน	ร้อยละ
ระดับสูง (ได้คะแนน มากกว่า 9 คะแนน)	36	92.31
ระดับปานกลาง (ได้คะแนน 7- 9 คะแนน)	3	7.69
ระดับต่ำ	0	0.00
รวม	39	100

จากตารางที่ 5 จากการวิเคราะห์คะแนนความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 92.31 และมีความรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 7.69 ($\bar{X}=11.83$) ($SD=0.59$)

เครื่องมือชุดที่ 4 ทักษะคติเกี่ยวกับมูลฝอย

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทักษะคติเกี่ยวกับมูลฝอย

ลำดับ	ทักษะคติเกี่ยวกับมูลฝอย (n=39)	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	ท่านอยากให้มีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนของท่าน	2.77	0.43	ดี
2	การจัดการมูลฝอยที่ได้ผลดีมากที่สุด ควรเริ่มมาจากครัวเรือนก่อน	2.77	0.43	ดี
3	ท่านยินดีที่จะช่วยลดมูลฝอยเปียกในชุมชนโดยการนำมูลฝอยเปียกในบ้านมาทำปุ๋ยหมัก	2.74	0.44	ดี

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย (ต่อ)

ลำดับ	ทศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย (n=39)	$\bar{X}$	SD	ระดับ
4	ท่านคิดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดี หากมีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน	2.72	0.46	ดี
5	หากท่านมีเวลา ท่านยินดีเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการชุมชน เพื่อหาแนวทางการจัดการมูลฝอยในชุมชนของท่าน	2.72	0.46	ดี
6	การแก้ปัญหามูลฝอยเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการ	2.69	0.57	ดี
7	การคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนไม่ใช่หน้าที่ของท่าน	2.69	0.47	ดี
8	ท่านมีความยินดีที่จะช่วยคัดแยกมูลฝอยขายเพื่อแปรรูปใหม่อย่างสม่ำเสมอ	2.69	0.47	ดี
9	กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอยจะช่วยให้มูลฝอยลดลง	2.67	0.53	ดี
10	การลดปริมาณมูลฝอยช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้	2.46	0.51	ดี

จากตารางที่ 6 ผลการศึกษาทศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย พบว่าข้อคำถามที่เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วงมีคะแนนเฉลี่ยทศนคติดีที่สุด การจัดการมูลฝอยที่ได้ผลดีมากที่สุด ควรเริ่มมาจากครัวเรือนก่อน ท่านอยากให้มีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนของท่าน ระดับดี มีค่าเฉลี่ย 2.77 (S.D. = 0.43) รองลงมา ท่านยินดีที่จะช่วยลดมูลฝอยเปียกในชุมชน โดยการนำมูลฝอยเปียกในบ้านมาทำปุ๋ยหมัก ระดับดี มีค่าเฉลี่ย 2.74 (S.D. = 0.44) และน้อยที่สุด คือ การลดปริมาณมูลฝอยช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้ ระดับดี มีค่าเฉลี่ย 2.46 (S.D. = 0.51)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละ คะแนนทศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย

ระดับทศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย	จำนวน	ร้อยละ
ระดับดี	35	89.74
ระดับปานกลาง	3	7.69
ระดับต่ำ	1	2.56
รวม	39	100

จากตารางที่ 7 เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วง ส่วนใหญ่คะแนนทศนคติเกี่ยวกับมูลฝอยอยู่ในระดับดี ร้อยละ 89.74 รองลงมาคือ ทศนคติเกี่ยวกับมูลฝอยระดับปานกลาง ร้อยละ 7.69 และมีทศนคติเกี่ยวกับมูลฝอยระดับต่ำ ร้อยละ 2.56

ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน

ลำดับ	พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน (n=39)	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	ใช้เศษหญ้า เศษใบไม้คลุมดิน มากกว่าการทิ้งลงในถังขยะ	2.80	0.49	ดี
2	นำเสื้อผ้าเก่าไปซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่	2.59	0.50	ดี
3	นำตะกร้า หรือกระเป๋าผ้าไปใส่ของเมื่อไปซื้อของหรือจ่ายตลาด	2.44	0.50	ดี
4	ได้ขายของที่ใส่แล้ว ให้รถ/ร้านรับซื้อของเก่า	2.41	0.50	ดี
5	นำถุงพลาสติก ถุงหิ้ว ที่ยังมีสภาพดีกลับมาใช้ซ้ำอีก	2.38	0.49	ดี
6	คัดแยกมูลฝอยที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น เศษ กระดาษ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว ไปขายหรือ นำมาใช้ใหม่	2.33	0.48	พอใช้
7	นำเศษอาหารไปใช้เลี้ยงสัตว์	2.33	0.48	พอใช้
8	ใช้กระดาษทั้งสองหน้าช่วยลดปริมาณมูลฝอย	2.33	0.48	พอใช้
9	หลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติกกล่องโฟม	2.28	0.46	พอใช้
10	ชักชวนเพื่อนบ้านนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์	2.23	0.43	พอใช้
11	ส่งเสริมให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย กับหน่วยงานต่างๆ	2.21	0.41	พอใช้
12	คัดแยกมูลฝอยอันตรายออกจากมูลฝอยประเภทอื่นก่อนทิ้ง	2.18	0.39	พอใช้
13	ส่งเสริมให้ผู้อื่นคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง	2.15	0.37	พอใช้
14	ทิ้งมูลฝอยในถังขยะทุกครั้ง	2.13	0.34	พอใช้

จากตารางที่ 8 ผลการศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย พบว่าข้อคำถามที่เจ้าบ้านหรือตัวแทน
เจ้าบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วงมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนดีที่สุด คือ
ใช้เศษหญ้า เศษใบไม้คลุมดิน มากกว่าการทิ้งลงในถังขยะ ระดับดี มีค่าเฉลี่ย 2.80 (S.D. = 0.49)
รองลงมา คือ นำเสื้อผ้าเก่าไปซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ ระดับดี มีค่าเฉลี่ย 2.59 (S.D. = 0.50)
และน้อยที่สุด คือ ทิ้งมูลฝอยในถังขยะทุกครั้ง ระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ย 2.13 (S.D. = 0.34)

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละ คะแนนพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน

ระดับพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
ระดับดี	38	97.44
ระดับพอใช้	1	2.56
ระดับปรับปรุง	-	-
รวม	39	100

จากตารางที่ 9 เจ้าของหรือตัวแทนเจ้าของบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วงส่วนใหญ่คะแนนพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับดี ร้อยละ 97.44 รองลงมาคือ พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน ระดับปานกลาง ร้อยละ 2.56 ($\bar{X}=11.83$) ($SD=.59$)

ส่วนที่ 6 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการมูลฝอย

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการมูลฝอย

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของชุมชน (n=39)	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน				
1	การประชุมเพื่อพิจารณาหาสาเหตุของปัญหามูลฝอยและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่าน	2.21	0.47	ปานกลาง
2	การเลือกแนวทางการค้นหาสาเหตุของปัญหามูลฝอยและสิ่งแวดล้อมของชุมชนกับกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่ทางราชการ	2.28	0.46	ปานกลาง
3	การเสนอปัญหา สาเหตุของปัญหาในการจัดการมูลฝอยในชุมชนของท่านในที่ประชุม	2.26	0.44	ปานกลาง
4	การเลือกหาสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการมูลฝอยชุมชนของท่าน	2.28	0.46	ปานกลาง
5	การจัดลำดับความสำคัญสาเหตุของปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่านว่าจะทำสิ่งไหนก่อนหรือหลัง	2.13	0.34	ปานกลาง
ภาพรวม		2.23	0.43	ปานกลาง

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการมูลฝอย (ต่อ)

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของชุมชน (n=39)	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การวางแผนแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน				
6	ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการประชุมการวางแผนขั้นตอนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนของท่าน	2.26	0.50	ปานกลาง
7	การวางแผน การแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบในการจัดการแก้ปัญหา มูลฝอยในชุมชนของท่าน	2.31	0.47	ปานกลาง
8	การวางแผนจัดหาเงินทุนหรือแหล่งเงินทุนเพื่อแก้ไขปัญหา มูลฝอยในชุมชนของท่าน	2.33	0.46	ปานกลาง
9	การวางแผนจัดหาสิ่งของ เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาดถังขยะ เป็นต้น เพื่อแก้ปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน	2.05	0.22	ปานกลาง
10	การวางแผนรณรงค์การกำจัดมูลฝอยในชุมชนของท่าน	2.05	0.22	ปานกลาง
ภาพรวม		2.20	0.41	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการมูลฝอย				
11	ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการแก้ไขมูลฝอย	2.21	0.47	ปานกลาง
12	ชวนคนในครอบครัวและเพื่อนบ้านให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดท้องถิ่นว่าด้วยมูลฝอยและร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหา มูลฝอย	2.05	0.22	ปานกลาง
13	ร่วมกิจกรรมเพื่อรณรงค์การทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญที่ทางราชการกำหนด	2.15	0.37	ปานกลาง
14	ร่วมให้การสนับสนุนวัสดุหรือบริจาคเงินในการแก้ปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน	2.33	0.46	ปานกลาง
15	มีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย	2.28	0.44	ปานกลาง
ภาพรวม		2.21	0.42	ปานกลาง
การรับผลประโยชน์				
16	มีรายได้จากการนำมูลฝอยบางประเภทไปขาย	2.15	0.36	ปานกลาง
17	ทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพ จากมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือน	2.31	0.45	ปานกลาง
18	สามารถติดต่อสื่อสารกับเทศบาลได้สะดวกขึ้น	2.18	0.39	ปานกลาง

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการมูลฝอย (ต่อ)

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของชุมชน (n=39)	$\bar{X}$	SD	ระดับ
19	มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนสะอาด เรียบร้อย	2.31	0.45	ปานกลาง
20	มีส่วนร่วมในการลดมลพิษในชุมชนให้น้อยลง	2.26	0.44	ปานกลาง
	ภาพรวม	2.37	0.48	ปานกลาง
การติดตามและประเมินผล				
21	ทำเกณฑ์ประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน	2.33	0.46	ปานกลาง
22	ให้ข้อมูลตามแบบของการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน	2.33	0.46	ปานกลาง
23	ได้รับทราบผลการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน	2.28	0.45	ปานกลาง
24	การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยลักษณะใดลักษณะหนึ่งในชุมชน	2.21	0.41	ปานกลาง
25	ช่วยประชาสัมพันธ์ผลการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน	2.28	0.45	ปานกลาง
	ภาพรวม	2.38	0.49	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการมูลฝอย

1. การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน

จากแบบสอบถาม พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนชุมชนหนองม่วง ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชนภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.23 (S.D.= 0.43) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า การเลือกแนวทางการค้นหาสาเหตุของปัญหามูลฝอย และสิ่งแวดล้อมของชุมชนกับกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่ทางราชการ และการเลือกหาสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการมูลฝอยชุมชนของท่าน เฉลี่ยสูงสุด ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.28 (S.D.=0.46) รองลงมา การเสนอปัญหาสาเหตุของปัญหาในการจัดการมูลฝอยในชุมชนของท่านในที่ประชุม ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.26 (S.D.=0.44) และน้อยที่สุด คือ การจัดลำดับความสำคัญสาเหตุของปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่านว่าจะทำสิ่งไหนก่อนหรือหลัง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.13 (S.D.=0.34)

2. การวางแผนแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน

จากแบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนหนองม่วง ด้านการวางแผนแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.20 (S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การวางแผนจัดหาเงินทุนหรือแหล่งเงินทุนเพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน เฉลี่ยสูงสุด ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.33 (S.D.=0.46) รองลงมา คือ การวางแผนการแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบในการจัดการแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชน ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.31 (S.D.=0.47) และน้อยที่สุด คือ การวางแผนจัดหาสิ่งของ เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาดถังขยะ เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน การวางแผนรณรงค์การกำจัดมูลฝอยในชุมชนของท่าน การวางแผนรณรงค์การกำจัดมูลฝอยในชุมชน ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.05 (S.D.=0.22)

3. การดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน

จากแบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนหนองม่วง ด้านการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.21 (S.D.=0.42) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ร่วมให้การสนับสนุนวัสดุหรือบริจาคเงินในการแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน เฉลี่ยสูงสุดระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.33 (S.D.=0.46) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.28 (S.D.=0.44) และน้อยที่สุด คือ ชวนคนในครอบครัวและเพื่อนบ้านให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดท้องถิ่นว่าด้วยมูลฝอยและร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหามูลฝอย ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.05 (S.D.=0.22)

4. การรับผลประโยชน์

จากแบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนหนองม่วง ด้านการรับผลประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.37 (S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพ จากมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือน มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนสะอาดเรียบร้อย เฉลี่ยสูงสุดระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.31 (S.D. = 0.45) รองลงมา คือมีส่วนร่วมในการลดมลพิษในชุมชนให้น้อยลง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.26 (S.D. = 0.44) และน้อยที่สุด คือ มีรายได้จากการนำมูลฝอยบางประเภทไปขาย ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.15 (S.D. = 0.36)

5. ด้านการติดตามประเมินผล

จากแบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนหนองม่วง ด้านการติดตามประเมินผล ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.38 (S.D. = 0.49) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทำเกณฑ์ประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน ให้ข้อมูลตามแบบของการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน มีเฉลี่ยสูงสุด ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.33 (S.D. = 0.46) รองลงมา คือ ได้รับทราบผลการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการ

มูลฝอยในชุมชน ช่วยประชาสัมพันธ์ผลการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.28 (S.D. = 0.45) และและน้อยที่สุด คือ การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยลักษณะใดลักษณะหนึ่งในชุมชน ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.21 (S.D. = 0.41)

4.2.2 ผลการศึกษาดำเนินงาน 4 ระยะ

ระยะที่ 1 ขั้นตอนการวางแผน (planing)

ระยะที่ 2 ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action)

ระยะที่ 3 ขั้นตอนการสังเกต (Observation)

ระยะที่ 4 ขั้นสะท้อนผล (Reflection)

ระยะที่ 1 ขั้นตอนการวางแผนปฏิบัติการ (planing)

ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลวิเคราะห์สถานการณ์และประเมินสภาพปัญหาการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ และสรุปภาพรวมของปัญหา ประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำปัญหาที่ได้มาร่วมกำหนดแผนปฏิบัติการและกำหนดแนวทางในการพัฒนา วิเคราะห์ปัญหาของการจัดการมูลฝอยในชุมชน และความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องและกำหนดแผนปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดประชุม วันที่ 20 เมษายน 2564 ณ ห้องประชุมชุมชนแผน เทศบาลเมืองศรีสะเกษ รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน ดังนี้ กลุ่มเครือข่ายการจัดการมูลฝอยในชุมชน จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ประธานชุมชนหนองม่วง และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 5 คน ซึ่งมีส่วนร่วมด้านการจัดการมูลฝอยของชุมชนหนองม่วง

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จำนวน 2 คน นักวิชาการสุขาภิบาล จำนวน 1 คน ผู้ช่วยนักวิชาการสุขาภิบาล จำนวน 1 คน พนักงานเก็บขยะ และพนักงานคัดแยกขยะ จำนวน 5 คน

ในการจัดประชุมเครือข่าย เพื่อวางแผนงานจัดการมูลฝอย เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ วันที่ 20 เมษายน 2564 เวลา 08.00-16.00 น. ณ ห้องประชุมชุมชนแผน กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ เทศบาลเมือง ศรีสะเกษ ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

เวลา 08.00-08.30 น. ลงทะเบียน

เวลา 08.30-09.00 น. ชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม

โดย น.ส.ปวีณา ปาทาน ตำแหน่ง นักวิชาการสุขาภิบาลปฏิบัติการ

เวลา 09.00-10.00 น. สถานการณ์มูลฝอยในชุมชนหนองม่วง

โดย นางสาวนงนุช พันธุ์หนองบัว ตำแหน่ง ผู้ช่วยนักวิชาการสุขาภิบาลปฏิบัติการ

- เวลา 10.00-10.45 น. การจัดการมูลฝอยในชุมชนหนองม่วง โดยเครือข่ายสุขภาพ
โดย น.ส.ปวีณา ปาทาน ตำแหน่ง นักวิชาการสุขาภิบาลปฏิบัติการ
- เวลา 10.45-12.00 น. ประชุมกลุ่ม “การจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง
อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” แบ่งกลุ่มอภิปรายตามใบงาน 2 กลุ่ม
กลุ่มที่ 1 กลุ่มไปไม้
กลุ่มที่ 2 กลุ่มต้นหญ้า
- เวลา 12.00-13.00 น. พักรับประทานอาหาร
- เวลา 13.00-14.00 น. นำเสนอ ผลการประชุมกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม กลุ่มละ 20 นาที
- เวลา 14.00-16.00 น. ร่วมอภิปรายและสรุปผลการประชุม “การจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ”
- เวลา 16.00 น. ปิดการประชุม

จากผลการศึกษาโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วม
ประชุมเชิงปฏิบัติการของเครือข่ายการจัดการมูลฝอย พบว่าผู้เข้าร่วมมีความสนใจในการเข้าร่วม
ประชุมครั้งนี้ โดยกลุ่มเป้าหมายเครือข่ายการจัดการมูลฝอยให้ความร่วมมือในการมาประชุม โดยมี
การส่งผู้รับผิดชอบงานและตัวแทนมาเข้าร่วมประชุมระหว่างการประชุม มีการซักถามประเด็นข้อ
สงสัยเป็นระยะ มีการร่วมแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมกลุ่มและนำเสนอข้อมูลเพื่อให้ที่ประชุม
พิจารณาช่วยวางแผนแก้ปัญหา ในแต่ละพื้นที่ที่มีการชี้แจงปัญหาการจัดการมูลฝอยและเสนอแนวทาง
ที่จะแก้ไขปัญหา และมีการมอบหมายหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการทำงานในส่วนต่าง ๆ

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกติกาในการประชุมโดยเริ่ม
และสิ้นสุดกิจกรรมตรงเวลา ให้ทุกคนมีมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นได้เท่ากันให้เคารพความคิดเห็นของ
กันและกัน หลังจากชี้แจงกติกาผู้วิจัยได้นำทุกคนเข้าสู่งการประชุมตามกำหนดการ

วิเคราะห์สถานการณ์การจัดการมูลฝอยในชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัด
ศรีสะเกษ โดยให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม นำเสนอข้อมูลการจัดการมูลฝอย
และให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมแสดงความคิดเห็นถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ผู้วิจัยได้ยินเสียงอุทานที่กล่าวขึ้นว่า “ปดดิโง่ ! ขยะมันคือหลายแท้” (โ๊ะ! มี
ขยะเยอะขนาดนี้เลยหรือ) ซึ่งส่วนใหญ่จะซักสีหน้าขยะแขยง และมีหญิง 2 คน กระซิบว่า “แม่
หนูเอาบ่เคยเก็บบ่เคยเหมียนขยะจักเถื่อ” (เป็นความจริงที่เราไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะ)
ผู้วิจัยได้แบ่งประชาชนเป็น 2 กลุ่ม เพื่อมอบหมายภารกิจในการร่วมกันระดมความคิดเห็น ในเรื่อง
สถานการณ์ปัญหามูลฝอยในชุมชน โดยวิเคราะห์ประเด็นหัวข้อต่อไปนี้

- 1) วิเคราะห์สถานการณ์มูลฝอยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

2) สาเหตุของปัญหาในชุมชน

3) ผลกระทบของปัญหามูลฝอย

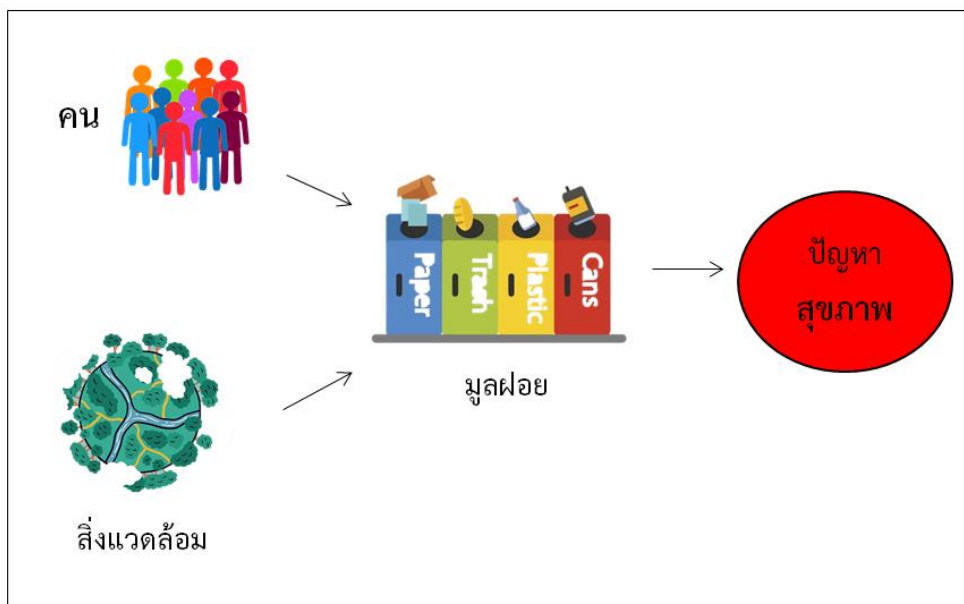
ผู้วิจัยได้แจกกระดาษบรีฟ ให้กลุ่มละ 1 แผ่น แบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 20 คน โดยวิเคราะห์สาเหตุของมูลฝอยทั้ง 2 กลุ่มมีการรวบรวมความคิดเห็นกัน ในขั้นนี้มีวิทยากรร่วม 2 คน ได้อยู่ประจำกลุ่ม คอยช่วยสังเกตการณ์กระบวนการในกลุ่ม และช่วยกระตุ้นในการแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มสามารถเขียนได้อิสระ โดยใช้เวลาประมาณ 25 นาที จึงจะเสร็จ และให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการวิเคราะห์ ซึ่งสมาชิกได้สรุปประเด็นลงในกระดาษบรีฟแผ่นใหญ่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์สาเหตุการเกิดมูลฝอยในชุมชนหนองม่วง

กลุ่มใบไม้	กลุ่มต้นหญ้า
1. ประชาชนทิ้งมูลฝอยไม่เป็นที่	1. ของที่หมดอายุในการใช้
2. ไม่มีสถานที่ทิ้งมูลฝอย	2. ประชาชนไม่คัดแยกมูลฝอย
3. มูลฝอยที่เป็นขวดแก้ว กล่องโฟมมีมาก	3. ความมั่งง่ายของมนุษย์
4. คนในชุมชนยังไม่เข้าใจเรื่องมูลฝอย	4. ขาดวิธีการกำจัดมูลฝอยที่ถูกต้อง
5. ขาดการจัดทำถังที่ถูกต้อง	5. ความต้องการความสะดวกสบายของมนุษย์
	6. ใบไม้ที่ร่วงลงมาจากต้น

จากตารางที่ 11 แสดงการเกิดมูลฝอยจากการวิเคราะห์ของประชาชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เมื่อทั้งสองกลุ่มได้นำเสนอเกี่ยวกับที่ได้รับมอบหมาย ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสาเหตุของมูลฝอยที่เกิดจากคนและสิ่งแวดล้อม ก็จะเกิดผลกระทบต่อสุขภาพ โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

พูน ปณ จิต ชีเว

ภาพประกอบ 2 มูลฝอยจากการวิเคราะห์ของประชาชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

ในขั้นทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาชุมชน สังเกตได้ว่าประชาชน ให้ความสนใจและร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างกระตือรือร้น ตลอดจนการนำเสนอรายงานต่อกลุ่มอื่น มีการเสริมรายละเอียดซึ่งกันและกัน เพราะก่อนเข้าร่วมได้รับรู้และทำความเข้าใจกับสถานการณ์ขยะแล้ว

ผู้วิจัยได้นำเข้าสู่การกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์การจัดการมูลฝอยในชุมชนหนองม่วง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และสร้างอุดมการณ์ร่วมกันในการแก้ปัญหามูลฝอย วิทยากรได้ชักชวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่า “ในอนาคต ช่างหน้าอยากให้มีการกำจัดมูลฝอยอย่างไรในชุมชนหนองม่วง” ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ช่วยกันคิดและเสนอความคิดเห็น โดยให้พิจารณาจากสถานการณ์ปัญหา และความฝันบนพื้นฐานบนความจริง โดยกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมของทุกคนในภาพรวมได้ ดังนี้

เป้าหมาย

“ภายใน 1 ปี มีระบบการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง”

วิสัยทัศน์

“ชุมชนปลอดมูลฝอย ร่วมกันกำจัดอย่างถูกวิธี ส่งเสริมการใช้ประโยชน์”

ในขั้นของการกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบ ประชาชนที่เข้าร่วมประชุม ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นโดยอภิปรายร่วมกัน โดยอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในการพัฒนาชุมชน จะต้องอาศัย ความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่จะนำไปให้ชุมชนน่าอยู่น่าอาศัยและ

เกิดเป็นชุมชน ที่มีความเข้มแข็งขึ้นได้ จากกระบวนการสังเกต สัมภาษณ์ และพบเห็นในเชิงประจักษ์ นำการวิเคราะห์ จากการเก็บข้อมูลทางสถิติ และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ซึ่งสามารถนำมาวางแผนโครงการ เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยโครงการที่ได้มา ได้นำกิจกรรมมาพิจารณา จัดลำดับความสำคัญว่าควรเลือกกิจกรรมใด โดยตั้งข้อสังเกตใน 5 ประเด็น คือ ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ ประโยชน์ที่ได้รับ ความเป็นไปได้ ความร่วมมือของชุมชน ประหยัดงบประมาณ จากการหา มาตรการและแนวทางในการจัดการขยะ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนได้คิดโครงการหรือกิจกรรม เพื่อตอบสนองแนวทางส่งเสริมการจัดการขยะร่วมกัน จำนวน 1 โครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) กิจกรรม “รู้ ปรับ จัดการมูลฝอย”
- 2) กิจกรรม “น้ำหมักชีวภาพ สารพัดประโยชน์”
- 3) กิจกรรม “หนองม่วงคัตติ มีเงินถุง”

ซึ่งทั้ง ปัญหา กิจกรรม และโครงการที่ได้นั้น มาจากการมีส่วนร่วมของเจ้าบ้านหรือ ตัวแทนเจ้าบ้านชุมชนหนองม่วง และภาคีเครือข่ายการจัดการมูลฝอยในชุมชนหนองม่วงในการร่วม คิดและร่วมตัดสินใจเลือก พิจารณาจากผลการยกมือเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เจ้าบ้านหรือตัวแทน เจ้าบ้านชุมชนหนองม่วง อาศัยความเป็นไปได้สู่ความสำเร็จของโครงการ สามารถดำเนินการได้โดยการ ขับเคลื่อนของภาคีเครือข่าย

ตารางที่ 12 แผนการดำเนินงานโครงการ “หนองม่วงร่วมใจ สู้สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่” โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

แผนงานโครงการ/	กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา ดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	แนวคิดความรู้ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
.1กิจกรรม “รู้ ปรับ จัดการมูลฝอย”	1. จัดอบรมให้ความรู้ให้กับตัวแทน สมาชิกครัวเรือน เพื่อเป็นแกนนำและ เป็นสื่อกลาง ในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในการ บริหารจัดการขยะ และคัดแยกขยะ ในครัวเรือนและชุมชน 2. กิจกรรมทำถังขยะอินทรีย์/ถังขยะ เปียกครัวเรือนตอบคำถามเกี่ยวกับ/ ความรู้เรื่องขยะ 3. การแจกเอกสารและสื่อที่เกี่ยวข้อง	.1 ลดปริมาณขยะมูลฝอยล้นถังขยะ สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความสำราญต่อชุมชน 2. ประชาชนมีจิตสำนึก มีความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอย สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการ คัดแยกขยะมูลฝอยและทิ้งขยะมูล ฝอยอย่างถูกต้อง	พ .ค.- ก.ค64.	ประชาชนมีความตระหนักใน . 1 การคัดแยกขยะมูลฝอยและมีการนำ กลับมาใช้ประโยชน์ได้เหมาะสม กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ .2 เรื่องปัญหาขยะมูลฝอย การแก้ไข และมีส่วนร่วมกระบวนการคัดแยก ขยะมูลฝอยในครัวเรือน ก่อนทิ้งสู่ สิ่งแวดล้อม .3สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอย และแก้ปัญหาการจัดการขยะด้วย ตนเองภายในชุมชน	1.การให้ความรู้ 2.แรงสนับสนุนทางสังคม 3.การดำเนินงานเชิงรุก
2. กิจกรรม “น้ำหมัก ชีวภาพ สารพัด ประโยชน์”	.1จัดอบรมให้ความรู้ให้กับตัวแทน สมาชิกครัวเรือน เพื่อเป็นแกนนำและ เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในการ ผลิตน้ำหมักชีวภาพ (EM)	1. ยกเศษอาหารออกจากขยะทั่วไป 2. ลดปริมาณขยะ	พ .ค.- ก.ค64.	.1ลดปริมาณเศษอาหารจากขยะทั่วไปได้ เพิ่มขึ้น .2ได้น้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ประโยชน์ ในครัวเรือน	1.การให้ความรู้ 2.แรงสนับสนุนทางสังคม

ตารางที่ 12 แผนการดำเนินงานโครงการ “หนองม่วงร่วมใจ สู้สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่” โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย (ต่อ)

แผนงานโครงการ/	กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา ดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	แนวคิดความรู้ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
3. กิจกรรม “หนองม่วง คัคดี มีเงินถุง”	1. จัดตั้งคณะทำงานกิจกรรม “หนองม่วงคัคดี มีเงินถุง” 1.1 เจ้าหน้าที่รับขยะคัดแยกขยะ 1.2 เจ้าหน้าที่จัดบันทึกและคิดเงิน 2. มอบหมายภารกิจให้เจ้าหน้าที่ใน คณะทำงานปฏิบัติงานในเบื้องต้น ดังนี้ 2.1 จัดหาสถานที่ที่ใช้เป็นจุดรับขยะก่อนที่ พ่อค้าจะมารับซื้อ จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น 2.2 เครื่องชั่ง ประสานกับร้าน 2.3 ค่าของเก่าในการรับซื้อ และราคา ของ 3 มารับซื้อทุกวันเสาร์ที่) (เดือน	1. ลดปริมาณขยะมูลฝอยล้นถังขยะ 2. เพิ่มรายได้จากการขายขยะรีไซเคิล และ นำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้ครัวเรือน	พ .ค.- ก.ค64.	.1สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอย และแก้ปัญหาการ จัดการขยะด้วยตนเองภายใน ชุมชน 2. ประชาชนมีรายได้จากการ คัดแยกขยะ	1.การให้ความรู้ 2.แรงสนับสนุนทางสังคม

2. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action)

หลังจากได้ข้อตกลงในการดำเนินงานแผนปฏิบัติการเครือข่ายเครือข่ายการจัดการมูลฝอยในชุมชน ได้ดำเนินการตามแนวทางรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ โดยดำเนินงานโครงการ “หนองม่วงร่วมใจสู่สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่” โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ระหว่าง เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม 2564 จากการดำเนินงาน พบว่าโครงการ “หนองม่วงร่วมใจ สู่สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่” มีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณขยะภายในชุมชนโดยเฉพาะขวดแก้ว กระจก และกระดาช เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนสร้างรายได้จากการจำหน่าย วัสดุรีไซเคิลที่คัดแยกด้วยตนเอง เพื่อกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรคติดต่อมาสู่ชุมชนที่เกิดจากปัญหาขยะตกค้าง โดยมีการเปิดโครงการเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2564 และมีผลลัพธ์การดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม ถึง 31 กรกฎาคม 2564 พบว่ามีผู้เข้าร่วมโครงการ 39 คน โดยมีปริมาณขยะรีไซเคิล ได้เฉลี่ย 65 กิโลกรัม/เดือน แยกเป็นขวด PET ซึ่งได้แก่ ขวดเพทใส (กระป๋องใส) และขวดเพทสี (ขวดแชมพู) ขวดขุน HDPE (โพลาลิส) ขวดแก้ว ส่วนการติดตามประเมินผลโครงการโดยใช้การสังเกต ใช้แบบบันทึกของโครงการ โดยการติดตามประเมินผลและสรุปสิ่งที่ได้รับจากกระบวนการมีส่วนร่วม

3. ขั้นตอนการสังเกต (Observation)

ผู้วิจัยสังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมติดตามสนับสนุนการดำเนินงานรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการดำเนินรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าภาคีเครือข่ายและประชาชนในชุมชนหนองม่วงให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมให้บรรลุตามแผนที่วางไว้ มีการดำเนินงานและติดตามประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยการติดตามประเมินผลและสรุปสิ่งที่ได้รับจากกระบวนการมีส่วนร่วม

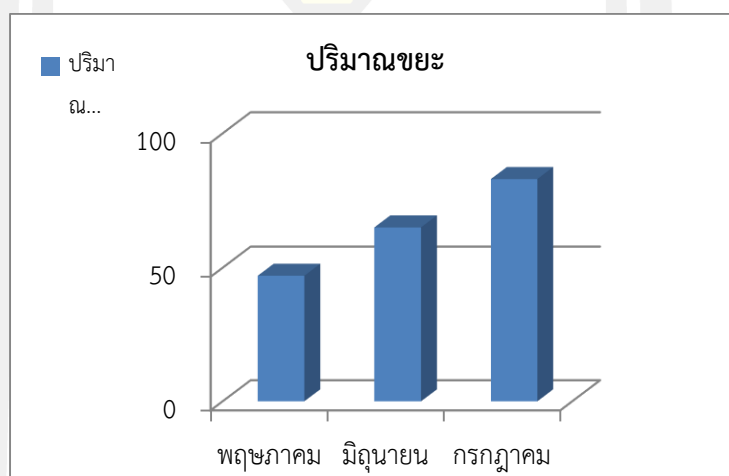
1) ขั้นตอนติดตามประเมินผล

ผู้วิจัยร่วมกับคณะทำงานในโครงการ “หนองม่วงร่วมใจ สู่สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่” ได้ประเมินผลการดำเนินงานภายหลัง เปิดโครงการเป็นระยะเวลา 3 เดือน วันที่ 1 พฤษภาคม - 31 กรกฎาคม 2564 การประเมินผลโครงการ ได้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และตรวจสอบจากเอกสารของโครงการ คือ ใบสมัครสมาชิก แบบบันทึกปริมาณขยะ บัญชีรับ-รายจ่าย ซึ่งรายละเอียดการประเมินโครงการมีดังต่อไปนี้

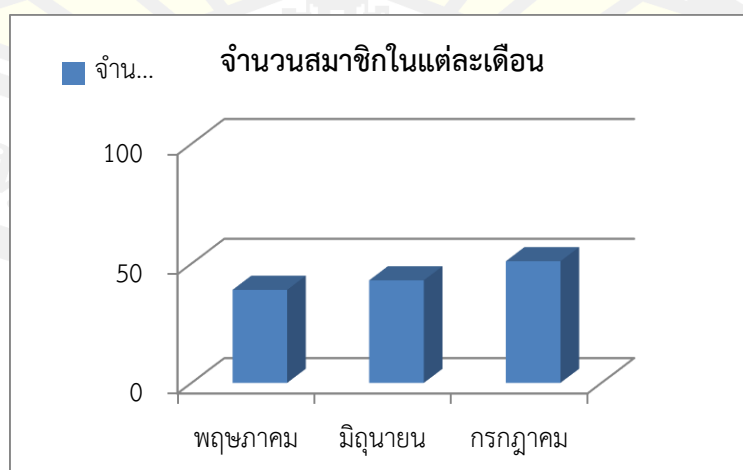
ตารางที่ 13 รายละเอียดการประเมินผลโครงการ

ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ	วิธีการวัดผล	เครื่องมือ
1. ปริมาณขยะที่รวบรวมได้ 2. มีการคัดแยกขยะถูกต้อง 3. มีจำนวนสมาชิกให้ความสนใจการจัดกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น	1. สังเกต ตรวจสอบ	1. แบบบันทึกปริมาณขยะ 2. ขยะที่สมาชิกนำมาฝาก 3. เอกสารสมัครสมาชิก

โดยการประเมินได้นำผลการดำเนินการในวันที่ 1 พฤษภาคม - 31 กรกฎาคม 2564 จำนวน 3 เดือน นำมาทำการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 3 ปริมาณขยะของการดำเนินงานในแต่ละเดือน

ภาพประกอบ 4 จำนวนสมาชิกกิจกรรม "หนองม่วงคัตดี มีเงินถุง"

ตามรายละเอียดการประเมินโครงการ ในวันที่ 1 พฤษภาคม – 31 กรกฎาคม 2564 พบว่า ปริมาณขยะที่รวบรวมได้ในแต่ละเดือนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยจะเห็นได้ว่าชนิดของขยะที่สมาชิกรนำมาเข้าร่วมโครงการมีแนวโน้มของการนำขวดแก้ว กระป๋อง และกระดาษมาฝากเพิ่มมากขึ้น จากการสอบถามสมาชิกผู้นำขยะชนิดกระดาษมาฝาก พบว่า กระดาษสามารถจัดเก็บได้ง่าย และมีจำนวนมากอย่างเช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษลัง ส่วนกระป๋อง เหตุที่มีผู้นำมาฝากมาก เนื่องจาก สามารถหาได้ง่ายตามข้างทางและมีน้ำหนักดี ส่วนสมาชิกที่นำขยะชนิดโลหะมาฝาก เมื่อได้สอบถาม พบว่า โลหะเป็นขยะที่มีน้ำหนักดีและมีราคา ผู้ที่สามารถนำขยะมาได้ด้วยตนเอง โดยมากเป็นสมาชิก ที่มีรถยนต์ส่วนตัว ซึ่งสะดวกในการขน ส่วนขยะประเภทพลาสติกมีแนวโน้มของการฝากขยะใกล้เคียงกัน คือ ยังมีปริมาณที่น้อย เนื่องจากพลาสติกมีน้ำหนักน้อยและต้องใช้พื้นที่ในการขนย้ายมากกว่าขยะอื่นๆ ในกรณีที่สมาชิกบางท่านอาศัยการเดินทางมากับผู้อื่นอาจทำให้เกิดความไม่สะดวกต่อการขนย้ายขยะเข้าร่วมโครงการ ส่วนขวดแก้วยังมีปริมาณการรับฝากน้อย จากการสอบถามสมาชิก พบว่า เนื่องจากการขนย้ายทำได้ด้วยความลำบาก เนื่องจากใช้พื้นที่มากและมีน้ำหนัก และอาจเสี่ยงต่อการแตกชำรุด ส่วนขยะชนิดอื่น เป็นขยะที่ไม่สามารถแยกให้เข้ากับพวกขยะอื่นๆ ได้ ส่วนมากเกิดจากสมาชิกที่ยังไม่เข้าใจหลักการแยกขยะ และเป็นขยะที่พ่อค้าคนกลางไม่มีตลาดซื้อขาย ขยะในส่วนนี้จึงไม่ได้ทำการซื้อขาย ซึ่งในเดือนแรกของการดำเนินโครงการยังพบว่าสมาชิกบางคนยังไม่มี ความเข้าใจในกิจกรรมที่ได้ทำขึ้น เนื่องจากการมีอุปสรรคด้านการสื่อสารไม่ทั่วถึง และไม่ชัดเจน ในเดือนถัดมาจึงได้มีการวางแผน ร่วมกันของคณะทำงาน อธิบายหลักการดำเนินงานทุกเดือน และให้สมาชิกธนาคารขยะที่เข้าใจแล้ว เป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้ที่ยังไม่เข้าใจ ทำให้ปริมาณขยะ มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้จากการดำเนินการ ผู้วิจัยและคณะทำงานได้มีการตรวจสอบคัดแยกขยะ ในแต่ละเดือนของสมาชิก พบว่าในช่วงแรกของการดำเนินการสมาชิกบางคนยังไม่มี ความเข้าใจในเรื่องของการคัดแยกขยะ ทำให้ราคาของขยะแตกต่างไปจากสมาชิกที่ได้คัดแยกมาเรียบร้อยแล้ว สมาชิกจึงมีความสงสัย ผู้วิจัยและคณะทำงานจึงได้อธิบาย และให้ความรู้ในเรื่องการคัดแยกขยะ เพิ่มเติม

สมาชิกก็มีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นสอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกต่อเดือนที่มีแนวโน้มมากขึ้น สมาชิกที่มีการนำขยะมาฝากสม่ำเสมอ ผลตอบแทนจากการถือขยะมาจำหน่าย ไปเป็นสิ่งของที่มีคุณค่าสามารถเปลี่ยนสิ่งที่ต้องทิ้งให้กลับเป็นของมีประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน จากผลการประเมินโครงการในครั้งนี้ ผู้วิจัยและคณะทำงาน ได้นำมาทำเป็นรูปแบบตารางประเมินโครงการ พร้อมแจ้งให้สมาชิกโครงการรับทราบ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องต่อไป ตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ผลลัพธ์การดำเนินโครงการ

ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ	ผลลัพธ์
1. ปริมาณขยะที่รวบรวมได้	ปริมาณขยะเพิ่มขึ้น เฉลี่ย 65 กก./เดือน
2. มีการคัดแยกขยะถูกต้อง	สมาชิกเพิ่มขึ้น 4 - 8 คนต่อเดือน
3. สมาชิกให้ความสนใจในการร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้น	

จากการดำเนินกิจกรรมจากปัญหาในด้านต่างๆ และแนวทางแก้ไข ผลการดำเนินงานสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 15 ปัญหา แนวทางแก้ไข และผลการดำเนินงานโครงการ

ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ผลการดำเนินงาน
1. ไม่มีการคัดแยกมูลฝอยและ ไม่มีการนำมูลฝอยที่สามารถ ใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ ใหม่	- การให้ความรู้เรื่อง การจัดการ มูลฝอยที่ถูกต้อง - แนะนำวัสดุสามารถนำ กลับ มาใช้ใหม่ได้	ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ เพิ่มมากขึ้น
2. ไม่มีภาชนะรองรับมูลฝอย	- ดัดแปลงวัสดุที่เหลือใช้ เช่น ถังสี	ประชาชนมีภาชนะรองรับมูลฝอย เพิ่มมากขึ้น โดยดัดแปลงจากวัสดุ ที่เหลือใช้ เช่น ถังสี

4. ขั้นสะท้อนผล (Reflection)

การสะท้อนผลหลังจากการดำเนินงานในการจัดการมูลฝอยของชุมชนโดยใช้แบบบันทึกสรุปการถอดบทเรียน

1) จัดประชุมภาคีเครือข่ายเพื่อสรุปและถอดบทเรียนเพื่อประมวลผลการดำเนินงานที่ได้จากการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อปรับแผนหรือกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ วัตถุประสงค์ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการมูลฝอยเพื่อเป็นข้อมูลสะท้อนผลในรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง หลังการดำเนินการ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุป และค้นหาข้อมูลปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ และปัจจัยแห่งความสำเร็จ

“ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมูลฝอยคือเทศบาลเมือง ศรีสะเกษเป็นเมืองใหญ่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างนั้นแน่นกว่า 47 ชุมชนขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมีปริมาณมาก ประกอบกับมีหน่วยงานและอบบอทอดรอบนอกนำมาทิ้งร่วมด้วยโดยไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งส่งผลให้สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลมีขยะสะสมตักค้างอยู่เป็นจำนวนมาก เทศบาลได้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนจังหวัดพะเยา พ.ศ. 2562 โดยวางนโยบายและแผนในปีงบประมาณ 2563 ด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบ่งออกเป็นสามระยะได้แก่หนึ่งการจัดการขยะต้นทาง ได้แก่ อนุรักษ์ประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะมูลฝอยกิจกรรม 3ช คือใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่ เป็นต้น พร้อมทั้งใช้แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนเพื่อลดปริมาณขยะและแหล่งกำเนิดได้แก่ครัวเรือนวัดโรงเรียนสถานประกอบการเพื่อพัฒนาชุมชนให้สะอาดและมีคุณภาพที่ดีโดยจะนำร่องในชุมชนหนองม่วงขยายสู่การสร้างเครือข่ายไปยังชุมชนใกล้เคียงสนับสนุนชุมชนที่มีการคัดแยกขยะอินทรีย์ไปจัดการเช่นทำหมักทำปุ๋ยทำอาหารสัตว์ เป็นต้น 2) การจัดการขยะกลางทางจะดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยโดยเทศบาลได้กำหนดวันเวลาสถานที่ และเส้นทางการเก็บคนขยะมูลฝอยให้แก่ประชาชนและประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้ประชาชนทราบผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น วิทยุ เสียงตามสาย หอกระจายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

“การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยมีน้อยมากเนื่องจากเป็นเมืองที่มีชุมชนหนาแน่นหาพื้นที่ในการเก็บรวบรวมมูลฝอยได้ยากประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยตัวเองไม่คัดแยกขยะก่อนทิ้งทิ้งรวมกันโดยไม่แยกประเภทขยะตามทางที่จะเอาไว้ให้การลักลอบทิ้งในที่สาธารณะ เป็นต้น ”

(ผู้บริหารเทศบาลเมืองศรีสะเกษ, 2564 : สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2564)

“ด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยนั้นมียกสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมและสำนักช่างรับผิดชอบดูแลมีการแบ่งเขตพื้นที่ในการจัดเก็บขยะโดยปัญหาที่พบคือพนักงานเก็บคนขยะไม่เพียงพอลาออกบ่อยเพราะค่าตอบแทนค่อนข้างต่ำและไม่มีใครสนใจจะเก็บคนขยะมากนะประชาชนมักเรียกร้องการเก็บคนขยะไม่เรียบร้อยตกหล่นสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนบ่อยครั้งด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยนั้นยังมีน้อยมากประชาชนยังขาดจิตสำนึกในการคัดแยกขยะนำมาทิ้งรวมกันในถังขยะโดยไม่ได้อแยกตามประเภทของถังขยะทิ้งขยะนอกเวลาจัดเก็บเคลื่อนย้ายหรือขโมยทิ้งขยะทางเทศบาลได้จัดประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดการขยะให้แก่ประชาชนทราบในรูปแบบของป้ายประชาสัมพันธ์ตามป้ายรถโดยสารประจำทางจะเอารถแห่ประชาสัมพันธ์รอบเมืองวางถังขยะแยกตามประเภทขยะกำหนดวางถังขยะอันตรายทั้ง 47 ชุมชนบริเวณที่ทำการชุมชน”

(ตัวแทนผู้บริหารเทศบาลเมืองศรีสะเกษ, 2564 : สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2564)

“การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนหนองม่วงเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ยังขาดการจัดการแบบองค์รวมประชาชนยังขาดความตระหนักและจิตสำนึกในการจัดการมูลฝอยยังไม่ตื่นตัวไม่มีการคัดแยกขยะและมองว่าการจัดการขยะเป็นภาระหน้าที่ของเทศบาลเพราะตนเองได้จ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะไปแล้วในขณะที่ทางเทศบาลจะเน้นการจัดการขยะที่กลางทางและปลายทางคือการเก็บรวบรวมและเก็บคนขยะไปกำจัดขาดพื้นที่ในการจัดการขยะที่ชัดเจนแล้วชี้ รวบรวมขยะรีไซเคิลรวบรวมขยะเปียกหรือการส่งเสริมให้ครัวเรือนจะทำถังขยะเปียกของตัวเองเพื่อคัดแยกขยะเบื้องต้นชาวบ้านมองว่าเป็นเรื่องที่ยากและยังไม่ได้ลงมือทำด้วยความเคยชินที่ทิ้งอย่างไรก็ได้ไม่นึกถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะตามมา แนวทางแก้ปัญหาในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้ความเห็นว่าควรดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมเริ่มต้นจากการให้ความรู้แก่ประชาชนและชุมชนในการร่วมมือกันจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางเช่นการคัดแยกขยะเปียกเพื่อนำไปทำปุ๋ยหรือเลี้ยงสัตว์ขยะรีไซเคิลนำไปจำหน่ายเป็นรายได้แก่ครัวเรือนรวมไปถึงลดการเกิดขยะรีไซเคิลใช้พลาสติกและโฟมที่ย่อยสลายได้ยากห้างแต่ละครัวเรือนสามารถทำได้ขยะที่เหลือเพื่อนำไปกำจัดจะมีเพียงขยะทั่วไปซึ่งจะเป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนแต่ด้วยอุปสรรคของพื้นที่ชุมชนในเมืองมักไม่มีพื้นที่ว่างพอจะทำหลุมวางถังขยะเปียกจึงจำเป็นต้องมีการลงพื้นที่เพื่อสำรวจและวางแผนร่วมกับชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างบูรณาการ ข้อเสนอแนะในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอยากให้ประชาชนมีความตระหนักเรื่องการคัดแยกขยะตั้งแต่ครัวเรือนโดยเฉพาะขยะเปียกเพราะสามารถนำไปทำปุ๋ยใช้ได้ขยะรีไซเคิลสามารถนำไปขายสร้างรายได้แก่ครัวเรือนและเป็นการลดปริมาณขยะที่นำมาทิ้งชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนด วางถังขยะที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชนร่วมกันจัดระเบียบและช่วยกันดูแลความสะอาดในพื้นที่ของตัวเอง”

(ตัวแทนผู้บริหารเทศบาลเมืองศรีสะเกษ, 2564 : สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2564)

“ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษมาจากกิจกรรมการบริโภคของประชาชนทั้งครัวเรือนร้านค้าร้านอาหารสถานที่ราชการโรงเรียนตลาดที่นำมาทิ้งในแต่ละวันส่วนใหญ่ยังไม่มีการคัดแยกขยะชาวบ้านจะใส่ถุงรวมแล้วนำมาทิ้งในถังขยะที่ทางเทศบาลได้จัดไว้ให้ตามจุดต่างๆ หรือบางบริเวณที่ไม่มีถังขยะชาวบ้านจะนำถุงขยะมาวางไว้หน้าบ้านตามเวลาที่นัดเก็บขยะส่วนขยะชิ้นใหญ่เช่นกิ่งไม้เฟอร์นิเจอร์อาจจะได้รับแจ้งให้ไปเก็บสำหรับการเก็บคนขยะในแต่ละเขตจะดำเนินการตามวันเวลาที่เทศบาลกำหนดปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนและให้ความเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะมูลฝอยทั้งขยะไม่ถูกประเภทของถังขยะโดยในถังขยะหนึ่งใบจะพบขยะอยู่เกือบทุกประเภทแม้ในทางขยะอันตรายก็พบทั้งขยะเปียกขยะทั่วไปปาปนอยู่ด้วยและเมื่อถังขยะเต็มจะกองรวมไว้ข้างข้างถังหรือบริเวณกร้างประกอบกับลักษณะของพื้นที่ในเขตเทศบาลเป็นซอยย่อยค่อนข้างแคบทำให้รถขยะเข้าไม่ถึงชาวบ้านจะนำถุง

ขยะมากองรวมตามเวลาที่กำหนดแต่ก็พบว่าบางครั้งที่ชาวบ้านไม่ได้ขึ้นมาทิ้งตามเวลาทำให้เกิดขยะตกค้างในบางวันปัญหาสำคัญอีกอย่างคือถึงขยะมักจะหายบ่อยและชาวบ้านเลื่อนตำแหน่งถึงขยะทำให้บางครั้งไม่สามารถจัดเก็บ ได้อย่างทั่วถึง”

(ตัวแทนพนักงานเก็บขยะ, 2564 : สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2564)

“สถานการณ์และปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนชุมชนต่างๆ นึกได้ว่าปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนควรร่วมมือที่ช่วยกันแก้ไขโดยเริ่มต้นจากครัวเรือนแต่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอยขาดการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักและจิตสำนึกร่วมกันเช่นชุมชนชาวบ้านไม่ยอมมีถังขยะอยู่หน้าบ้านตัวเองเพราะสกปรกเหม็นจึงเคลื่อนย้ายถังไปไว้หน้าบ้านคนอื่นหรือตรงที่ว่างแต่เวลามีขยะก็นำมาทิ้งหน้าบ้านคนอื่นหรือนำมาขยะมาทิ้งโดยจะไม่ใส่ใจให้มิดชิดทำให้เวลาเจ้าหน้าที่มาเก็บขนขยะจะลำบากในการ เป็นต้น”

(ตัวแทนชุมชนหนองม่วง, 2564 : สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2564)

“ยายดีใจหลาย ม่วนหลายๆ ขอขอบคุณต่อที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมดีแบบนี้”

(ตัวแทนชุมชนหนองม่วง, 2564: สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2564)

“ยกให้สามนิ้วเลยจ้า ชุมมือนี่ชุมชนเฮาสะอาดแฉง”

(ตัวแทนชุมชนหนองม่วง, 2564: สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2564)

“บ้านเฮาแยกขยะทุกมือเลย หลานๆ กะมาแยกนำ”

(ตัวแทนชุมชนหนองม่วง, 2564: สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2564)

“ม่วนหลายคะพี่น้อง ชาวหนองม่วงกะมกหลาย เราจะทำกิจกรรมนี้ต่อไปเรื่อยๆ”

(ตัวแทน อสม., 2564: สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2564)

“ตั้งแต่ที่หมู่เจ้าอยู่เฮ็ดหยัง บ่เฮ็ดจั่งซี่ ต่อไปชุมชนเฮาสีปลอดขยะ”

(ตัวแทนผู้นำชุมชน, 2564: สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2564)

“ต่อไปนี้ เทศบาลจะสนับสนุนงบเติมที่ เดี่ยวประชุมแผนปี 65 จะเชิญเครือข่ายนำร่องเป็นชุมชนต้นแบบไปด้วยกัน”

(ตัวแทนเทศบาล, 2564: สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2564)

ผู้วิจัยนำเสนอผลการดำเนินงานให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบ โดยชี้แจงผ่านการประชุม วันที่ 15 สิงหาคม 2564 ณ ห้องประชุมขุนแผน กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ โดยนำเสนอผลการดำเนินประสบผลสำเร็จตามแผนการดำเนินงาน โครงการ “หนองม่วงร่วมใจ สู้สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่” โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย สิ่งทีประสบผลสำเร็จและดำเนินงานได้ตามแผนปฏิบัติการรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

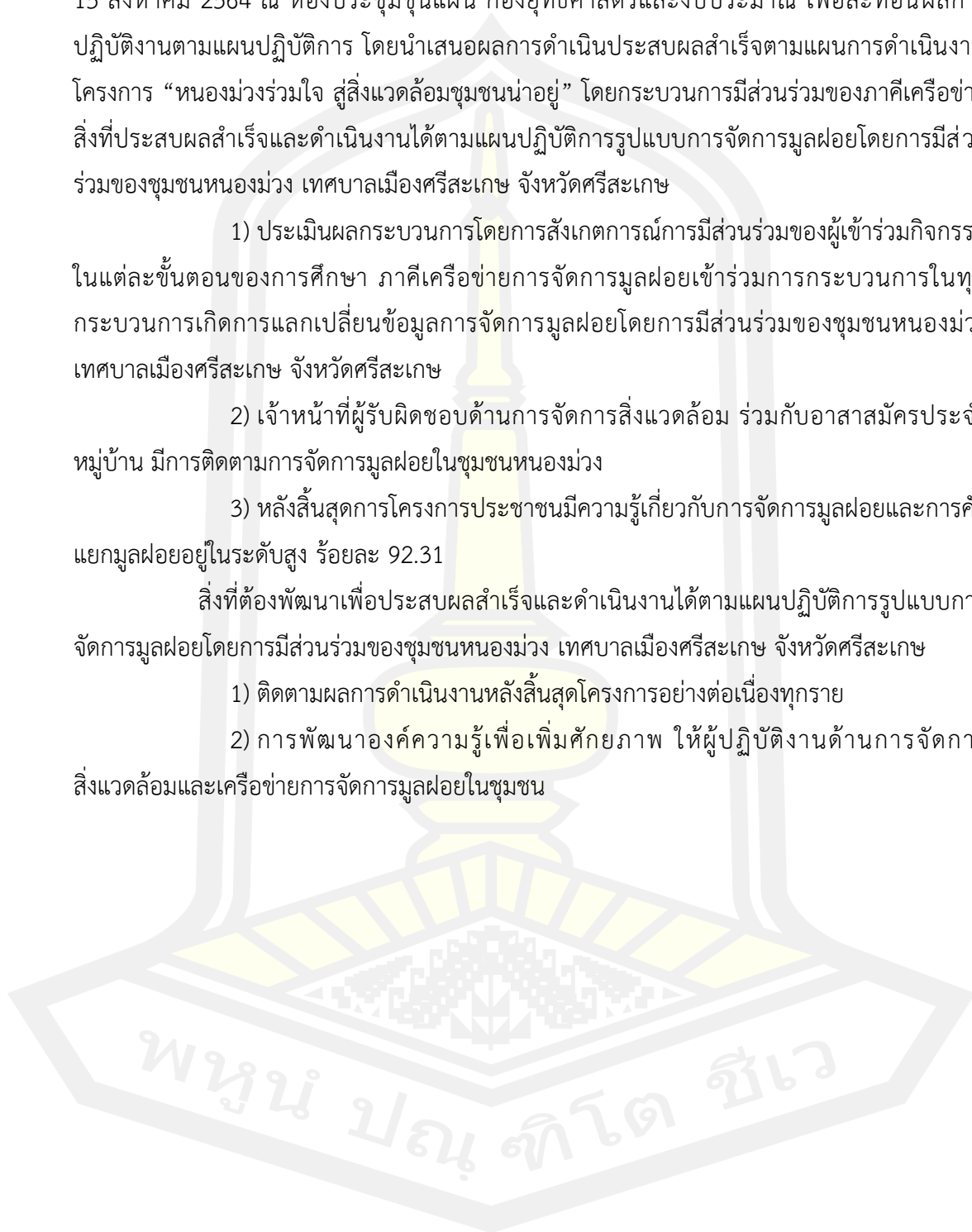
1) ประเมินผลกระบวนการโดยการสังเกตการณ์การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ในแต่ละขั้นตอนของการศึกษา ภาคีเครือข่ายการจัดการมูลฝอยเข้าร่วมการกระบวนการในทุกระบวนการเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

2) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ร่วมกับอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน มีการติดตามการจัดการมูลฝอยในชุมชนหนองม่วง

3) หลังสิ้นสุดโครงการประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอยอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 92.31

สิ่งที่ต้องพัฒนาเพื่อประสบผลสำเร็จและดำเนินงานได้ตามแผนปฏิบัติการรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

- 1) ติดตามผลการดำเนินงานหลังสิ้นสุดโครงการอย่างต่อเนื่องทุกราย
- 2) การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพ ให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและเครือข่ายการจัดการมูลฝอยในชุมชน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่องรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในลักษณะเป็นวงรอบเน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน โดยการวิเคราะห์บริบทและปัญหา สถานการณ์การพัฒนา แนวทางการพัฒนา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกกระบวนการ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) และเชิงปริมาณ (Quantitative Method) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการมูลฝอย การมีส่วนร่วมและแนวทาง และมาตรการในการจัดการมูลฝอยของประชาชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม คือการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ข้อมูลมูลฝอยและวิธีการจัดการขยะของประชาชนในชุมชนหนองม่วง กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 39 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 15 คน การวิจัยครั้งนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนการวิจัย (Pre - research phase) ได้แก่ การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน การติดต่อประสานงาน และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และระยะดำเนินการวิจัย (Research phase) ซึ่งแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planing) ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Action) ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน (Observation) ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลจากการปฏิบัติงาน (Reflection) โดยการประเมินผลจากการดำเนินโครงการที่ได้จากการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจะกล่าวถึงผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ได้ดำเนินการ สามารถ สรุปได้ ดังนี้

5.1.1 สถานการณ์การจัดการมูลฝอยในชุมชนหนองม่วง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.85 สถานะสมรส ร้อยละ 66.67 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 41.03 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 28.21 อาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 48.72 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 5,000 -10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 35.90

ด้านการจัดการขยะในชุมชน กลุ่มตัวอย่างได้ลดปริมาณขยะในครัวเรือนโดยการไม่สร้างขยะให้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 89.74 การทิ้งขยะทิ้งรวมในถุงเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 51.28

วิธีการจัดการ ส่งต่อให้เทศบาลคิดเป็นร้อยละ 51.28 ประเภทของขยะเป็นขยะประเภทผัก ผลไม้ และเศษอาหาร คิดเป็นร้อยละ 33.33 ความรู้ที่ต้องการเพิ่มเติมในด้านวิธีการแยกขยะอย่างถูกวิธี คิดเป็นร้อยละ 58.97

ด้านความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย โดยเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอยอยู่ในระดับสูง โดยพบว่าคำถามเกี่ยวกับ เชื้อโรควันที่เกิดจากการเผามูลฝอยกลางแจ้ง ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศได้ โดยกลุ่มตัวอย่างตอบถูกมากที่สุด รองลงมา คือ สุนัขและแมว ที่ชอบหาอาหารกินตามกองมูลฝอยสามารถ เพิ่มการแพร่ระบาดของเชื้อโรคได้อีกทางหนึ่ง และการทิ้งมูลฝอยควรแยกมูลฝอยเปียกกับมูลฝอยแห้งออกจากกัน

ด้านทัศนคติที่มีต่อการจัดการมูลฝอย ทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอยของประชาชนชุมชนหนองม่วง ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยพบว่าทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่ได้ผลดีมากที่สุด ควรเริ่มมาจากครัวเรือนก่อนมากที่สุด รองลงมา คือ คิดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดี หากมีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน และ เจตคติที่กลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วยมากที่สุด คือ กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอย จะช่วยให้มูลฝอยลดลง

ด้านพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนชุมชนหนองม่วง ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยพบว่าพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนพบว่า พฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติทุกครั้ง คือ นำเสื้อผ้าเก่าไปซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมา คือ ใช้กระดาษทั้งสองหน้าช่วยลด ปริมาณมูลฝอย และพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยปฏิบัติมากที่สุด คือ หลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติก กล่องโฟม รองลงมา คือ นำตะกร้า หรือกระบะไปใส่ไปใส่ของเมื่อไปซื้อของ หรือ จ่ายตลาด

5.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการมูลฝอย

พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนชุมชนหนองม่วง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าการติดตามประเมินผลมีเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ การรับผลประโยชน์ และน้อยที่สุด คือ การวางแผนแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน

5.1.3 แนวทางและมาตรการในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในชุมชนหนองม่วง

1) ขั้นตอนการเข้าใจสถานการณ์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันของประชาชน

จากกระบวนการดังกล่าว พบว่าสาเหตุของมูลฝอยเกิดจากคนและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการทิ้งมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง การคัดแยกมูลฝอยและการกำจัดที่ไม่ถูกต้อง ก็จะส่งผลต่อสุขภาพ จากนั้นก็นำมาสู่การกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ในการจัดการขยะในชุมชน เป้าหมาย คือ “ภายใน 1 ปีมีระบบการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง” วิสัยทัศน์ คือ “ชุมชนปลอดมูลฝอย ร่วมกันกำจัดอย่างถูกวิธี ส่งเสริมการใช้ประโยชน์” จากการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์แสดงให้เห็นว่า ประชาชนเริ่มเข้าใจ

เกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าวแล้ว ถ้าปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ที่ร่วมกันกำหนด จะช่วยให้สามารถแก้ไข ปัญหา มูลฝอยในชุมชนหนองม่วงได้

2) ขั้นตอนวิธีวิธีการหรือกิจกรรมที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย

จากกระบวนการดังกล่าว พบว่าในการกำหนดแผนงานหรือนโยบาย จะต้องมีการวางแผน และการแสดงความคิดเห็นของประชาชนเพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีการตั้งเกณฑ์ในการเลือกปัญหาเพื่อให้สอดคล้องและสามารถเกิดได้จริง

3) ขั้นตอนการกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบ

จากกระบวนการดังกล่าว พบว่า ในการกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบ จะต้องเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ปัญหาที่เกิดขึ้นมีการแก้ไขและตรงประเด็น จากการจัดทำโครงการชุมชนหนองม่วงน่าอยู่ ไร้มูลฝอย เป็นเพียงหนึ่งในแนวทางในการจัดการมูลฝอย เพื่อเป็นแนวทางเริ่มต้นในการจัดการมูลฝอยต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

1. การดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม อาจจะมีสถานการณ์ที่ไม่อาจคาดคิด เช่น กรณีความคิดเห็นไม่ตรงกัน เพราะฉะนั้นวิทยากรควรมีทักษะที่ดีในการดำเนิน กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้การประชุมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. การกำหนดระยะเวลาการประชุมผู้เข้าร่วมประชุม อาจมีภารกิจไม่สามารถเข้าร่วมใน วันเวลาที่กำหนด ควรมีการวางแผนในการจัดประชุมใหม่ โดยไม่เว้นระยะห่างนานเกินไป
3. สถานที่ในการจัดประชุม ควรจัดให้ใกล้ศูนย์กลางของชุมชน ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุม เดินทางมาประชุมได้สะดวกยิ่งขึ้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ประชาชนในชุมชนหนองม่วง นิยมกำจัดมูลฝอยด้วยวิธีที่รวมกับมูลฝอยทุกประเภท ไม่เว้นกระทั่ง มูลฝอยประเภทโฟมหรือพลาสติก ยกเว้นมูลฝอยที่สามารถนำไปจำหน่ายหรือขายได้ ดังเช่น กระดาษ ขวด กระป๋อง และเศษสิ่งโลหะประเภทต่างๆ ส่วนมูลฝอยอันตรายภายในบ้าน ประเภท ถ่านไฟฉาย และแบตเตอรี่ ประชาชนจะนำไปทิ้งรวมในถังขยะ ส่วนมูลฝอยประเภทหลอดไฟฟ้า และกระป๋องยาฆ่าแมลง ประชาชนนิยมแยกไว้ในถุงพลาสติกก่อนนำไปทิ้งรวม หากสังเกตจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ครึ่งนี้ ทำให้พอสรุปให้เห็นว่าประชาชนมีปัญหาการจัดการเก็บมูลฝอยในระดับครัวเรือนหลายเงื่อนไข เช่น ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการ ทำให้ประชาชนส่วนมากจัดการมูลฝอยในครอบครัวด้วย วิธีที่รวมกันมากกว่าวิธีการอย่างอื่นซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักวิชาการ ปัญหา ดังที่พบจากการศึกษา คือ ปัญหาที่รองรับมูลฝอยของครอบครัวมีจำนวนไม่เพียงพอ กลายเป็นปัญหา

อย่างอื่นติดตามมา โดยเฉพาะการกระจายของมูลฝอยเต็มไปทั่วพื้นที่สาธารณะ ซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้วประชาชนต้องการให้ปัญหาเหล่านี้หมดสิ้นไป เพียงแต่ยังไม่มี การสนองความต้องการของประชาชนโดยฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และผลจากการวิจัยในครั้งนี้ก็พบว่าความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยของประชาชนอยู่ในระดับสูง เมื่อแยกเป็นรายข้อ จะพบว่า เขมาควันที่เกิดจากการเผามูลฝอยกลางแจ้ง ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศได้มากที่สุด เป็นเพราะประชาชนเห็นข้อคำถามเป็นเชิงประจักษ์ว่า ถ้ามีการเผาทุกคร้วเรือกก็ก่อให้เกิดมลพิษได้ รองลงมา คือ สุนัขและแมวที่ชอบหาอาหารกินตามกองมูลฝอย สามารถช่วยลดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคได้ อีกทางหนึ่งและการทิ้งมูลฝอย ไม่ควรแยกมูลฝอยเปียกกับมูลฝอยแห้งออกจากกัน ซึ่งเป็นข้อคำถามในเชิงลบ แต่ประชาชนก็มีความรู้ทั้งสองข้อ แสดงให้เห็นว่าประชาชนได้ทำความเข้าใจในข้อคำถาม ทศนคติ เกี่ยวกับมูลฝอย อยู่ในระดับดี และเมื่อเมื่อแยกเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีทัศนคติที่ดีในด้านการจัดการมูลฝอยที่ได้ผลดีที่สุด ควรเริ่มจากคร้วเรือกก่อน และอยากให้มีการ/กิจกรรมเกี่ยวกับ การคัดแยกมูลฝอยในชุมชน ทำให้ทราบว่าประชาชนมีเจตคติที่ดีในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เพราะประชาชนคิดว่าการจัดการที่ได้ผลดี ควรเริ่มจากคร้วเรือก และพฤติกรรมการจัดการมูลฝอย อยู่ในระดับดี สอดคล้องการศึกษาของศุภศรีมา ยี่สุนศรี (2559) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องผลของความรู้ และทัศนคติ ที่มีต่อการจัดการมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลลุง อำเภอมืองสตูล จังหวัดสตูล พบว่า ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลลุง อำเภอมืองสตูล จังหวัดสตูล อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 76.50) ทศนคติเกี่ยวกับมูลฝอยของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลลุง อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 51.25) การจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลลุง อำเภอมืองสตูล จังหวัดสตูล อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 38.50)

จากการศึกษา พบว่าสาเหตุของปัญหาดังกล่าวเกิดจากสองฝ่าย คือ ปัญหาที่เกิดจากฝ่ายประชาชน พบว่ามี ทศนคติไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการลดปริมาณมูลฝอย เช่น สาเหตุจากความเคยชิน คิดว่าหน้าที่การจัดการมูลฝอยเป็นของเทศบาลปล่อยให้เทศบาลจัดการเองหรือให้คนอื่น ๆ ทำก่อน การไม่ตระหนัก ในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันคิดหาทางแก้ไข ไม่คิดเป็นธุระในการเข้าไปร่วมแก้ปัญหามูลฝอยในพื้นที่พฤติกรรมจัดการมูลฝอยในคร้วเรือกและในที่สาธารณะยังไม่ถูกต้อง คือ การทิ้งมูลฝอยแต่ละประเภทยังไม่เหมาะสม เช่น มูลฝอยที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้กลับถูกกละเลย และไม่ใส่ใจ มูลฝอยอันตรายก็ยังทิ้งรวมกับมูลฝอยทั่วไป ปัญหาที่เกิดจากฝ่ายเทศบาล พบว่า เทศบาลเมืองศรีสะเกษ ขาดมาตรการเชิงบังคับให้ประชาชนจัดการมูลฝอยตามครรวลงที่ควรปฏิบัติ เทศบาลมีการณรงค์ให้ประชาชน ลดปริมาณมูลฝอยไม่มากพอ และยังไม่มีการจัดทำนโยบาย/แผนงานด้านการจัดการมูลฝอย และนอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดอื่นๆ อีกหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ และขาดความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ สมควร กาฬรัตน์ (2558) ที่ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชน เทศบาลเมืองนาสาร โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ในชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ขัดแย้งกับการศึกษาของ จุฑาภรณ์ ตาแก้ว (2559) ที่ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การลดปริมาณขยะของชุมชนบ้านนางลาด ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปริมาณขยะของชุมชน อยู่ในระดับมาก

จากการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนชุมชนหนองม่วง อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณมูลฝอยในหลายมิติ ตั้งแต่ขั้นริเริ่มการค้นหาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน การวางแผนแก้ไข ปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน การดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยการ สนับสนุนทรัพยากร การบริหาร โครงการ การประสานงานและการขอความร่วมมือซึ่งแนวทาง ที่ผู้วิจัยเสนอแนะ คือ การกระจาย อำนาจในการจัดการสิ่งแวดล้อมจากส่วนกลาง สู่ประชาชนใน ท้องถิ่น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย และวางแผน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องสนับสนุน องค์การประชาชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจน เปลี่ยนนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เป็น การริเริ่มจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชน มีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เช่น สร้างแกนนำ และกลุ่มตัวอย่างในการเรียนรู้ การ แก้ไขปัญหาโดยใช้กฎกติกาการอยู่ร่วมกันทางสังคม เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนให้ถูกต้อง

การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการหามาตรการและแนวทางในการจัดการมูลฝอย ทำให้ เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามูลฝอยของประชาชน กลุ่มภาคีเครือข่าย และผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ได้มีโอกาสในการรับรู้กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา ตลอดจน ดำเนินกิจกรรม/ โครงการร่วมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ สมควร กาฬรัตน์ (2558) เรื่องการ พัฒนาการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลเมืองนาสาร อำเภอนา สาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การให้ความสำคัญของประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะมูลฝอยของชุมชนให้มากขึ้น เนื่องจากประชาชนทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในฐานะผู้สร้างขยะมูลฝอย และเป็นผู้รับผลกระทบเกี่ยวกับปัญหานี้ โดยเฉพาะผลที่มีต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม โดยสร้าง จิตสำนึกให้กับประชาชนในการมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยจึงเป็นหลักการสำคัญช่วยกัน เสริมสร้างพัฒนาให้อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องและสอดคล้องกับการศึกษาของ อรพินท์ สฟโชคชัย (2537) เรื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญต่อความคิด และการมีส่วนร่วมต่อสมาชิกในชุมชนบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน ช่วย

กระตุ้นให้เกิดบรรยากาศและเปิดโอกาสให้ผู้แทนสตรีในระดับหมู่บ้าน ได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมการตัดสินใจในงานพัฒนาหมู่บ้าน และแนวคิดของอรพิน ส孚โชคชัย ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และทำให้เกิดกระบวนทัศน์ (Paradigm) ซึ่งหมายถึง ทักษะ พื้นฐาน มุมมอง ทศนคติ ค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างของปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นตัวกำหนด แบบแผน การคิดและการปฏิบัติของบุคคล ครอบครัวและชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) ในระดับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับปัญหามูลฝอยและสิ่งแวดล้อมควรกำหนดนโยบายในการดำเนินการจัดการมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน โดยการส่งเสริมความรู้ให้กับประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มีการรายงานผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอย และควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแบบครบวงจร ตั้งแต่การลดการสร้างขยะ การคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง การมีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติการและการติดตามประเมินผล เพื่อให้ประชาชนทราบผลดำเนินการและสามารถนำข้อมูลไปวางแผนและพัฒนาการดำเนินการต่อไป

2) ในระดับท้องถิ่น ควรให้มีการบริหารจัดการมูลฝอยโดยคณะกรรมการซึ่งแต่งตั้งจากตัวแทนภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันบริหารหน่วยงานนี้้อย่างเป็นระบบชุมชนต้องกำหนดแนวทางร่วมกันในการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ความร่วมมือกันของชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการขยะของชุมชนมีประสิทธิภาพ

3) ในระดับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายร่วมกันระหว่างท้องถิ่นใกล้เคียง และท้องถิ่นในระดับจังหวัดเพื่อการสร้างร่วมมือในการจัดการขยะที่เป็นภาคีเครือข่ายกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อร่วมกันบริหารจัดการขยะในชุมชน แลกเปลี่ยน และเรียนรู้ในการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ ควรมีกิจกรรมที่เกิดการบูรณาการของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง

4) การคัดเลือกผู้เข้าประชุมเชิงปฏิบัติการ ควรเป็นบุคคลที่มีศักยภาพในการจัดการปัญหาอย่างแท้จริง เพื่อให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาเกิดผลอย่างจริงจัง และต่อเนื่องในชุมชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

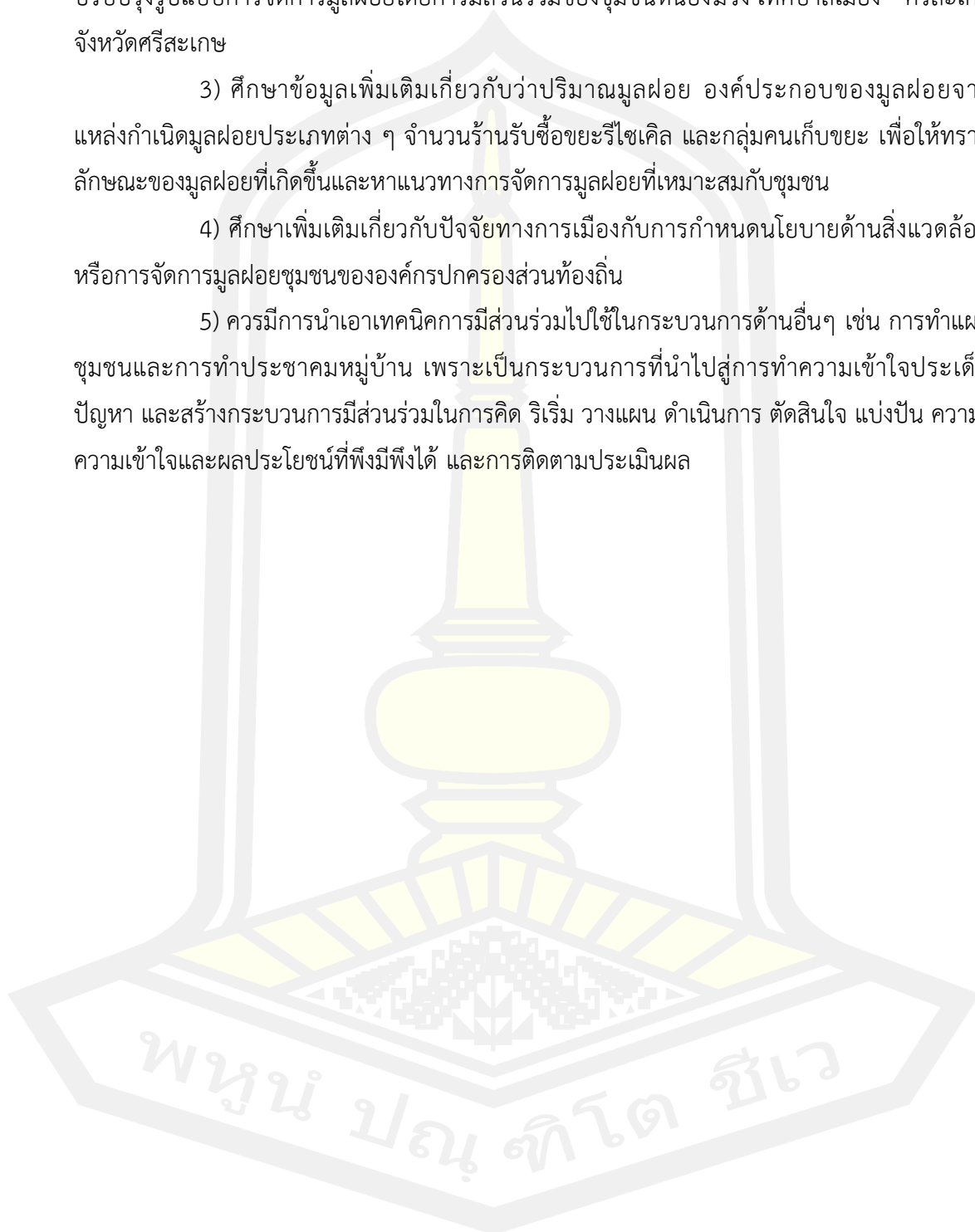
1) การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาแนวทางการการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะและการดำเนินการจัดการขยะเชิงเปรียบเทียบระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำรูปแบบการจัดการขยะมาพัฒนาเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

2) ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการมูลฝอย เพื่อประเมินแนวทางแก้ไข ปรับปรุงรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมือง ศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

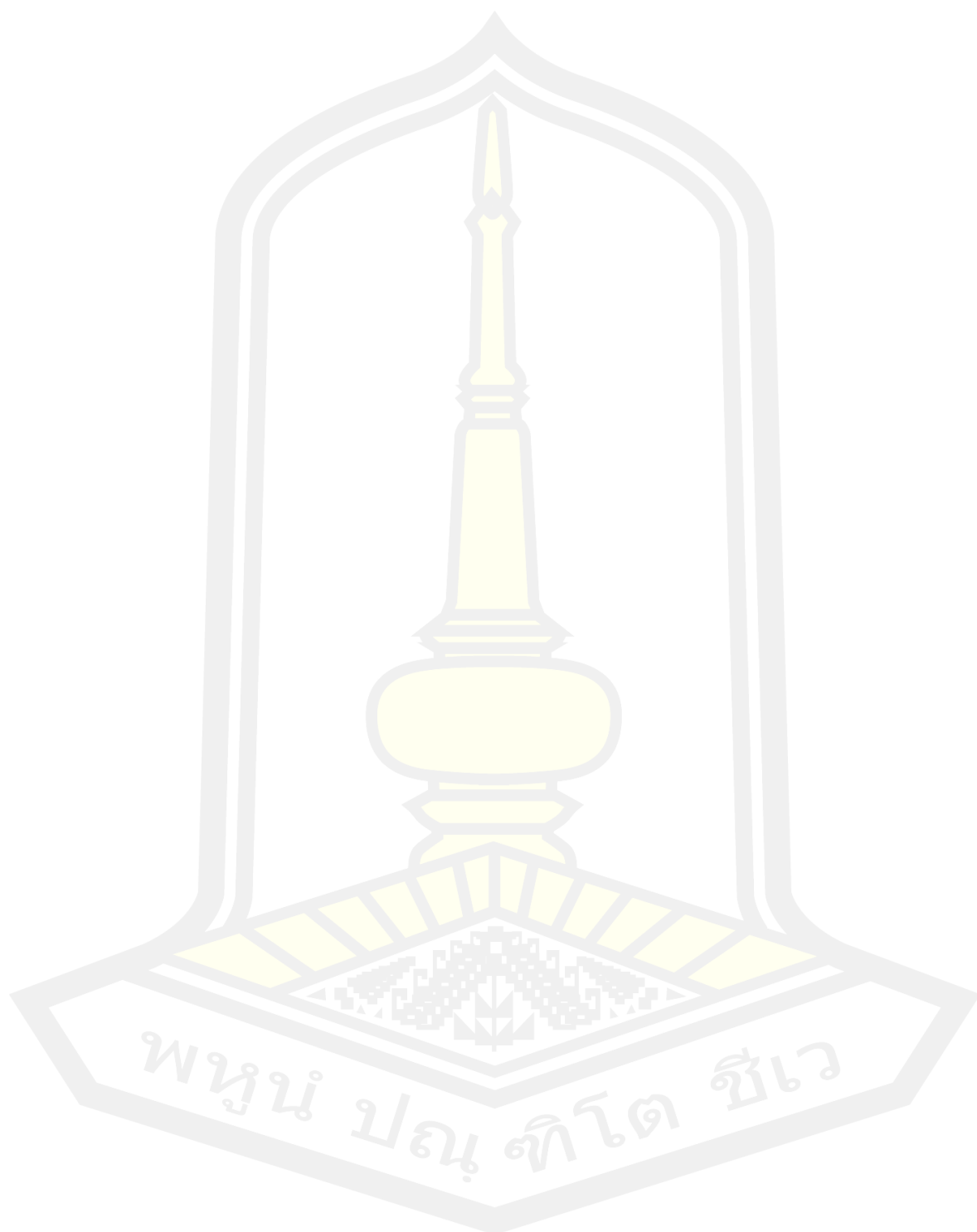
3) ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับว่าปริมาณมูลฝอย องค์ประกอบของมูลฝอยจาก แหล่งกำเนิดมูลฝอยประเภทต่าง ๆ จำนวนร้านรับซื้อขยะรีไซเคิล และกลุ่มคนเก็บขยะ เพื่อให้ทราบ ลักษณะของมูลฝอยที่เกิดขึ้นและหาแนวทางการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชน

4) ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยทางการเมืองกับการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม หรือการจัดการมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5) ควรมีการนำเอาเทคนิคการมีส่วนร่วมไปใช้ในกระบวนการด้านอื่นๆ เช่น การทำแผน ชุมชนและการทำประชาคมหมู่บ้าน เพราะเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การทำความเข้าใจประเด็น ปัญหา และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม วางแผน ดำเนินการ ตัดสินใจ แบ่งปัน ความรู้ ความเข้าใจและผลประโยชน์ที่พึงมีพึงได้ และการติดตามประเมินผล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2550). คู่มือประชาชนเพื่อการลด คัดแยกและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด กชกร พับลิชชิง.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2560). คู่มือแนวทางการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยสำหรับ อาสาสมัครพิทักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2555. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.pcd.go.th/public/News/GetNewsThai.cfm?task=lt2009&id=16848> [เข้าถึงวันที่ 23 มิถุนายน 2563].
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). มาตรฐานการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- กัญญา จาอ้าย. (2558). การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนสันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กอบแก้ว ปัญญาไทย. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตเทศบาล ตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โกวิท พวงงาม. (2556). การกิจ อบต. และความเข้มแข็งของประชาคมตำบล ในการจัดการกับ ปัญหาสุขภาพชุมชนระดับตำบล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จรัส สุวรรณมาลา. (2559). การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น บนเส้นทางการกระจายอำนาจของไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทราณี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: กพอทย์.
- จุฑาภรณ์ ตาแก้ว. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปริมาณขยะของชุมชนบ้านนาลาด ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ต่อการมีส่วนร่วม ของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณิรวรรณ ศรีแผลง. (2558). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 16(4), 701-722.

เทศบาลเมืองศรีสะเกษ. (2561). ผลการสำรวจชุมชนหนองม่วงโดยเทศบาลเมืองศรีสะเกษ.

ศรีสะเกษ: เทศบาลเมืองศรีสะเกษ.

ธีรฤดี เอกะกุล. (2550). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ องค์ความรู้และการประยุกต์ใช้. วารสารครูทัศน์, 19(9), 67-74.

นฤมล กุศลชู. (2559). การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของผู้สูงอายุในตำบลท่าขนอน อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

บัญชา สุวรรณสิทธิ์. (2558). การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.

ประสาร แสงเพชร. (2548). การมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ปรีดา แยมเจริญ. (2538). การจัดการขยะมูลฝอย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปานกมล พิสิฐอรธกุล และเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. (2558). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2546). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

พรพิมล วิกรัยพัฒน์. (2558). การจัดการขยะในครัวเรือนชุมชนข้างเคียน จังหวัดเชียงใหม่. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45: สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ สาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2530). ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ: ดี แอนด์ เอส.

วรรณวิมล แพ้งประสิทธิ์. (2558). การจัดทำร่างแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วันชัย โกลละสุต. (2559). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2557). *คู่มือ การกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง :*

ประชาเสวนาทางออกสู่นโยบายสาธารณะด้านพลังงาน. ขอนแก่น: วิทยาลัยการ
ปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น โรงเรียนพัฒนาผู้นำและสร้างสันติธรรม.

วิโรจน์ สารรัตน์. (2546). *การบริหารการศึกษา: หลักการ ทฤษฎี หน้าที่ประเด็นและบทวิเคราะห์*
พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุจน์.

ศุภัศรมา ยี่สุนศรี. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และเจตคติกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูล
ฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลลุง อำเภอมะนัง จังหัดสตูล.* วิทยานิพนธ์
ปริญญาสาธรรณสุขมหาบัณฑิต สาขาสาธรรณสุขชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สมควร กาฬรัตน์. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในชุมชน เทศบาล
เมืองนาสาร อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี.

สมยศ นาวิการ. (2545). *การบริหาร.* กรุงเทพฯ: ประชาอุทิศการพิมพ์จำกัด.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ
ขยะชุมชน.* รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

สุภัทนา กลางการ และวรพจน์ พรหมสัตยพรต. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัย.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

เสนห์ จามริก และคณะ. (2558). *สิทธิมนุษยชนไทยในกระแสโลก.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.

หนึ่งฤทัย สังข์จีน. (2558). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูล
ฝอยตามโครงการขยะแห้งแลกไข่ของเทศบาลนครยะลา อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา.*
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อภิญา กังสนารักษ์. (2544). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะ
ของสถาบันอุดมศึกษา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรทัย กีกผล. (2552). *คู่มือ คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ:
จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

อรพินท์ สฟโชคชัย. (2537). *คู่มือการจัดการประชุมเพื่อระดมความคิดในการพัฒนาหมู่บ้าน: การ
พัฒนาหมู่บ้านโดยพลังประชาชน.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

อรุณ จิรวัดน์กุล. (2558). *ชีวสถิติ.* ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

อัญชลี เฉลยรัตน์. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำกรอบแผนพัฒนาตำบล
กรณีศึกษา : ตำบลวัดยม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยมหิดล.

Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American
Planning Association*, 35, 216-224.

Bernard, R. (2000). Fundamentals of biostatistics. *PWS Publishers*, 2, 140-246.

Best, J. W. (1977). *Research in Education*. 3 rd ed. Engelwood Cliffs, New Jersey:
Prentice Hall, Inc.

Bloom, S. (1971). *Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student
Learning*. New York: McGraw-Hill Book Company.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural Development Participation : Concept and
Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. Ithaca, NY:
Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell
University.

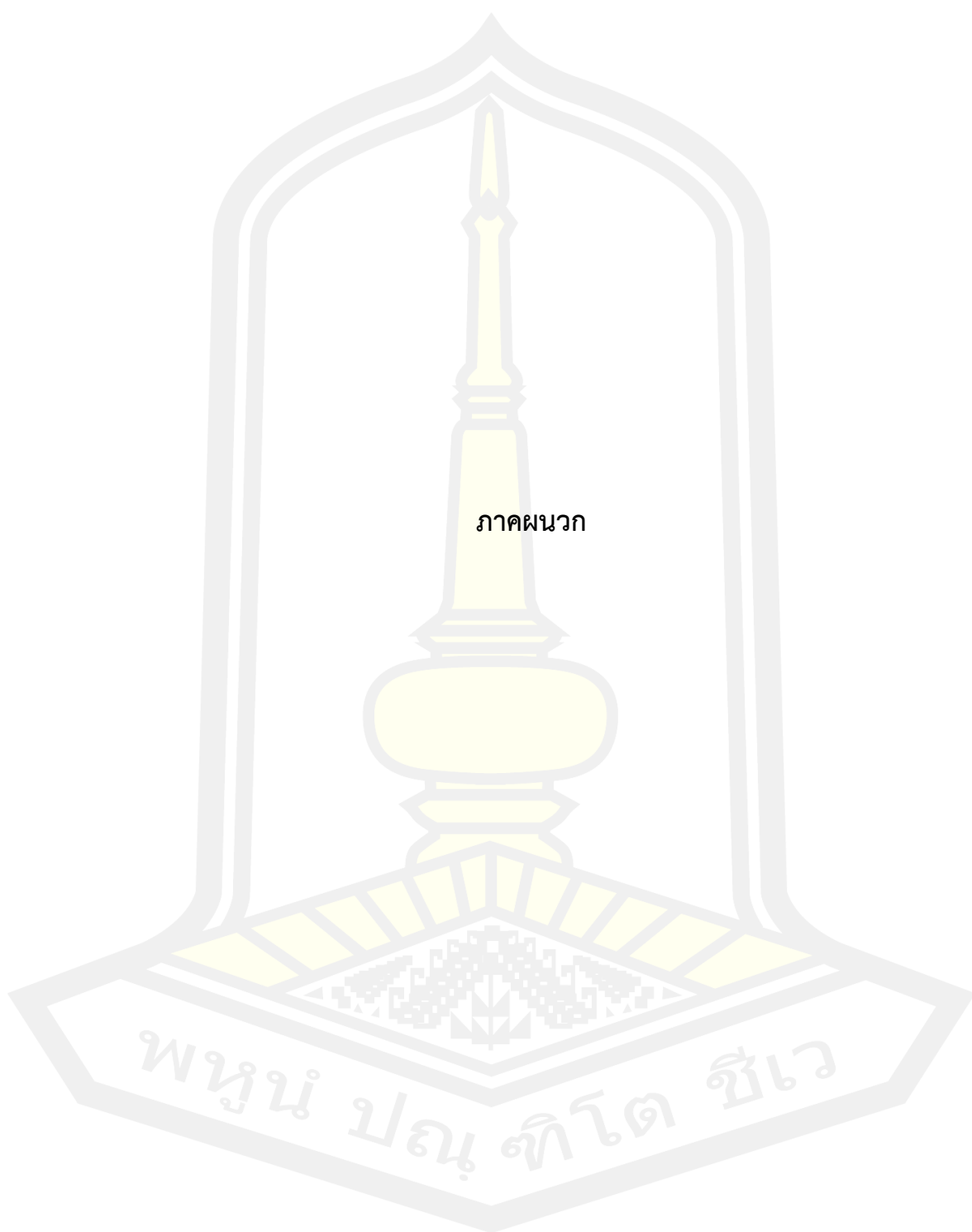
Erwin, W. (1976). *Participation Management : Concept Theory and the
Implementation*. Atlanta: Georgia State University Press.

Keith, W. and others. (2011). The fragility of trust in the World of School Principals.
Journal of Educational Administration, 44(6), 540 – 569.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planner*. 3rd ed. Geelong,
Australia: Deakin University Press.

Reeder, W. W. (1998). *Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm
Families in New York State*. New York : Cornell University.

WHO and UNICEF. (1978). *Report of the International Conference on Primary
Health Care*. New York : N.P. Press.

ภาคผนวก

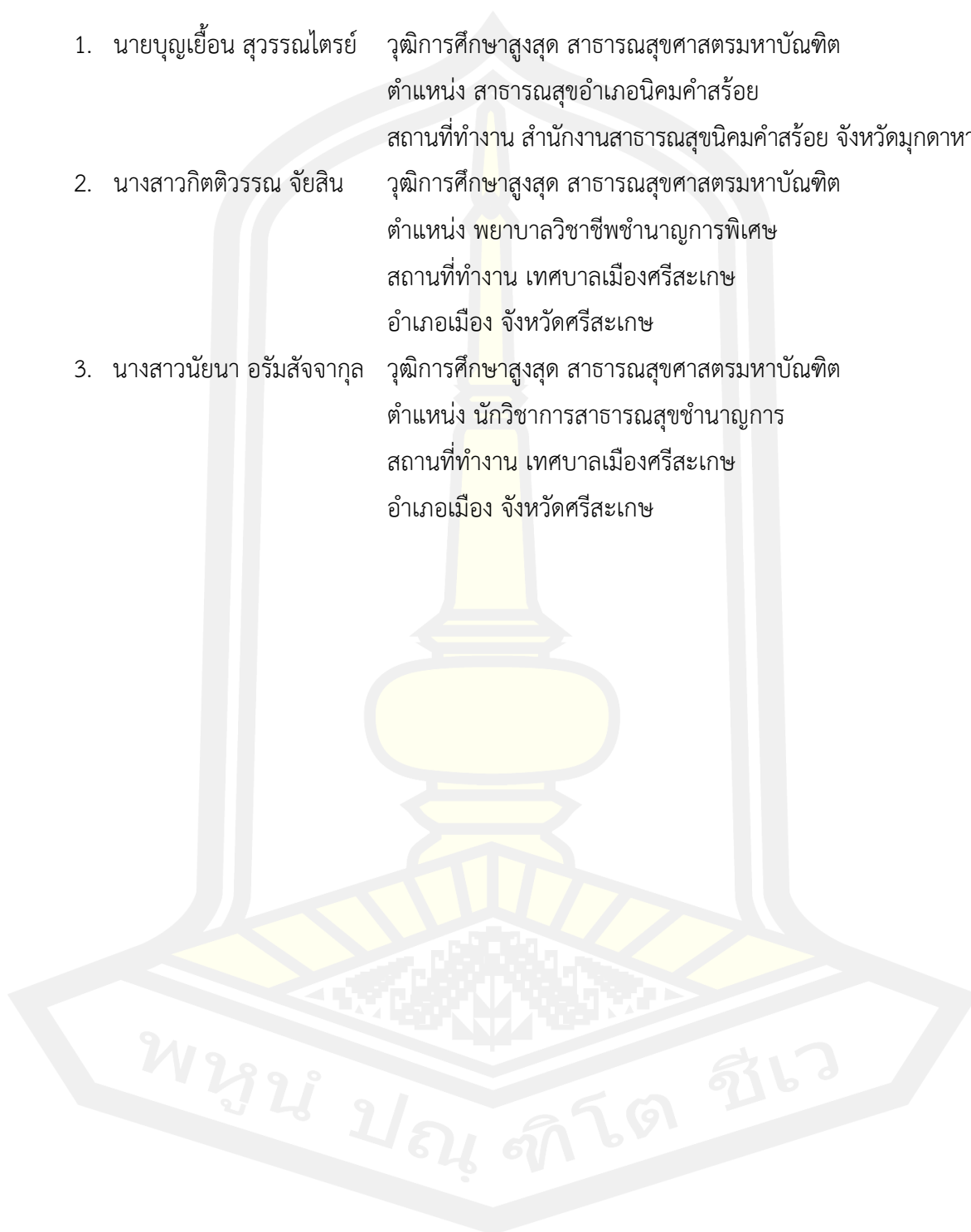
พหุบัณฑิต จีโต ชีวะ

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

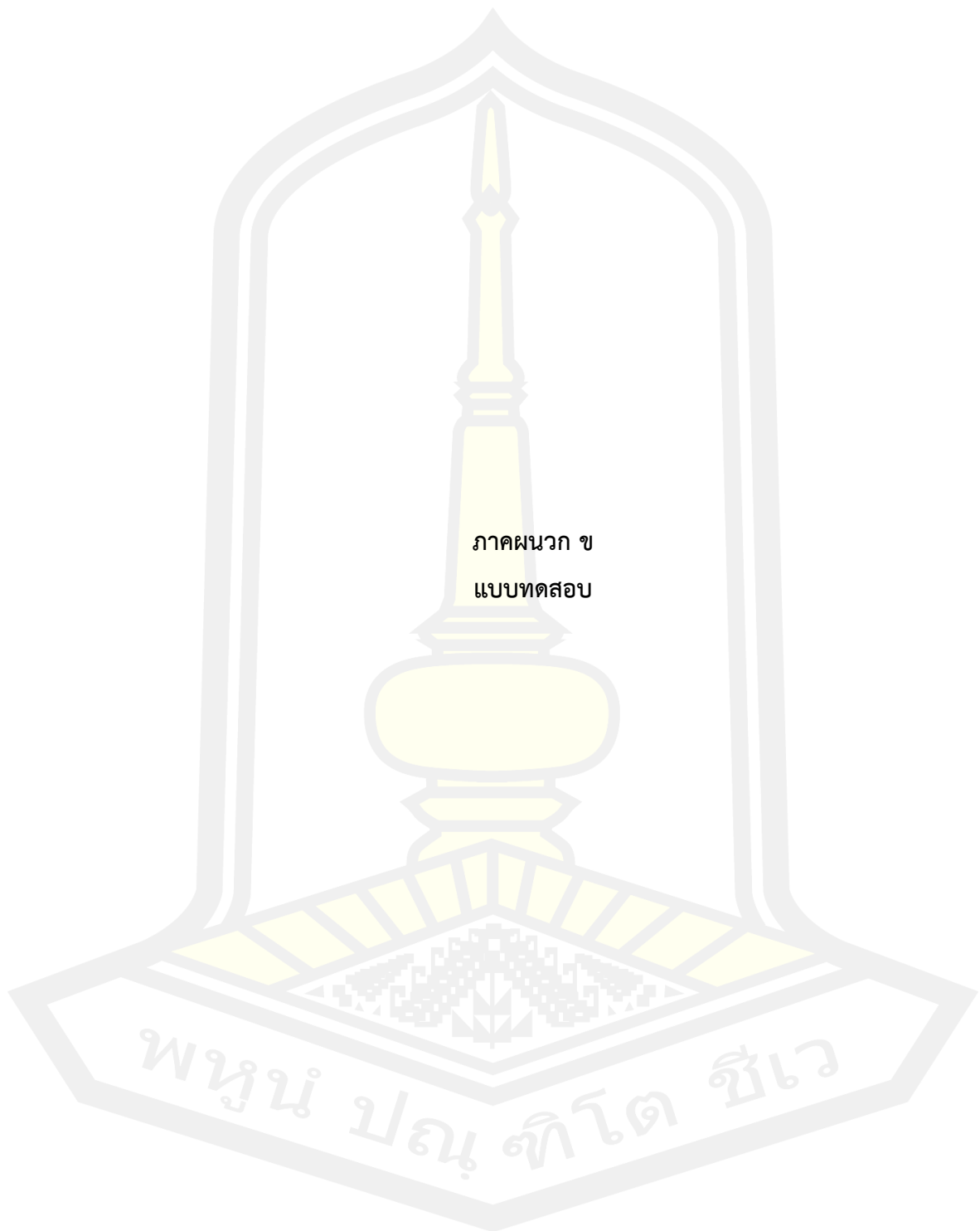
พูน ปรณ จิต ชีวะ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. นายบุญเย็น สุวรรณไตรย์ วุฒิการศึกษาสูงสุด สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
ตำแหน่ง สาธารณสุขอำเภอนิคมคำสร้อย
สถานที่ทำงาน สำนักงานสาธารณสุขนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
2. นางสาวกิตติวรรณ จัยสิน วุฒิการศึกษาสูงสุด สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน เทศบาลเมืองศรีสะเกษ
อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
3. นางสาวนัยนา อรัมย์จากุล วุฒิการศึกษาสูงสุด สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
สถานที่ทำงาน เทศบาลเมืองศรีสะเกษ
อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ภาคผนวก ข
แบบทดสอบ

เอกสารชี้แจงสำหรับอาสาสมัครที่ตอบแบบสอบถาม

เรียน ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

เนื่องด้วยข้าพเจ้า นางสาวปวีณา ปาทาน กำลังดำเนินการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อศึกษากระบวนการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาในการจัดการมูลฝอยชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาการจัดการมูลฝอยชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
4. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการจัดการมูลฝอยชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ประโยชน์ที่ท่านจะได้รับจากการวิจัยนี้ คือ

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
2. ชุมชนหนองม่วงมีการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ และข้อมูลที่ได้ในครั้งนี้นี้จะมีประโยชน์ต่อ การวางแผนการจัดการมูลฝอย สนับสนุนงบประมาณในการดูแล และผลการศึกษาปัจจัยความสำเร็จเพื่อใช้ในการจัดการมูลฝอยชุมชนอื่นๆ ในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ต่อไป

หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะขอให้ท่านตอบแบบสอบถามในประเด็นการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยคำถาม แบบสอบถามมีทั้งหมด 6 เครื่องมือ ได้แก่

เครื่องมือชุดที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป	จำนวน 7 ข้อ
เครื่องมือชุดที่ 2 ข้อมูลการจัดการมูลฝอยของชุมชน	จำนวน 10 ข้อ
เครื่องมือชุดที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย	จำนวน 12 ข้อ
เครื่องมือชุดที่ 4 ทศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย	จำนวน 10 ข้อ
เครื่องมือชุดที่ 5 พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน	จำนวน 14 ข้อ
เครื่องมือชุดที่ 6 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการมูลฝอย	จำนวน 25 ข้อ

โดยใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 10 นาที และจะขอรับแบบสอบถามคืนโดยให้อาสาสมัครส่งคืนแบบสอบถามแก่ผู้วิจัยที่ทำการชุมนุมหนองม่วง

หากท่านรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึกไม่สบายใจกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงท่านมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบใดๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น และจะดำเนินการทำลายข้อมูลที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ท่านจะไม่ได้รับค่าตอบแทนและไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

หากท่านมีข้อสงสัยเกี่ยวกับงานวิจัย โปรดติดต่อได้ที่ นางสาวปวีณา ปาทาน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มือถือ 086-8740542

หากท่านได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามที่ระบุไว้หรือต้องการทราบสิทธิของท่านขณะเข้าร่วมการวิจัยนี้ สามารถติดต่อได้ที่ “คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม” โทร. 043-754416 เบอร์ภายใน 1755

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ปวีณา ปาทาน

(นางสาวปวีณา ปาทาน)

ผู้วิจัย

พูน ปณ จิต ชีเว

แบบแสดงความยินยอมให้ทำการวิจัยจากอาสาสมัคร

ข้าพเจ้า (นาง/นางสาว/นาย)..... นามสกุล.....อายุ.....ปี
บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด

ได้อ่านคำชี้แจง/รับฟังคำอธิบายจาก นางสาวปวีณา ปาทาน เกี่ยวกับการเป็นอาสาสมัครใน
โครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมือง
ศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ” โดยข้อความที่อธิบายประกอบด้วย รายละเอียดทั้งหมดเกี่ยวกับที่มา
และจุดมุ่งหมายในการทำวิจัย รายละเอียดของขั้นตอนต่างๆ ที่ข้าพเจ้าต้องปฏิบัติและได้รับการ
ปฏิบัติ ประโยชน์ที่ข้าพเจ้าจะได้รับจากการวิจัย และความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมการ
วิจัย รวมทั้งแนวทางป้องกันและแก้ไขหากเกิดอันตราย โดยได้อ่านคำอธิบายข้อความในเอกสารชี้แจง
สำหรับอาสาสมัครที่ตอบแบบสอบถามโดยตลอด อีกทั้งยังได้รับคำอธิบายและการตอบข้อสงสัยจาก
หัวหน้าโครงการวิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ตลอดจนการรับรองจากผู้วิจัยที่จะเก็บรักษาข้อมูลของข้าพเจ้าไว้เป็นความลับ และไม่ระบุชื่อ
หรือข้อมูลส่วนตัวเป็นรายบุคคลต่อสาธารณชน โดยผลการวิจัยจะนำเสนอในลักษณะภาพรวมที่เป็น
การสรุปผลการวิจัยเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

“ในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครของโครงการวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ”
และข้าพเจ้าสามารถถอนตัวจากการศึกษานี้เมื่อใดก็ได้ ถ้าข้าพเจ้าปรารถนา โดยจะไม่มีผลกระทบ
และไม่เสียสิทธิใดๆ ในการรักษาพยาบาลหรือการได้รับความช่วยเหลืออื่นๆ ที่ข้าพเจ้าจะได้รับต่อไป
ในอนาคต

ข้าพเจ้าเข้าใจข้อความในเอกสารชี้แจงอาสาสมัคร และแบบแสดงความยินยอมนี้โดยตลอด
แล้วจึงลงลายมือชื่อไว้ ณ ที่นี้

ลงชื่อ.....อาสาสมัคร

(.....)

วันที่.....

ลงชื่อ.....ผู้ขอความยินยอม

(.....)

วันที่.....

แบบสอบถามเลขที่ ID [] [] []

แบบสอบถาม

รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง

เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

คำชี้แจง

เครื่องมือชุดนี้ ผู้วิจัยจัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 6 ชุด ดังนี้

เครื่องมือชุดที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป	จำนวน 7 ข้อ
เครื่องมือชุดที่ 2 ข้อมูลการจัดการมูลฝอยของชุมชน	จำนวน 10 ข้อ
เครื่องมือชุดที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย	จำนวน 12 ข้อ
เครื่องมือชุดที่ 4 ทศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย	จำนวน 10 ข้อ
เครื่องมือชุดที่ 5 พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน	จำนวน 14 ข้อ
เครื่องมือชุดที่ 6 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการมูลฝอย	จำนวน 5 ข้อ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากท่านจะถือเป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยเป็นลักษณะภาพรวม จะไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น ข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถามจะเป็นประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะไม่มีผลต่อตัวท่านแต่ประการใด จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้อ่านคำถามโดยละเอียด แล้วตอบคำถามทุกข้อที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด หากมีข้อซักถามเพิ่มเติม กรุณาติดต่อไปที่ นางสาวปวีณา ปาทาน โทร 086 - 8740542

ขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่สละเวลาและให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ

นางสาวปวีณา ปาทาน

นิสิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป จำนวน 7 ข้อ

คำชี้แจง โปรดตอบแบบสอบถามนี้โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. เพศ

☐ 1) ชาย

☐ 2) หญิง

2. อายุ

☐ 1) 20 ปีหรือน้อยกว่า

☐ 2) 21 – 30 ปี

☐ 3) 31 – 40 ปี

☐ 4) 41 – 50 ปี

☐ 5) 51 – 60 ปี

☐ 6) มากกว่า 60 ปี

3. สถานภาพสมรส

☐ 1) โสด

☐ 2) สมรส

☐ 3) หย่าร้าง

☐ 4) แยกกันอยู่

☐ 5) หม้าย

4. ระดับการศึกษา

☐ 1) ไม่ได้ศึกษา

☐ 2) ประถมศึกษา

☐ 3) มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ 4) มัธยมศึกษาตอนปลาย

☐ 5) อนุปริญญา

☐ 6) ปริญญาตรี

☐ 7) สูงกว่าปริญญาตรี

☐ 8) อื่นๆ ระบุ.....

5. อาชีพ

☐ 1) เกษตรกรรม

☐ 2) รับจ้าง

☐ 3) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

☐ 4) ทำงานโรงงาน/บริษัทเอกชน

☐ 5) ค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว

☐ 6) ทำงานบ้าน/แม่บ้าน/พ่อบ้าน

☐ 7) ไม่ได้ทำงาน/ว่างงาน

☐ 8) อื่น ๆ (ระบุ).....

6. รายได้ต่อเดือน

☐ 1) ไม่เกิน 5,000 บาท

☐ 2) 5,001 - 10,000 บาท

☐ 3) 10,001 - 15,000 บาท

☐ 4) 15,001 - 20,000 บาท

☐ 5) 20,001 - 25,000 บาท

☐ 6) มากกว่า 25,000 บาท

7. สถานภาพในชุมชน

☐ 1) สมาชิก อบต.

☐ 2) อ.ส.ม

☐ 5) กำนัน

☐ 6) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

☐ 7) ประชาชนทั่วไป

☐ 8) อื่น ๆ (ระบุ).....

เครื่องมือชุดที่ 2 ข้อมูลการจัดการมูลฝอยของชุมชน จำนวน 6 ข้อ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ☐ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่าน

1. ท่านมีส่วนในการลดปริมาณขยะในครัวเรือนโดยการไม่สร้างขยะให้เพิ่มขึ้น

☐ 1) ใช่

☐ 2) ไม่ใช่

2. ท่านมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งหรือไม่

☐ 1) แยก

☐ 2) ไม่ได้แยก

3. วิธีการทิ้งขยะในครัวเรือนของท่าน

☐ 1) แยกขยะที่ขายได้และไม่ได้ก่อนทิ้ง

☐ 2) ทิ้งรวมกันในถุงเดียว

☐ 3) แยกถุงขยะตามแต่ละประเภทก่อนทิ้ง

☐ 4) อื่นๆ ระบุ.....

4. ท่านมีการจัดการขยะในครัวเรือนโดยวิธีใด

☐ 1. กองบนพื้นดิน

☐ 2. ใส่ในหลุมขยะ

☐ 3. ฝังกลบ

☐ 4. เผา

☐ 5. ส่งต่อให้เทศบาล

5. ครัวเรือนของท่านทิ้งขยะประเภทใดมากที่สุด

(เขียนตัวเลขเรียงลำดับ 3 ลำดับมากที่สุด = 1 รองลงมาเป็น 2 และ 3 ตามลำดับ)

☐ 1. ผัก ผลไม้ และเศษอาหาร

☐ 2. กล่องกระดาษและหนังสือพิมพ์

☐ 3. ขวด กระจก และถุงพลาสติก

☐ 4. กล่องโฟม และวัสดุที่ทำมาจากโฟม

☐ 5. เศษไม้ กิ่งไม้ ใบไม้ และดอกไม้

☐ 6. วัสดุที่ชำรุดแล้ว เช่น โต๊ะ เก้าอี้ และตู้

☐ 7. ขวดแก้ว หลอดไฟ และกระจก

☐ 8. เศษเหล็ก โลหะ และกระป๋องอะลูมิเนียม

6. เรียงลำดับความรู้ที่ต้องการได้รับเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการขยะโดยเรียงจากมากไปหาน้อย (ใส่เป็นตัวเลข)

.....วิธีการแยกขยะอย่างถูกวิธี

.....วิธีการลดปริมาณขยะ

.....วิธีทำปุ๋ยหมักชีวภาพ/น้ำหมักชีวภาพจากขยะเปียก

.....การนำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ใหม่

.....อื่น ๆ ระบุ.....

เครื่องมือชุดที่ 3 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย จำนวน 12 ข้อ
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้ ความเข้าใจของท่าน

ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอย	ใช่	ไม่ใช่
1) มูลฝอย หมายถึงสิ่งของต่าง ๆ ที่ไม่มีประโยชน์ และไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์อะไรได้อีก		
2) มูลฝอยสด หมายถึง มูลฝอยที่ย่อยสลายได้ง่าย เช่น เศษกระดาษ เศษอาหารเศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น		
3) มูลฝอยอันตรายหรือเป็นพิษ เช่น แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า ถ่านไฟฉายกระป๋องยาฆ่าแมลง ควรกำจัดโดยวิธีการนำไปฝังดิน		
4) สุนัขและแมวที่ขบหาอาหารกินตามกองมูลฝอย สามารถช่วยลดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคได้อีกทางหนึ่ง		
5) เชื้อโรควันที่เกิดจากการเผามูลฝอยกลางแจ้ง ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศได้		
6) มูลฝอยพวกกระดาษ พลาสติก เศษเหล็ก แก้ว กระป๋องอลูมิเนียม เศษไม้ สามารถคัดแยกเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้อีก		
7) มูลฝอยทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ชุมชนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค		
8) มูลฝอยทุกประเภทสามารถนำมาเลี้ยงสัตว์ได้		
9) การกำจัดมูลฝอยโดยการทำขยะหอม (ปุ๋ยหมักชีวภาพ) เป็นการนำเศษอาหารมาหมักโดยไม่ต้องผ่านการคัดแยกก่อน		
10) การคัดแยกมูลฝอยควรเริ่มมาจากครอบครัวก่อน		
11) ผู้รับผิดชอบการจัดการมูลฝอยในชุมชนหนองม่วงเท่านั้น ไม่ใช่หน้าที่ของชุมชนหรือครอบครัวแต่อย่างใด		
12) การทิ้งมูลฝอยไม่ควรแยกมูลฝอยเปียกกับมูลฝอยแห้งออกจากกัน		

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอย จำนวน 10 ข้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้ ความเข้าใจของท่าน

เจตคติเกี่ยวกับมูลฝอย (ท่านคิดว่า)	ระดับเจตคติ		
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1) การแก้ปัญหามูลฝอยเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการ			
2) การคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนไม่ใช่หน้าที่ของท่าน			
3) กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอย จะช่วยให้มูลฝอยลดลง			
4) การลดปริมาณมูลฝอยช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้			
5) ท่านมีความยินดีที่จะช่วยคัดแยกมูลฝอยขายเพื่อแปรรูปใหม่อย่างสม่ำเสมอ			
6) ท่านยินดีที่จะช่วยลดมูลฝอยเปียกในชุมชนโดยการนำมูลฝอยเปียกในบ้านมาทำปุ๋ยหมัก			
7) ท่านคิดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดี หากมีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน			
8) ท่านอยากให้มีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
9) หากท่านมีเวลา ท่านยินดีเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการชุมชน เพื่อหาแนวทางการจัดการมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
10) การจัดการมูลฝอยที่ได้ผลดีมากที่สุด ควรเริ่มมาจากครัวเรือนก่อน			

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

.....

.....

เครื่องมือชุดที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน จำนวน 14 ข้อ
 คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่าน

การจัดการมูลฝอย	การปฏิบัติ		
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1) ท่านทิ้งมูลฝอยในถังขยะทุกครั้ง			
2) ท่านคัดแยกมูลฝอยที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น เศษกระดาษ ขวดพลาสติก เศษเหล็ก ขวดแก้ว ไปขายหรือนำมาใช้ใหม่			
3) ท่านหลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติก กล่องโฟม			
4) ท่านนำตะกร้า หรือกระเป๋ามาใส่ของเมื่อไปซื้อของหรือจ่ายตลาด			
5) ท่านได้ขายของที่ใช้แล้ว ให้รถ/ร้านรับซื้อของเก่า			
6) ท่านใช้เศษหญ้า เศษใบไม้คลุมดิน มากกว่าการทิ้ง ลงในถังขยะ			
7) ท่านนำเศษอาหารไปใช้เลี้ยงสัตว์			
8) ท่านนำถุงพลาสติก ถุงหิ้ว ที่ยังมีสภาพดีกลับมาใช้ซ้ำอีก			
9) ท่านนำเสื้อผ้าเก่าไปซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่			
10) ท่านส่งเสริมให้ผู้อื่นคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง			
11) ท่านคัดแยกมูลฝอยอันตรายออกจากมูลฝอยประเภทอื่นก่อนทิ้ง			
12) ท่านส่งเสริมให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยกับหน่วยงานต่างๆ			
13) ท่านชักชวนเพื่อนบ้านนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์			
14) ท่านใช้กระดาษทั้งสองหน้าช่วยลดปริมาณมูลฝอย			

ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

เครื่องมือชุดที่ 6 การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการมูลฝอย จำนวน 25 ข้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความเป็นจริง

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน			
1) การประชุมเพื่อพิจารณาหาสาเหตุของปัญหามูลฝอยและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่าน			
2) การเลือกแนวทางการค้นหาสาเหตุของปัญหามูลฝอยและ สิ่งแวดล้อมของชุมชนกับกรรมการชุมชน และเจ้าหน้าที่ทางราชการ			
3) การเสนอปัญหา สาเหตุของปัญหาในการจัดการมูลฝอยในชุมชนของท่านในที่ประชุม			
4) การเลือกหาสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการมูลฝอยชุมชนของท่าน			
5) การจัดลำดับความสำคัญสาเหตุของปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่านว่าจะทำสิ่งไหนก่อนหรือหลัง			
การวางแผนแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน			
1) ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการประชุมการวางแผนขั้นตอนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
2) การวางแผน การแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบในการจัดการแก้ปัญหา มูลฝอยในชุมชนของท่าน			
3) การวางแผนจัดหาเงินทุนหรือแหล่งเงินทุนเพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน			
4) การวางแผนจัดหาสิ่งของ เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาดถังขยะ เป็นต้น เพื่อแก้ปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน			
5) การวางแผนรณรงค์การกำจัดมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
การดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน			
1) ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการแก้ไขมูลฝอย			
2) ชวนคนในครอบครัวและเพื่อนบ้านให้ปฏิบัติตามข้อ กำหนดท้องถิ่นว่าด้วยมูลฝอยและร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหามูลฝอย			
3) ร่วมกิจกรรมเพื่อรณรงค์การทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญที่ทางราชการกำหนด			
4) ร่วมให้การสนับสนุนวัสดุหรือบริจาคเงินในการแก้ปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน			

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
5) มีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย			
การรับผลประโยชน์			
(1) มีรายได้จากการนำมูลฝอยบางประเภทไปขาย			
2) ทำปุ๋ยหมัก หรือหมักชีวภาพ จากมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือนของท่าน			
3) สามารถติดต่อ สื่อสารกับ อบต. ได้สะดวกขึ้น			
4) มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนของท่านสะอาด เรียบร้อย			
การติดตามและประเมินผล			
1) ทำเกณฑ์ประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
2) ให้ข้อมูลตามแบบของการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
3) ได้รับทราบผลการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
4) การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยลักษณะใดลักษณะหนึ่งในชุมชนของท่าน			
5) ช่วยประชาสัมพันธ์ผลการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชนของท่าน			

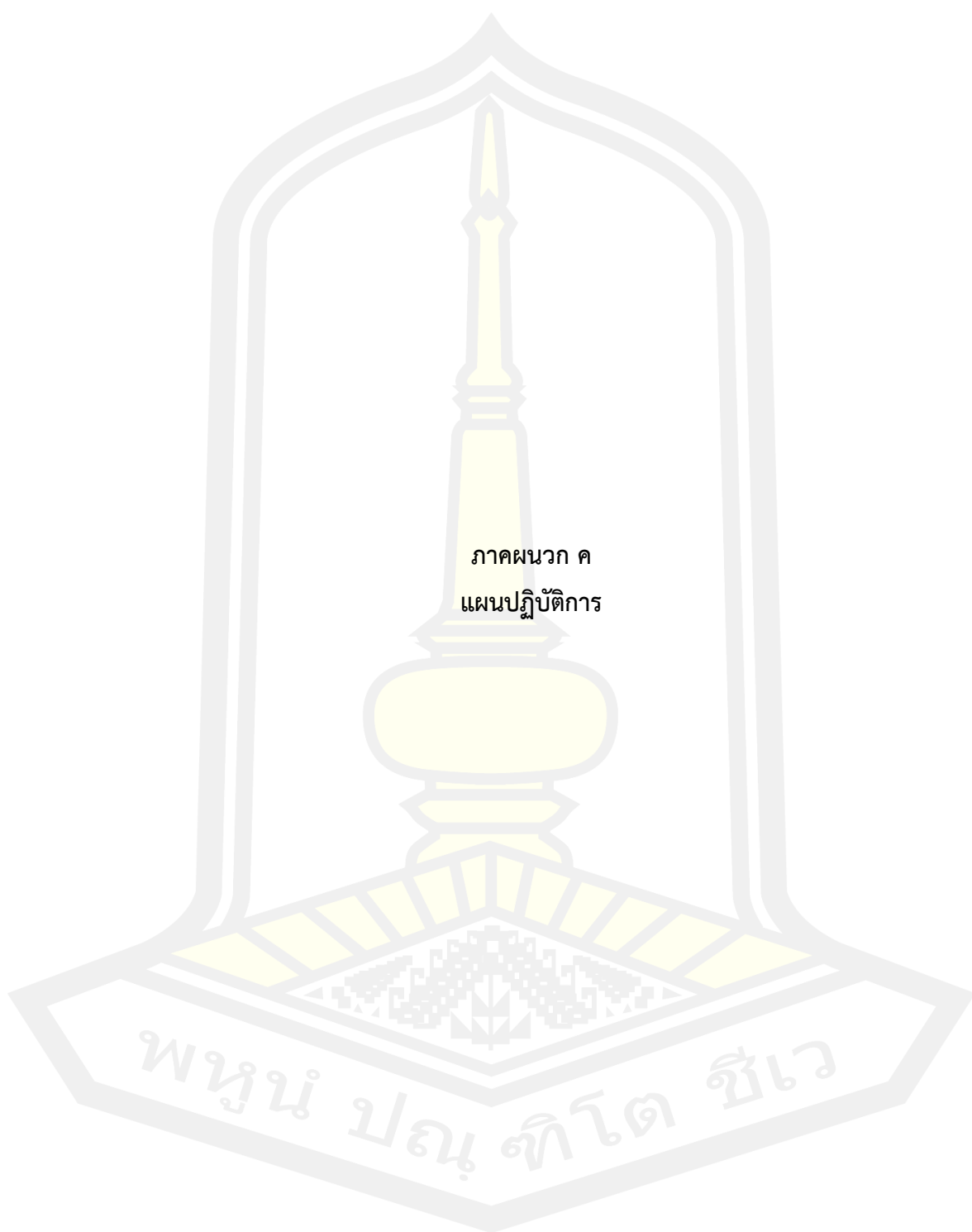
ความคิดเห็นเพิ่มเติม.....

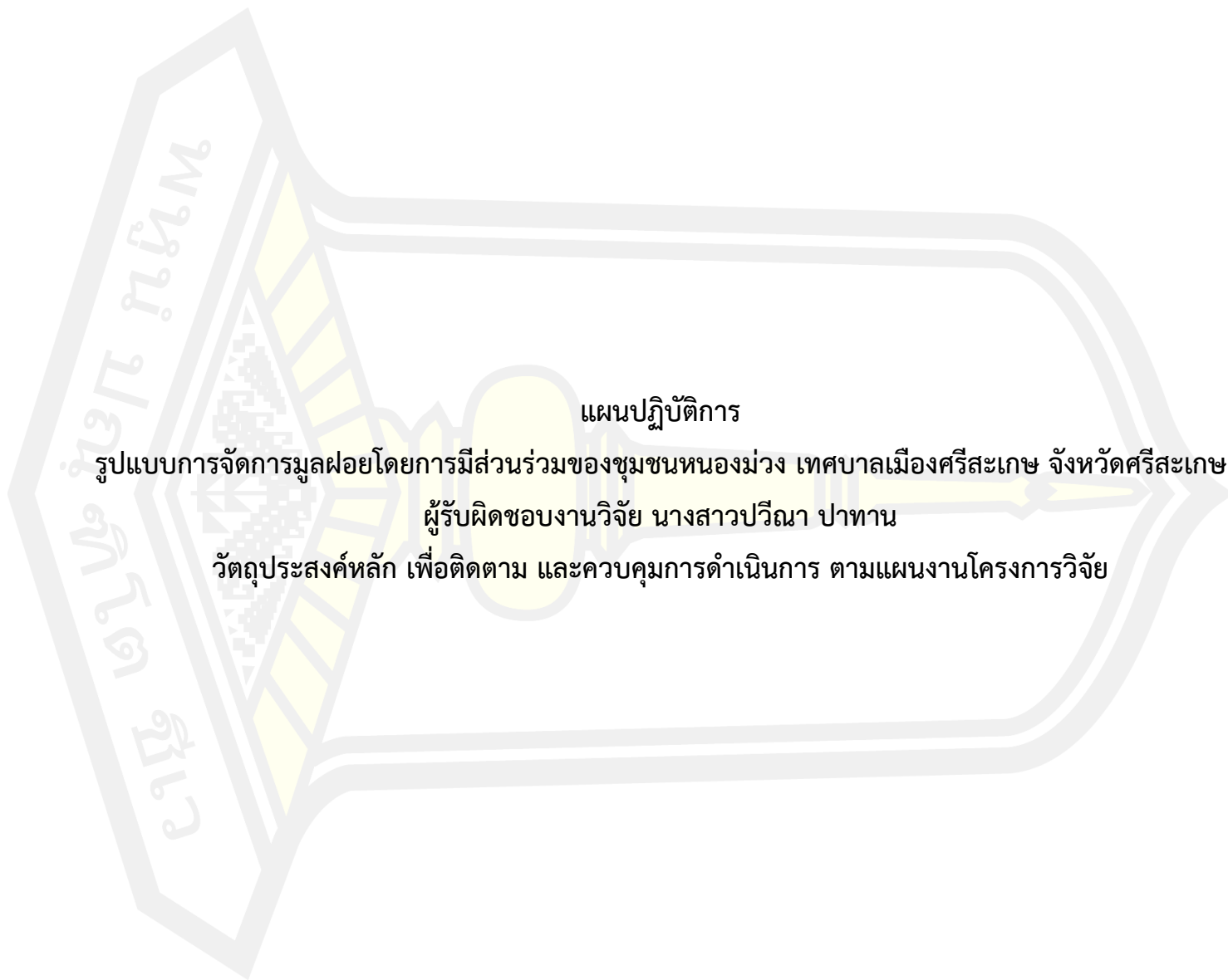
.....

.....

****ขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน****

แผนปฏิบัติการ

รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

ผู้รับผิดชอบงานวิจัย นางสาวปวีณา ปาทาน

วัตถุประสงค์หลัก เพื่อติดตาม และควบคุมการดำเนินการ ตามแผนงานโครงการวิจัย

ลำดับ	ขั้นตอน	กระบวนการหรือวิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1	ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning)	- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมดังนี้ (ทำ Pre-test) 1. กระบวนการหาและใช้ทุนทางสังคมในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการมูลฝอย 1.1 วิเคราะห์ความเป็นไปได้ที่จะจัดโครงการ 1.1.1 คำนึงข้อมูลจากการศึกษาบริบทและสภาพปัญหา 1.1.2 สืบหาข้อมูลการจัดการมูลฝอยของชุมชน 1.1.3 สรุปแผนการจัดการมูลฝอย	เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วง ประธานชุมชนหนองม่วง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้บริหารเทศบาลเมืองศรีสะเกษ นักวิชาการสุขาภิบาล ผู้ช่วยนักวิชาการสุขาภิบาล พนักงานเก็บขยะ และพนักงานคัดแยกขยะ	แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก การสนทนากลุ่ม แบบบันทึก การมีส่วนร่วม	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)	1 วัน	

ลำดับ	ขั้นตอน	กระบวนการหรือวิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์	ระยะเวลา	หมายเหตุ
2	ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning) ต่อ	2. กระบวนการศึกษาปัญหาความต้องการของชุมชนในการจัดการมูลฝอย 2.1 วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ กิจกรรมที่ใช้แก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนดำเนินงานร่วมกัน	เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วง ประธานชุมชนหนองม่วง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้บริหารเทศบาลเมืองศรีสะเกษ	แบบสังเกต แบบบันทึก การมีส่วนร่วม	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)	1 วัน	20 เม.ย. 64
3		3.กระบวนการออกแบบกิจกรรมการจัดการมูลฝอยโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัด 3.1 กิจกรรม จัดกิจกรรมในโครงการ 3.2 “หนองม่วงร่วมใจ สู่สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่” กิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม	นักวิชาการสุขาภิบาล ผู้ช่วยนักวิชาการสุขาภิบาล พนักงานเก็บขยะ และพนักงานคัดแยกขยะ				

ลำดับ	ขั้นตอน	กระบวนการหรือวิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์	ระยะเวลา	หมายเหตุ
4	ขั้นที่ 2 การปฏิบัติ (Acting)	3.3โครงการ “หนองม่วงร่วมใจ สู่ สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่” ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก 3.3.1 กิจกรรม “น้ำหมักชีวภาพ สารพัด ประโยชน์” เช่น จัดอบรมให้ความรู้ สาธิตวิธีการทำ 3.3.2 กิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น ประชุมสัญจร 3.3.3 กิจกรรม “หนองม่วงคัดดีมีเงิน ถุง”	เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัย ในชุมชนหนองม่วง ประธานชุมชนหนองม่วง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน	แบบสังเกต แบบบันทึก ถอดบทเรียน	การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content analysis)	90 วัน	1 พ.ค. – 31 ก.ค. 64
5	ขั้นที่ 3 การสังเกตผล (Observing)	3.4 การประเมินผล 3.4.1 ติดตาม สนับสนุนการดำเนินงาน การจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ตามกิจกรรมหลักเพื่อ การจัดการมูลฝอย	เจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัย ในชุมชนหนองม่วง ประธานชุมชนหนองม่วง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้บริหารเทศบาลเมืองศรีสะเกษ นักวิชาการสุขาภิบาล ผู้ช่วยนักวิชาการสุขาภิบาล พนักงานเก็บขยะ และพนักงานคัด แยกขยะ	แบบสังเกต แบบบันทึก การมีส่วนร่วม	การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content analysis)	1 วัน	15 ส.ค.64

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารรับรองโครงการวิจัย

เลขที่การรับรอง : 047-022/2564

ชื่อโครงการวิจัย (ภาษาไทย) รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

ชื่อโครงการวิจัย (ภาษาอังกฤษ) Solid waste management model by the community participation of Nong Muang, Mueang District, Sisaket Province.

ผู้วิจัย : นางสาวปวีณา ปาพาน

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : คณะสาธารณสุขศาสตร์

สถานที่ทำการวิจัย : อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

ประเภทการพิจารณาแบบ : แบบเร่งรัด

วันที่รับรอง : 10 กุมภาพันธ์ 2564

วันหมดอายุ : 9 กุมภาพันธ์ 2565

ข้อเสนอการวิจัยนี้ ได้รับการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคามแล้ว และอนุมัติในด้านจริยธรรมให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องข้างต้นได้ บนพื้นฐานของโครงการงานวิจัยที่คณะกรรมการฯ ได้รับและพิจารณา เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วให้ผู้วิจัยส่งแบบฟอร์มการปิดโครงการและรายงานผลการดำเนินงานมายังคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หรือหากมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในโครงการวิจัย ผู้วิจัยจักต้องยื่นขอรับการพิจารณาใหม่

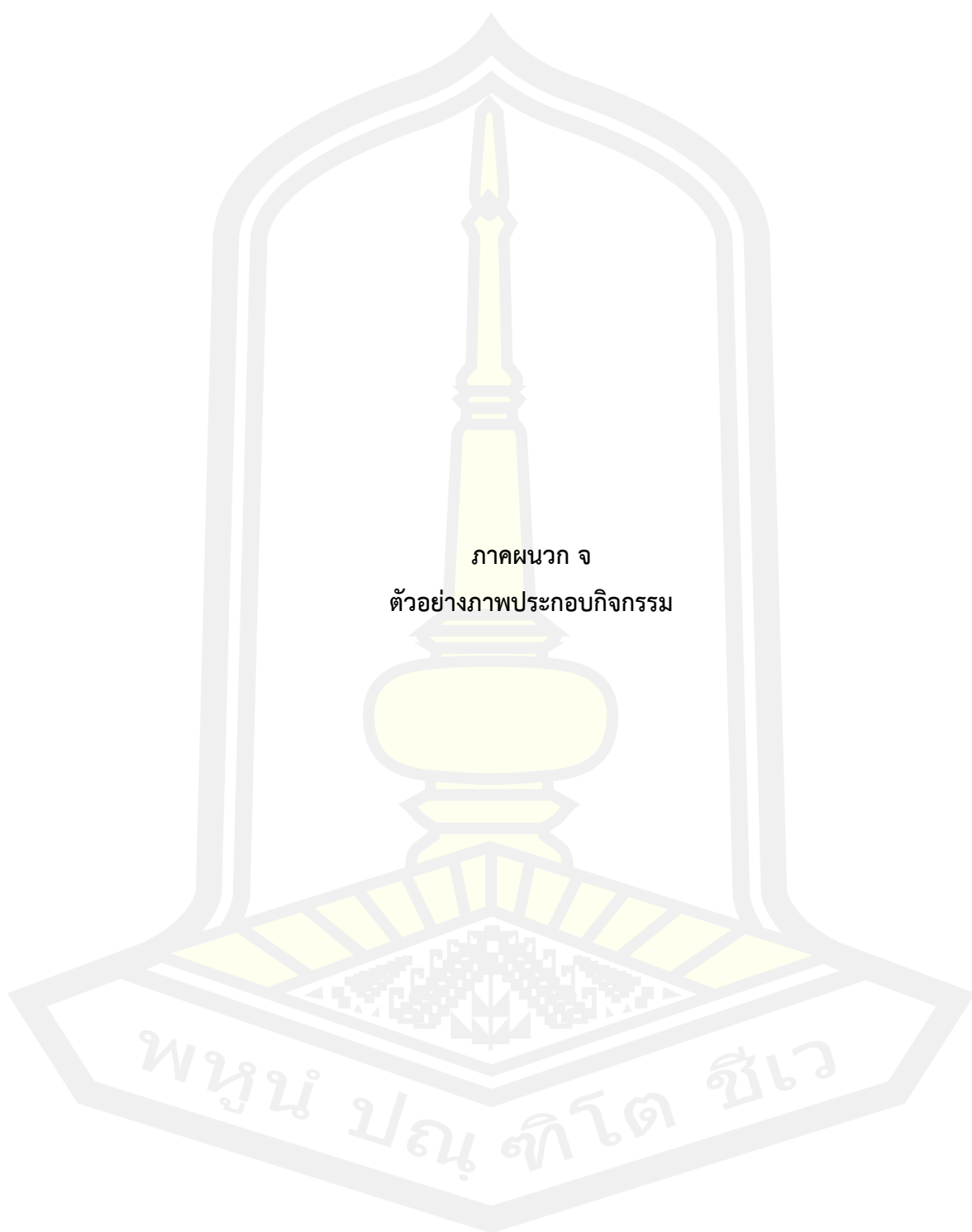
.....ภคย์ สว่างจิต.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกษักรหญิงรัตวี สว่างจิต)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ทั้งนี้ การรับรองนี้มีเงื่อนไขดังที่ระบุไว้ด้านหลังทุกข้อ (ดูด้านหลังของเอกสารรับรองโครงการวิจัย)

ภาคผนวก จ
ตัวอย่างภาพประกอบกิจกรรม

พูนํ ปณํ จิตํ ชีเว

จัดประชุมเครือข่ายเพื่อวางแผนงานจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง
วันที่ 20 เมษายน 2564 เวลา 08.00-16.00 น. ณ ห้องประชุมขุนแผน
กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ เทศบาลเมืองศรีสะเกษ

การดำเนินงานโครงการ

“หนองม่วงร่วมใจ สู้สิ่งแวดล้อมชุมชนน่าอยู่” โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ผู้วิจัยและคณะได้จัดเตรียมสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ต่างๆ ของการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ณ ศาลาวัดชุมชนหนองม่วง โดยกำหนดเวลาที่ได้นัดหมายกลุ่ม ตัวอย่างไว้ในเวลา 09.00 น. ปรากฏว่ามีประชาชนบางส่วนมาตามนัดและได้เริ่มลงทะเบียน พร้อมทั้งแจก ปากกา เอกสารความรู้ บรรยากาศในช่วงแรกเงียบ ผู้วิจัยได้สังเกตท่าทีของประชาชน บางคนมีสีหน้า เคร่งเครียด บางคนมีท่าทีกระตือรือร้น โดยสังเกตจากการเปิดแฟ้มแล้วหยิบเอกสารขึ้นมาอ่าน เวลาผ่านไป 09.30 น. มีประชาชนอีกส่วนเริ่มทยอยเดินมาที่ห้องประชุม ครีครึ้น สังเกตเห็นจากการทักทาย ของประชาชน เมื่อทุกคนลงทะเบียนพร้อมแล้ว จึงเริ่มพิธีเปิด โดยเรียนเชิญนายพิพัฒน์ อินทรวงษ์โชติ ตำแหน่ง รอง ปลัดเทศบาลเมืองศรีสะเกษ กล่าวเปิดการประชุม ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้แนะนำ ตัวเอง กล่าววัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมประชุม พร้อมทั้งแนะนำวิทยากรร่วม 2 ท่าน คือ นายจรเกษ ชันดี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการส่วนการโยธา และนางสาวนงนุช พันธุ์หนองบัว ตำแหน่ง ผู้ช่วยนักวิชาการ สุขาภิบาล

จากนั้นเริ่มที่กิจกรรมสนทนาการ และละลายพฤติกรรม โดยใช้กิจกรรมส่งลูกบอล รายละเอียดของกิจกรรมเป็นลักษณะการส่งลูกบอลตามเสียงเพลง ถ้าเสียงเพลงหยุดอยู่ที่ใคร คนนั้นก็ยื่นแนะนำตัว ใช้เวลาประมาณ 15 นาที ในช่วงนี้สังเกตเห็นประชชนมีสีหน้ายิ้มแย้ม รู้สึกบรรยากาศมีการผ่อนคลาย ช่วยส่งเสริมบรรยากาศที่เป็นมิตรนอกจากนี้ยังเป็นการช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมประชุม ผู้วิจัยได้เปิดวิดิทัศน์ เกี่ยวกับสถานการณ์ในประเทศไทย และจังหวัดศรีสะเกษ ให้ประชาชนได้รับชมกัน และนำเสนอผลการสำรวจการจัดการมูลฝอยในชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ผู้เข้าร่วมประชุมมีท่าทีสนใจ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้สร้างความตระหนัก ให้กับประชาชนกับผลกระทบต่อสุขภาพ มีทั้งหมด 3 กิจกรรม ดังนี้

- 1) กิจกรรม “รู้ ปรับ จัดการมูลฝอย”
- 2) กิจกรรม “น้ำหมักชีวภาพ สารพัดประโยชน์”
- 3) กิจกรรม “หนองม่วงคัดดี มีเงินถุง”

1. กิจกรรม “รู้ ปรับ จัดการมูลฝอย” .

จัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย และคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน และชุมชนให้กับเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านที่อาศัยในชุมชนหนองม่วง เพื่อให้ประชาชนมีความตระหนักในการคัดแยกขยะมูลฝอยและมีการนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้เหมาะสมและมีส่วนร่วมกระบวนการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน ก่อนทิ้งสู่สิ่งแวดล้อม สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอย และแก้ปัญหาการจัดการขยะด้วยตนเองภายในชุมชน

กิจกรรม “น้ำหมักชีวภาพ สารพัดประโยชน์”

จัดอบรมให้ความรู้ให้กับตัวแทนสมาชิกครัวเรือน เพื่อเป็นแกนนำและเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในการผลิตน้ำหมักชีวภาพ (EM) เป็นการลดปริมาณเศษอาหารจากขยะทั่วไปได้เพิ่มขึ้น และได้น้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน

กิจกรรม “หนองม่วงคัดดี มีเงินถุง”

จัดตั้งคณะทำงานกิจกรรม “หนองม่วงคัดดี มีเงินถุง” เป็นกิจกรรมที่ช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยล้นถังขยะ และเพิ่มรายได้จากการขายขยะรีไซเคิล และนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้ครัวเรือน โดยประสานกับร้านค้าของเก่ามารับซื้อทุกวันเสาร์ที่ 3 ของเดือน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวปวีณา ปาทาน
วันเกิด	วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2535
สถานที่เกิด	จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 22/3 หมู่ที่ 9 ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ รหัสไปรษณีย์ 33000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	นักวิชาการสุขาภิบาลปฏิบัติการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ถนนสุขุมวิท ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ รหัสไปรษณีย์ 33000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2552 มัธยมศึกษา โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2557 ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) มหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2564 ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (ส.ม.) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูน ปณ จิต ชีวะ